

ÉLETEM REGÉNYE 12. ...és UTÁNA

Finta Kata

**A címlapon: Felhők az út fölött
Hatás Emese fölvétele**

ÉLETEM REGÉNYE

❧ 12. fejezet ❧

...ÉS UTÁNA

*

Bevezető

Karácsonykor 1997-ben, csendes szeretetben és nyugalomban teltek az ünnepek. Olyan jó volt, hogy senki nem rontotta el a hangulatunkat dühkirohanásaival. Hányszor történt eddig, hogy kínos jeleneteknek voltunk kitéve azért, mert Miklós egyedül érezte magát, pedig a gyermekeim mindig udvariasan viselkedtek vele szemben, meglepték őt ajándékaikkal. Neki hiányzott a lánya, aki sokszor nem emlékezett meg róla, egy üdvözlőlappal sem. Apja pedig Kos-csillagjegyű, indulatait nem tudta magába fojtani, s jeleneteket rendezett. Hosszú 22 évi házasság után se tudtam megszokni a kellemetlen szokását.

Attila minden évben hozott valami csekély ajándékot, és rajzaival örvendeztette meg a családtagokat. Most egy lapra „fenyőgallyakat-tobozokat-gyertyával” képet rajzolt, s azt is a fa alá tette. Mindenki, mindenkinek készített valamilyen meglepetést. Örültünk az ajándékoknak és egymásnak. A kis unokák miatt nagy karácsonyfát állítunk, bár alig férünk el tőle a nagyobb szobában.

Életem regényét részben naplórészletek felhasználásával, 2002. évtől kezdve folyamatosan állítottam össze, a tizenkettedik fejezetet 2011-ben rendeztem internetes kiadásra.

A szerző

Időmilliomos lettem

NAGY FEJEZET zárult le, s ekkor első dolgom volt rendbe tennem belső világomat. Megvásároltam egy könyvet, abból magánúton sajtótíttam el az agykontroll tudományát. Naponta, lelkiismeretesen elvégeztem az előírt gyakorlatokat. Érdekes volt az anyagon lépésenként végigmenni. Sokat merítettem belőle, mert mindenkiben elősegíti a pozitív életvitelt. Gyakran segítségül hívom az akkor tanultakat, ha valamilyen gond adódik az életemben.

A Magyar Könyvklubból havonta, rendszeresen vásároltam könyveket. Onnan rendeltem meg James Redfield: A mennyei prófécia c. kötetet, s ennek a gyakorlati útmutatóját, majd a Tizedik Felismerés kötetet. Érdekelt a téma és szép lassan haladva olvastam, és az útmutató szerint jobban figyeltem a körülöttem történő eseményeket, jeleket.

Napló

1997. december 29.

Ismét naplót vezetek. Már reggel csöngetett a postás, 32. 184.-forintot számolt le nekem. Pénz állt a házhoz. Tegnap este viszketett a bal tenyerem, márpedig ez nálam mindig valamilyen pénz érkezését jelenti. Meg se néztem a feladót, biztosra vettem, hogy a GET cég küldte vissza az oda feladott összeget, azt hittem, nem tudják teljesíteni a rendelésemet. Aztán alaposabban megnéztem az utalványt, s látom, hogy a Nyugdíj Intézettől jött. Figyeltem a különbséget, ami a GET összegétől alig tér el, mivel ott 32.580.- Ft szerepel, így a különbözet 404.- Ft. Ezeket a számokat megjátszom a Lottón.

Szeretem a számok játékát. Amikor egy-egy könyvet olvasok, minden oldalon megnézem az oldalszámot. Amelyik lapon két vagy három számjegy azonos, vagy valamilyen más rendet követ, ott mindig megállok, megfigyelem: például 11, 22, 33 stb. Aztán tovább is, végig, amíg a könyv végére érek.

Tetszik nekem, ha azonos számokat találok, mint 111, 222, 333, stb., azt is figyelem, ha egymás után következő számok szerepelnek egy-egy lapon, pl. 123, ha más érték szerint követik egymást a számok: 136, vagy 121, 212, – 232, 234, 246, 369, stb. Kicsit megállok, megpihenek a sorok olvasásával és nézem és élvezem a számok játékát.

Véletlenek a múltunkban

KÖNYVEMBEN egyik címszó, például: Hogy kerültem a jelenlegi otthonomba? Lakáscserével. Igen. Azonban a korábbi lakásunk főbérlője is én voltam, nem a férjem. Jelenlegit kollégám úgy utalta ki, mint bérlőtársaknak, hogy tovább, mint egyenrangú tulajdonosok használjuk. Nem tetszett ez nekem. Előérzetem volt. Később ezzel kapcsolatban aztán valóban viták, bonyodalmak támadtak köztünk. Amikor a lakás megvásárlására került sor, férjem említette, hogy közösen, mindkettőnk nevére írassuk be a Földhivatalnál. Én ebbe nem egyeztem bele. Azt mondtam, akkor marad a bérlemény továbbra is, mert 1952. óta, mióta Balassagyarmatra költöztem, mindig önállóan, a nevemre kiutalt lakásban laktam. Kifejtettem álláspontomat, hogy öröklésnél a lakás fele tulajdona lányára szállna, és az én három gyermekemnek a fele maradna? Arról nem beszélve, hogy azonnal az ilyenkor szokásos zaklatásoknak lehetnék kitéve a lánya részéről... Na, ezt nem tehetem!¹

Tehát jó volt a megérzésem és helyesen cselekedtem.

---

¹ Ami beigazolódott, hogy halála után csekély kárpótlási összeg miatt a lánya hogyan viselkedett velem szemben. Ha akkor nem úgy cselekszem, ahogyan jónak láttam, ma már egy odúban lakhatnék.

Tevékeny nyugdíjas évek

MINT NYUGDÍJAS, belefogtam egy vállalkozásba. Kezdetben – csak kicsiben, illatszereket és tisztítószeret forgalmaztam, később csatlakoztam egyik MLM-rendszerhez. Fontosnak tartottam, hogy tiszta, az egészséges életet szolgáló cikkeket találjanak nálam. Aztán – mivel jó forgalmazónak ismertek meg, több cég fölajánlotta, hogy bizományban árut adnak nekem. Például a Jocelyne, majd a Primavera cég. Utóbbi esetében egy lényeges fordulat következett be: az udvari garázsban megnyitottam a **Kata-boltját**. Ebben az időben a cég termékeiből már többmilliós készlettel rendelkezem, s más cégektől is legalább feleannyival. Ekkor a raktáramat be kellett biztosítanom; erős zárat szereltem fel. A garázs elejére felszereltem egy összecusukható pultot, és körben a fal mellé fémről készült polcrendszert állíttattam föl. Az ilyen munkálatoknál nekem két fiatal tűzoltó segédkezett, mindent megcsináltak kedvem szerint. Ismerőseim jókat nevettek rajtam, amikor valami munkát el kellett végeznem, s azt mondtam: hívom a tűzoltókat.

Nem mindig szállították le Salgótarjánból az utánpótlást, gyakran nekem kellett az áruért elmennem autóval. Szegény Warbicsek néha majd' összecusuklott a teher alatt. Előfordult olyan eset, amikor alig láttam ki a kocsiból, úgy megpakoltuk.

Sajnos, olyan családi terhek nehezédtek rám, hogy erőmet meghaladta, nem egy embernek való munkát vállaltam, segítséget kellett volna kapnom a családomtól, s ennek pont az ellenkezője történt, mindenfelől nyomás nehezedett rám. Unokáim felügyelete miatt gyakran – akár hetekre is igényelték a jelenlétemet.

Férjem pedig (mióta összekerültünk) folyton betegeskedett, mindig fájt valamije, orvosi segítségre szorult, kórházakat járta, emiatt még több gond nehezedett rám. A maradék idő kevésnek bizonyult az „üzlet” fellendítésére.

Ezért aztán szinte örültem, amikor a főraktár – ahonnan az árut kaptam – egyre kevesebbet szállított, majd, mivel ők sem voltak kellően ellátva, meg kellett szüntetnem a fő ágazatomat, a Primavera termékek árusítását. Sajnos, veszteséggel zártam, ráfizettem. A leltározásnál kisült némi hiány. Rá kellett jönnöm, hogy nem voltam eléggé elővigyázatos, mert a jó kinézetű vevőim közül is akadtak, akik bizony megloptak. Főleg olyan apró cikkeknel mutatkozott hiány, amelyeket könnyen zsebre lehetett dugni, viszont ezek ára jelentős volt.

Ezután egyre kevesebbet rendeltem a többi termékből is, mert a Jocelyne, a Ronson, meg a többi cég telephelye Budapesten volt, a szállítás sokba került, viszont ezekből nem tudtam olyan forgalmat lebonyolítani, amiért érdemes volna fenntartani a raktár-üzletet.

Már a raktár megnyitása előtt is volt olyan előérzetem, amit jelzésnek kellett volna felfognom. Akivel együtt léptem be, enyhén szólva átrázott. Ezt akkor vettem észre, amikor az alraktárt megnyitottam. Én ugyanis természetesnek vettem, hogy közvetlenül a raktároshoz kapcsolódjak, hozzá lépjek be. Ismerősöm, akivel együtt mentem (szívességből én vittem őt kocsival), nem tudom hogy csinálta, de a belépő nyomtatványomra, a raktáros helyére a lánya nevét írta, mintha hozzá lépnék be. Mikor ez kisült, vita kerekedett közte és a raktáros között, aki észre vette. Az erőszakos vita nekem már akkor kedvemet szegte. Nem egészen értettem, hogyan képzelte azt, hogyha én, mint raktárt fenntartó a lánya csoportjához tartozzam? Talán úgy gondolta, hogy akkor ő az egész raktár hasznából részesedni fog? Ez azonban nem így működött, s ezt ő sehogy sem akarta megérteni. Akkor elhatároztam, hogy a jövőben jobban fogok vigyázni az üzleti kapcsolatunkra.

Mégsem így történt. A következő időben is több alkalommal anyagi károm származott erőszakossága miatt. Tőlem vásárolt. Előfordult, hogy hitelben vitt el árut. Egy erre a célra rendszerített füzetbe mindig pontosan jegyeztem be a tartozását. Több bejegyzés is szerepelt már benne. A kisebb tételeket

lassanként kiegyenlítette, de egy húsvét előtt vásárolt, egész kartonra való locsoló-kölnivel adós maradt. Amikor említést tettem róla, halogatta a fizetést, mindig családi gondjaira hivatkozott, végül a raktár fölszámolásánál ennek értékét – mintegy 7.000.- forintot nekem kellett kifizetnem. Volt még egy üveg kompótos-készlet is, ami hiányként jelentkezett nálam, azt is ő vitte el.

Később is előfordult, hogy ráfizettem a közös műveletekre. Így jártam vele, mivel gyakran én fuvaroztam őt autóval, amikor a raktárba mentünk. Egy alkalommal (még Budapestre jártunk a GET raktárba), egy mellény árát kellett megfizetnem, pedig közte és egy általam beléptetett valakinek az ügylete volt az egész. Nem akarom részletezni. De még ezt is megtette egy másik alkalommal. Velem jött a raktárba, s ő, az utas, sietett elsőként vásárolni, és fél háromtól fél ötig lefoglalta magának a raktárost. Koromsötét lett, amikor sorra kerültem. Persze, ő kényelmesen átvette a vásárolt terméket, be is pakoltak rendesen Attila segítségével, lefoglalva a Wartburgom csomagterét.

Az időt úgy elhúzta, hogy az én rendelésemet összezsáptuk. Ráadásul a számítógép is elromlott, a raktáros akkor még gyakorlatlan volt. Arra kértem ezért az utasomat, hogy a nekem leszámlázott áru átvételénél segítsen, vegye át a raktárostól, amíg én fizetek, hogy végre elindulhassunk. Ugyanis sohasem szerettem sötétben autót vezetni.

Hazaérve sült ki, hogy egy egész gyapjú baba-garnitúra és egy kispárna hiányzott az én tételeim közül. De nem lett meg. A raktáros azt mondta (mikor telefonon felhívtam), hogy kiadta az árut, s kolléganőmnnek esze ágába se jutott, hogy a veszteségen legalább osztoznánk, így a 13.000.- forintos veszteséget én szenvedtem el! Megint jó lecke volt számomra.

Parádon kezdődött

ÉLETEM LEGKEDVESEBB eseményei közé tartozik, hogy megismerkedtem valakivel, aki életemben a legtöbbet jelentette számomra. Parádon találkoztam vele, mikor három hétig beutalóval kerültem a kastély-üdülőbe (akiről korábbi kötetekben is szót ejtettem már).

Történt 1968-ban

Megromlott első házasságomat felbontották, s utána már majdnem ötödik éve egyedül éltem, akarom mondani három gyermekemmel, akiket egyedül neveltem, és róluk szeretettel gondoskodtam. Amúgy sosem könnyű az élet, hiszen még normális családban nevelni, irányítani és taníttatni három gyermeket (ahol apa-anya gondoskodik róluk), akik közül egyik súlyos betegséggel jött a világra, de egyedül tenni mindazt, bizony nagy erőpróba.

Amikor a Lenin lakótelepen laktunk, s már csak Katica maradt otthon, mivel ő helyben végezte a középiskolát, a két fiú Budapesten tanult. Az idősebb egyetemista, a kisebbet foglalkoztató, bentlakásos általános iskolában sikerült taníttatnom. Mindketten csak hétvégén jöttek haza, vagy én mentem Budapestre, s együtt töltöttük a hétvégét.

Ekkor már arra is gondolhattam, hogy üdülő-beutalót igényelve, kipihenjem a mindennapi fáradalmakat.

Szakszervezeti beutalót kaptam Parádra. Három hétre szólt az üdülés, olyan formában, hogy orvosi igazolást kellett vinni valamilyen kezelésre. Nekem ugyan nem volt semmiféle egészségügyi gondom, csak pihenni akartam, de az igazolás beszerzése nem jelentett gondot. Az üdülés csak annyiban különbözött a többitől, hogy kötelező kezeléseket írtak elő, masszázs, iszappakolás, stb., ami jól esett, pihentetett a mindennapos irodai munka után.

Gyönyörű helyen, az üdülőkórházba – valamikori kastélyban – volt a szállásunk. Egy kis szobába kerültem, egy olyan

nővel ketten osztoztunk, alig szólt hozzám, amikor megérkezésem után bemutatkoztam neki. Azt hiszem, régebb' érkezhett, biztosan volt már külön társasága.

Megismerkedtem három helyes nővel, akik a szemben levő szobában laktak. Egyikük ismerősnek tűnt, mivel ugyanazzal az autóbusszal érkezett, amelyikkel én. Tanítónő Szarvason, a Tiszántúl fekvő kis városban. Irén pedig egy ördögien jópofa lány Budapestről jött, egy pénzügyi intézetnél dolgozott, a harmadik csendes asszony, valamilyen gondjai lehettek a férjével, azt jött kiheverni Parádra. Kitűnő ellátást kaptunk, üdülésünk nagy részét együtt töltöttük, és nagyon jól éreztük magunkat egymás társaságában. Barátságunk az üdülés végével sem szakadt meg.

A csodálatos kastélyépület gyönyörű éttermében terítettek nekünk naponta háromszor.

Napközben pihenünk a napos teraszon, sokat sétáltunk, átjártunk Parádra, a faluba. Autóbusszal kirándulni vittek bennünket. Előző nap nagy hó esett, mikor Kékes-tetőre mentünk. Aztán reggelre lehült a levegő, s a fagyos úton, erdőn át, autóbusszal gyönyörű havas tájon haladtunk keresztül. Faóriások sora dőlt ki a rájuk nehezedett rengeteg hó súlyától, mivel karvastagságú fagyos jégcsapok csüngtek le az ágakról. Kékes-tetőn szánkóztunk, és sílécikkel, szánkóval sok fotó készült rólunk.

A szanatórium épülete előtt hangulatos presszó működött, ahol minden délután és este megfordult a társaság, – mi a már fenntartott helyre igyekeztünk. Félhomályban, kellemes zene mellett beszélgettünk, gyakran akadt táncpartnerünk, akiket az üdülőből már ismertünk. Minden este azt a dalt játszották, hogy: *„Ülök a szobában, csendben egyedül, és a régi múltra gondolok...”* Ha ezt a dalt hallom, még mindig nosztalgiával gondolok az ott töltött időre.

Egy asztalnál kellemes férfitársaság szórakozott. Velem szemben egy jóvágású úr ült, aki később felkért egy tangóra. Attól fogva minden estét együtt töltöttük a cukrászdában, amíg

ő is Parádon tartózkodott. A közeli üdülőben egy hétig továbbképzésen vett részt néhány vezető-társával. Kellemes órákat töltöttünk együtt, majd később otthonról levelet váltottunk, és romantikus barátság alakult ki köztünk.

Nézem a keskeny szalaggal átkötött nagy csomag levelet, amit tőle kaptam, s szeretettel gondolok vissza együttlétünk minden percére. Számomra felejtethetlen nyár következett. Azt írta levelében: elhatározta, hogy amint lehet, meglátogat. Szó szerint leírom:

„Igenis, le merem írni (amit talán személyesen nehezebb lenne megfogalmazni!...), hogy nagyon megtetszett, és komolysága nagyon megfogott engem. Igaz, hogy ebben a szituációban azt félre lehet magyarázni, de szeretném kérni, higgye el nekem, hogy nem vagyok szálhámos! Olyan ember vagyok, akinek nem úgy sikerült az élete, ahogy szerettem volna! Nos, ez vagyok én, és azt hiszem, nem kell túl sokat mondanom, – de nem is akarok! Ne is kérdezzen! De úgy éreztem Parádon, hogy mi, úgy találkoztunk, hogy ez meg volt írva, abban a Nagy Könyvben!

Bocsásson meg nekem, hogy ennyi butaságot, illetve komoly dolgot írok ebben a levélben! De szeretném kérni, hogy találkozhassunk Pesten. Én pénteken, (1969. június) 6-án megyek Kecskemétre, onnan felugornék Pestre is. Nem tudom, mennyire ismerős a fővárosban, de én mindenképpen várni fogom délután 3 órakor, ha netán késnék, kérem, várjon rám, mert biztosan megyek! Gépkocsival érkezem, és a többit majd személyesen megbeszéljük.”

Így indult, avagy folytatódott a barátságunk, majd a csodálatos szerelmünk.

Találkozásunk után, június 14-én ismét levelet kaptam tőle, aztán sokszor: hetenként többet is. Mind telve őszinte melegséggel, szerelemmel. A találkozások egyre sűrűsödtek.

Egyik levelében írja: „... aggódtam Érted, és ha néhány napig nincs hír, akkor érzem igazán, hogy Te vagy nekem és mennyire hiányzol. Persze, máskor is, és mindig hiányzol, ha

nem vagy mellettem. Hidd el, sokszor elolvasom kedves soraidat, és még gyakrabban előveszem fényképeidet. Ezek a boldog percek naponta ismétlődnek. Alig múlik el nap, hogy a titkárunknak azt mondom: ne zavarjanak, mert fontos dolgom van! S ekkor előveszem képeidet és újra és újra, – ki tudja hányszor – visszapergetem képzeletemben azt a sok-sok boldog percet, amit együtt töltöttünk. Álmodni is szoktam, és ilyenkor tervezgetek: hol és hogyan tudnék Veled újra találkozni? És még sok mindenről. Nos, e perceknek szépsége az, melyek fárasztó napjaim egyhangúságát elűzik, sőt, minden túlzás nélkül – boldoggá tesznek engem. Munkámra, hangulatomra és mindenre kihat nálam ez az érzés, hogy Te vagy, hogy szerethetlek, és Te szeretsz engem. Hidd el, mindez nem szólam nálam, hanem igazán szívből jön, és őszintén mondom ezeket. Ha köztünk áll az a 400 km, mégis a nap minden percében itt vagy velem és meghatározod számomra, hogy mit tegyek, jó kedvem legyen-e vagy rossz! És szinte napról-napra egyre inkább bizonyossá válik bennem, hogy a mi két világunk megszűnt egy évvel ezelőtt. Oly csodálatosan találkozott két ember, melyre nagyon kevés példa lehet az életben. Most már lassan egy évi ismeretség távlatából bátran állíthatom, hogy mi ketten egyazon érzésvilágot képviselünk, és mi máshoz ezután soha nem tartozhatunk!

*S mintha a rádió – mely itt szól az asztalomon – megérezte volna, hogy mit írok! Arról énekelnek, hogy: **Óh, mennyit vártam én reád...** Látod, Édesem, lehet ez véletlen? Nem, ez már nem véletlen, de nem is hiszek benne. Csak egyet hiszek: az őszinte szerelmet, az egymáshoz való tartozás érzését. Ezek azok, melyek minket testileg-lelkileg most már örökre összekötnek!”*

A másikban: „Drága! Úgy örülök ennek az útnak és bízom benne, hogy egy nagyon szép délutánt tudnánk eltölteni együtt. Hozzá szeretném tenni, hogy nem ezt gondoltam a jubileumi találkozásnak! Várom soraidat és mégjobban azt, hogy láthassalak, és együtt lehessenek Veled! Nagyon szeretlek és nagyon várlak! Írj és jöjj, vagy ha nem is írsz, akkor is jöjj! Szívdobogva várok Rád; a Te egyetlen...”

('69. július. 4.)... „soraidból kitűnik, hogy egyáltalán nem hiszel nekem. Hidd el az a megjegyzésed: ha nem feledtél el, egy kicsit fájtnak nekem. Igaz, a szituációk nem voltak líraiak, de azért jobban is hinni lehetne az én szavaimban, érzéseimben! De ezt csak szavakban tudom bizonyítani. Te nem csak azt jelented nekem, ami volt! Sokkal többet, és nagyon sajnálnám, ha Te nem így éreznéd ezt. Te sokkal több vagy nekem, mint ott voltál a mi kis otthonunkban. Ott is mondtam, most is mondom, hogy nem fellángolás ez részemről, még csak nem is kaland! Ez valami más, amit nem tudnék szavakba önteni! Egy, ami biztos – és én ezt biztos érzem – hogy ezután már nem jöhet más! Talán ez frázisként hat, mégis kérem, fogadd ezt úgy, hogy szívből mondom Neked! Nem kívánlak emlékeztetni arra a néhány boldog órára, de én ezt sohasem tudnám feledni, sohasem tudnék hűtlen lenni emlékükhöz. Emlékek? Ne így értsd! Hiszem és vágyom, hogy csak a kezdet volt, és vár mindig és örökké az életünk közösen töltött sok-sok boldog órája!

Édes! Ne haragudj borongós soraimért és nagyon köszönöm kedves leveled. Valószínűnek tartom, hogy hét végén megyek Pestre, de erről még értesítelek. Addig is gondold rám, és írd, mert én is szeretem a leveleid olvasni... Még egyszer, nagyon sokat gondolok Rád, várom soraidat, és nagyon várom a mielőbbi viszontlátást!”

„Édesem! Nagyon sokat gondoltam és gondolok Rád. Nagyon, nagyon hiányzol nekem. Ezt őszintén és komolyan mondom, és remélem, így is fogadod tőlem. Már sokszor végiggondoltam az elmúlt félév valamennyi emlékét, felidéztem újra és újra ezeket az érzéseket, melyek a veled való boldog találkozások alkalmával éreztem. Nem tudnám mégsem megnevezni ezeket pontosan. Mi ez: Szerelem? Egy férfi és Nő egymásra találása? Két ember találkozása? Vagy minden együtt? Nehéz lenne erre választ adni! De talán nem is érdekes a megfogalmazás. Egy a fontos, hogy mindketten azt érezzük,

hogy a Másikhoz tartozunk. Úgy gondolom, ez mindkettőnknek jó, mert ez a boldogságot jelenti az életünkben, melyben annyi csalódás ért mindkettőnket. Szeretném, ha elégtételt adhatnék Neked a sok rossz után, hogy én is megkaphassam Tőled ugyanazt! Biztos vagyok benne, hogy mindketten megérde-meljük, most, amíg nem késő... Úgy-e, Te is úgy gondolsz?”

Ha nyugalmat akarok magamra erőltetni, behunyom a szemem, s látom a helyeket, ahol együtt megfordultunk. Arra gondolok: – jártunk a Duna mellé egy csendes helyre. Út közben nagy gabonátlán kellett áthaladnunk. Gyönyörű volt a séta a búzatenger közepén, ahogy a szikrázó napfényben hullámozott az enyhe szellőben. Leültünk megpihenni, közben néztük a nyári melegben ragyogó ég kékszínét, hallgattuk a tücskök zenéjét, a madarak énekét. Amikor vele voltam, lelkem megtelt imádsággal.

Később erre emlékezve írtam a következő verset:

Hullámszik a búzatenger

Ragyogó kék égen tündöklő napsugár,
aranylón hullámszik a búzatenger...
virít a piros pipacs, a kék búzavirág,
– madárraj rebben fel az ösvényen...

A pár egymást átöltve sétál, szívük
megtelt boldogsággal, szerelemmel,
arcuk kipirul, suttognak egymásnak,
– madárraj rebben fel az ösvényen...

Ki tudná, hogy ők minek örülnek?
Csak a nyárnak, vagy a vadvirágnak?
Nagyon boldogok, mással nem törődnek
– madárraj rebben fel az ösvényen...

Csak a mának élnek, jövőre nem figyelve:
miért rontanák el ezt a boldogságot?
Szerelmesen sétálnak egymást átöltve,
– madárraj rebben fel az ösvényen...

Miért is búsulnának? Felettük kék az ég,
most rájuk ragyog az áldó napsugár,
köröztük hullámszik a búzatenger,
– s madárraj rebben fel az ösvényen...

A verset az Irodalmi Rádió-Miskoc „Így születik a vers” c. pályázatára írtam, megjelentették az éves nagy antológiában. Rövid tájékoztatás készült hozzá, hogy születik a vers, azt is bemutatom:

Hullámszik a búzatenger

A verset gyermekéveimre emlékezve, 2009. június 29-én, Péter-Pál napján írtam. Ahol akkor éltünk, a gazdák ilyenkor kezdték a búza- és a többi gabona aratását, utána kezdődött a betakarítás és cséplés.

Nagy munkát jelentett számukra, mégis ünnepnek számított az aratás, mivel a jó búzatermés a mindennapi kenyeret biztosította az elkövetkező esztendőre.

*

Eszembe jutott még egy ifjúkori séta, amikor hatalmas búzatáblán vezető ösvényen – valakivel kart-karba öltve – sétáltam, körülöttünk pipacs és búzavirág nyílt, a kék égen a nap ragyogott fölöttünk.

A csendes szellőtől hullámszott az érett búzatábla és a csendet csak a madarak rebbenése törte meg.

Ezek a csodálatos képek jelentek meg előttem, s arra készítettek, hogy versben emlékezzem meg arról a nyárról, és egy szép szerelemről.

Hiszem, hogy az igaz szerelem nem múlik el, s örökké él emlékeink között.

*

Kedvesemmel gyakran beszélhettünk a MÁV külön telefonvonalán. Sokszor járt a fővárosi központjukba, ezért Budapesten is tudtunk találkozni mamája Ráday utcai lakásán, vagy a Váci úton barátjánál.

Kiküldetései alkalmával, egyszerűen átrándult kis hazánk északi kisvárosába, hogy meglátogasson. Abban az időben

gyakran megállt a nagy fekete Volga irodánk, vagy lakásunk közelében. Amikor kis otthonom apró előszobájában magunkra maradtunk, karjaiba vett, csendben, sokáig ringatott, nem tudtunk egymástól elszakadni, áhítattal telt el a szívem. Egy alkalommal így köszöntött: – Kecskeméten volt elintéznivalóm, gondoltam átugrom ide, meglátogatni Benneteket (persze alig néhány [száz] kilométer)!

Többször elkísért szüleimhez, bemutattam nekik. Akkor is velem tartott, mikor édesanyám meghalt, s én apukámhoz mentem látogatóba. Eljött értem és együtt mentünk a temetőbe anyám temetésére.

A doktorrá avatásakor részt vettem az ünnepségen, a Közgazdasági Egyetem aulájában.

Addig azonban még sok víz folyt le a Dunán és találkozásaink szünetében égett a telefonvonal Szeged és kis városunk között és jöttek-mentek a levelek egymáshoz.

Arra már nem emlékszem, miért került a következő idézet a 1970. március 20-i levél borítékjába, egy külön lapon ceruzával lefirkantva: „*Végzetes harmadiknak lenni, nincs semmi köze erkölchöz, vétkességhez, ez sors, naponta sokszázszor megismétlődő sors. Nem mindig az első a legjobb, talán ma még az, de tíz év múlva talán már nem. A végzetes harmadik a fiatal korban elkövetett hiba sorsszerű korrekciója.*

(Dr. Fritz Kalmtól).

Nyugdíjazásom után, a lakásom tatarozása közben ifjúkori emlékek, régi levelek, fényképek között leltem rá a gondosan dobozva csomagolt, szalaggal átkötött számtalan levelére. Amikor beleolvastam a levelekbe, akkor jöttem rá, hogy *az igaz szerelem örök, bármi történéjk utána, azt soha nem lehet elfelejteni.*

Elhatároztam, e kedves emléket, ami életemet bearanyozta, nem hagyom a feledés homályába veszni, ezért szinte szóról szóra leírtam a leveleket, újra átélve a csodás éveket.

Ekkor írtam meg Maroknyi boldogság c. kisregényemet és a Szerelem balladája c. verset:

A szerelem balladája

Kis hazánk földjéről, távoli városból
elindul egy férfi s egy nő – két vándor
az élet hosszú országútján...
Amikor indultak, még mit sem sejtettek,
nem gondolkoztak sorsuk fordulata felett...
Ami velük történt: útjuk összefut Parádon
kicsi cukrászdában halk zeneszó mellett
véletlenül, vagy tán' sorsszerűen?

*

Asztal-szomszédságban beszélgetnek
mások vacsoráznak, zenét hallgatnak.
Szomorúan ülök, kissé elmélázva...
Életem nemrég' futott egy zátonyra...
De véletlen lenne, amit mostan látok?
kinyílik az ajtó – rajt' belép valaki
egy elegáns úr... Szemem reátapad.
Ki lehet ő? Ismerős volna?

*

Szemembe néz mélyen, meleg tekintettel...
Eddig sosem láttam. – Talán ismer engem?
Ez a találkozás mégsem lehet véletlen...
Sorsunk akarata, ezt biztos érzem.
Leül barátaihoz szomszéd asztal mellé
– sehogyan sem értem, hogy miért? –
Egy üres székre, épp' velem szemben!
Véletlenül, vagy tán' sorsszerűen?

*

Ő is vacsorázik, barátival tárgyal
meleg tekintete most reám tapad.
Asztaltársaim már feltűnően néznek
zavarban vagyok, arcom égni kezd...
Mi lehet ez? – Semmit sem értek.
Véletlen vagy bármi, – arról nem tehetek...
Zenészek csendes tangóra váltanak,
a párok pedig táncolni sétálnak. –

*

Le nem vette rólam mostanáig szemét,
letette villáját, kését, – feláll, közeledik
majd megáll előttem – lassan lépkedve –
kezét felém nyújtva bemutatkozik.
Halkan kérdi: fölkerhet egy táncra?
Lassú zenekísérettel, kart karba öltve
együtt indulunk egy szép szerelembe’
Mindez különös, – vagy mégse?

*

Egy hétig együtt hallgattuk a zenét
halkan beszélgetve töltöttük az időt.
Letelt szabadságunk, időnk gyorsan futott,
egymásnak mi semmit se fogadtunk,
mégis mindketten éreztük: nem búcsúznak
örökre egymástól. Utunk folytatódott,
hisz’ mindketten éltünkben csalódtunk,
árvának, elhagyottnak érezve magunk...

*

Messzi nagyvárosból jött egy hosszú levél
otthon olvastam. – Amit meg sem ígért,
írásban mondta el élete bánatát:
Messzi tájról elindult két csalódott vándor,
Parádon találkozott az élet országútján,
amint meglátott, érzett boldogságot.
E találkozás véletlen nem lehet,
Isten minket egymásnak teremtett.

*

Ki tudja, meddig, járhatjuk utunkat
kezünket szorosan összefonva?
Igaz szerelmünket hervadni bűn volna.
Mivel egymástól távol kellett élnünk,
táviratok, levelek jöttek és mentek,
postások szorgos munkájukkal segítettek.
Telefondrótok forrón égtek, hosszú
szerelmes szavaktól jó, hogy el nem égtek.

*

Mindkettőnk számára boldog évek jöttek
mikor láttuk egymást, az idő fölöttünk megállt,
szívünk összedobbant, fölemelt, átkarolt,

mint kisgyermeket ringatott és csókolt;
forró hangulatban, reménykedve éltünk.
(Terveink voltak:)

Ne kéne' mindig egymástól búcsúzni,
jó lenne egymáshoz közelebb élni,
de a Tisza meggátolta tervünk.'

*

1970-es nagy árvíz gázolt éltünkbe.
Sokat fáradozott szegény, az árvízi gáton
vezette a mentést, belebetegedett...

Ekkor május 15-én levelét így kezdte:

*„Vers helyett e rózsaszírom,
melyre csókot leheltem én!”*

Négy évig tartott „örök boldogságunk”.

Aztán nem is tudom miért? Miért...

Tán' sorsunkba volt írva!

*

Gyermekeink voltak, mindkettőnknek
kikkel nekem és neki is törődénünk kellett,
akiket elhagyni nem lehetett.

A nagy távot legyőzni nem tudtuk...

Szerettük egymást, lelkünk összeforrott,
fájt a búcsú, de nem tehattünk mást,
szívünk egymásért megszakadt.

Küszködtünk, szenvedtünk, ő beteg lett.

*

Bizton éreztem, már sosem jön más...

Ő sem lelte meg – mint én – nyugalját.

Ezután csak egyre járta a világot,
mindenhonnan küldött levelet-virágot.

Úgy-e, te sem tudtál elfeledni?

Tiszta boldog szerelmünket

én sem tudnám soha elfeledni...

Véletlen vagy sorsunk akarata?

*

Folytattam életem boldogtalanul...

Utunk megszakadt, a SORS akarta

(Nekem ez adatott.)

Éltem folyamán sok mindent túléltem,
szívem most is telve gyásszal...
Hogy mit érzek itt belül:
véletlen vagy sorsunk akarta?
de soha, senki meg ne tudja!

*

Kezemben tartom nagy csomag levelét
fényképén nézve kedves arcát, szemét...
Mivel Ő itthagyt a földi világot
(előbb, mint én). De miért? Miért...
Most azt kérem jószágos Atyánktól,
Hogy majd ott, legalább ott, fenn az Égben
Ő várjon rám az örök fényességben...
Ott, legalább ott, lelkünk összeforrjon
égi boldogságunk mindörökké tartson.

Véletlenek az életünkben?

Véletlen lehet ez a találkozás? Lehet-e egyáltalában véletlen egy ilyen kapcsolat, mert ő csak néhány napos hivatalos konferencián tartózkodott Parádon, s pont abban az időben nyaraltam ott és ültem én is abban a cukrászdában...

Aztán jóval később, mikor ez a gyönyörű időszak véget ért, egyszer Moszkvában, egy múzeum előtt várakozva, elakadt a lélegzetem... Mintha Őt láttam volna ott...

Szomszédban lakó kolléganőmmel mentem együtt, aki ismerte Őt. Nem csak nekem tűnt fel a hasonlóság, de szakasztott olyan, azt mondta. Ezért megszólítottuk az illetőt, csak azért, mert olyan jó volt az igazira gondolni, hasonmása által átélni a kedves emléket.

Figyelem az álmokat

1998. január 1.

Az álmaim reggelre ébredve, általában eszembe jutnak. Előfordul, hogy azonnal kiesnek az emlékezetemből, most éberem is láttam a számokat. Akadt köztük **egy**es, több **ket**tes,

és **nulla** is, de ezeknek a hely-értéke különböző, de biztos, hogy az egész számsor hatjegyű volt. Sajnos, nem vagyok álomfejtő, s így nem tudom, mit jelenthet? Megpróbáltam ezeket a számokat a lottón megjátszani, de nem lett vele sikerem.

Még mindig a könyvet olvasom. Este éppen ott tartottam, az író azt boncolgatja, hogy minden eredmény vagy akár a kudarc mögött is meg kell látni a célt, és magasabb rendű tanulságot. Ha pozitív, tudatos, kalandra kész az alapállásunk, a belső világunk is mindinkább hasonlítani fog arra, amilyennek a világot látni szeretnénk! Ezzel teljesen egyetértek, de nem mindig könnyű – főleg kudarcok esetén – meglátni a célt. Én mindenesetre már otthon, apámtól magamba szívtam ezt a gondolkodásmódot.

Ezen a napon azt írtam a naplómba: Szeretném megváltoztatni családi kötelekeimet, úgy rendezni, hogy szorosabbá váljék, de a függetlenségemet megőrizve. Eddig ezt az itthoni súlyos gondjaim nem tették lehetővé.

Minden összefügg. A kevés – vagyis a nyugodt élethez nem elegendő pénz – megnehezíti az ember függetlenségét, s azt, hogy többet törődhessen távollévő gyermekeivel. Nem könnyű a helyzetem. Nekem is a három – háromfelé él. Drágul a benzin, még a telefonálás is sokba kerül, a lábam se bír annyit, mint fiatalabb koromban. Hogy tudnék szorosabb kapcsolatot tartani velük? A vállalkozásom sem jövedelmez annyit, hogy könnyebb legyen az életem. Kérdések merülnek fel bennem, amire a válaszokat keresem.

Szeretnék többet lenni velük, szeretnék segíteni rajtuk, hogy könnyebben éljenek, ne legyen az egész életük kínlódás. Igen, többet velük lenni, de úgy, hogy mégse telepedjek rájuk!

Azon törtem a fejem, mások hogy csinálják?

Hogy tudnám én is megoldani a kilátástalannak látszó gondjaimat?

Kimászni! Kimászni a gondok sokaságából!

Kell lennie egy útnak, amit előbb-utóbb megtalálok – és mindezt nemcsak saját önző érdekemben keresem, hanem kutatom, szeretném és vágyom rá!

Annyira szeretném, hogy úgy álljak a lábamon, hogy ne legyenek súlyos anyagi gondjaim!

Most, hogy magamra maradtam, az üzlettel is sokkal többet foglalkozhatom. Most már – talán – nem keresztezi senki az elgondolásomat, s nem gátol senki ebben. Eszembe jutott, hogy nemrég’ – ha nem voltam itthon – kedves férjem a feladott hirdetéseimre a telefonon jelentkezők nevét nem jegyezte föl nekem. Nem mondta meg nekik, hogy majd én visszahívom őket. Ki tudja, hányat szalasztott el? Mert akadt olyan, nem is egy, aki említést tett erről, amikor később találkoztam vele.

Az emberekben az egyenességet, a becsületességet becsülöm, ami szeretettel párosul. Nem azt a „mindenáron-megmondom-neki” egyenességre gondolok, hanem úgy, hogy a másik érzéseit tiszteletben tartom. A becsületesség hiánya miatt már sokat szenvedtem lelkileg és anyagilag is. Most nem csupán az üzleti kapcsolataimra gondolok; hanem mindkét házasságomra, mivel azok súlyos terhei ebbe a kategóriába sorolhatók.

Örülnék, ha lenne az életemben olyan valaki, akinek ezekről beszélni tudnék. Eddig be kellett zárkóznom. Magamnak kellett minden gondommal megbirkóznom, s ennek is megvan az oka. Nem bizalmatlanság tölem. Elvem: belső érzéseimet, gondjaimat idegennek nem kiadni! Gyerekek? Őket ezekkel nem akartam traktálni, elég nekik a saját gondjaikkal megbirkózni. De ez csak az egyik része, – és a másik? Ők ellenezték az utóbbi házasságomat, és sajnos, igazuk lett. Én is rájöttem elég hamar, de akkor már megint késő volt...

Most pedig? Nos, magamra maradtam, de ez – bár kimondani nem illendő – érzelmileg nem rendített meg engem. Emberileg sajnáltam, de lélekben már rég’ nem tartoztam hozzá. Csak az elesettségéért sajnáltam, iránta már csak a sajnálat maradt meg bennem. De rettegtem, hogy mi lesz, ha...

nehéz leírni is... ha ez hosszú távon fennmarad? Valósággal meg kellett magam erőszakolnom, hogy tűrjek olyan súlyos bűnök után, amit ellenem 22 év alatt elkövetett, – még akkor is, ha már elesett, emberroncs volt, mivel emberségéből semmi sem maradt meg benne. Nem akarom részletezni, talán majd egyszer, életem regényében, mikor már mindez jobban leülepedik bennem az IDŐ jótékony hatására.

Miért? Úgy képzeltem el a házaseletet, hogy két ember között szeretet, őszinte elkötelezettség és kölcsönös támogatás természetes fogalmak. S mit kaptam ebből? Egyik házasságomban sem jelent meg ennek még a szikráját sem!

Ha nem is sok, de életemben több munkahelyem is volt. Mindenütt elégedettek voltak munkámmal. Akadt, nem is egy, ahol éppen emiatt az *akkori rendeletek szerint* annyira ragaszkodtak hozzám, hogy el sem akartak engedni, pedig súlyos okom volt rá mindkét esetben, hogy céget váltsak. Ennek ellenére – talán csak az Acélgyár volt kivétel, – mégsem kaptam meg a megérdemelt fizetést. Miért? Női mivoltom miatt mindig bizonyítanom kellett. Nem egyszer diplomás kollégák helyett is, akik viszont helyzeti előnyükkel (hogy férfinek születtek) visszaélve – enyhén szólva – lazsáltak.

Legkedvesebb főnököm annyira ismerte értékeimet, hogy tudta, minőségi szempontból milyen magas mércét állítok magam elé, s ezért sokszor ugyanezt kívántam meg beosztottaimtól is. Egyszer megjegyezte, hogy ne legyek maximalista, csak annyit kívánjak meg mindenkitől, amennyire képességei engedik!

Életem jelentős eseményei

Még mindig a naplóból. Hogy tudom ezt röviden összefoglalni? Anyámnak harmadik, apámnak második gyermekként érkeztem a világra. Anyukám özvegyen lett apuka első felesége, akkor hároméves bátyámmal. Apukám első saját fia után nekem, mint első és egyetlen leányának annyira örült,

ezért születésem bejelentésével úgy sietett, hogy a legzordabb időben is elment a falutól legalább 15 kilométerre fekvő egyházi anyakönyvvezetőhöz bejegyeztetni világra jöttömet, pedig nyugodtan várhatott volna még másfél napot, mert akkor egy évvel számítanának fiatalabbnak! Akkor még az egyházak intézték a születési bejegyzéseket, ő rohant kemény hidegben, az akkori rossz utakon, falusi fuvarral utazva, születésemet azonnal tudtul adni mindenkinek. Középiskolában kedves osztályfőnököm egyszer megjegyezte: Hogy lehet valakinek ilyen születésnapja? (December 30!)

Tehát értékes csillagjegyben születtem, bár ennek hatását nemigen éreztem életemben. De mire várhatok a jövőben?

Apám, mint tisztviselő, kiemelkedő szellemi adottságokkal, de ő is, általában kevés jövedelemből élt, mint a „nemzet napszámosa”, ahogyan akkor emlegették a tanítókat-tanárokat. Ő is úgy járt, hogy nem mehetett vissza Erdélybe a Trianonban megpecsételt magyar-sors miatt. Ezért aztán a frontról hazatérve, egy kicsiny faluban helyezkedett el tanítónak. Ott ő volt minden (anyukámmal), a falu felnőtt lakosságának a nevelője és művelője, sokszor orvosa. Csodálatos összefogottsággal tartott beszédeket, kiváló szónoki tehetséggel megáldva.

Rendkívüli munkabírással rengeteget dolgozott, mégis csak úgy tudta hattagú családját eltartani, gyermekeit iskoláztatni, ha állásának ellátása mellett száz család méhészetében munkálkodott, saját gyümölcsöskertjében megtermett csoda-finom Besztercei-szilvát aszalt a maga-fabrikált aszalóban. Ezek bevételeiből fedezte a középiskolai-internátusi költségeinket.

Eszembe jut, amikor én az elemi iskola hatodik osztályát befejeztem, ő készített fel különbözeti vizsgára matematikából és német nyelvből, s úgy kerültem a legközelebbi eső polgári leányiskola harmadik osztályába.

Igen nehéznek bizonyult számomra a változás, a falusi környezet után, mivel akadtak belső gondjaim, de nem a tananyag miatt, inkább a kis közösség és az idegen világ miatti

különbségekből. Most már úgy fogalmaznám meg, hogy inkább egy év veszteséggel kerültem volna a polgári iskola második osztályába, mint a harmadikba. Mert itt olyan más volt minden, ami engem körül vett, hogy nem tudtam mindent egyszerre feldolgozni magamban, és erről soha senkinek nem tudtam beszélni. Hogy mást ne említsek, a két osztállyal följebb járók hozzám, a vézna, kétcopfos kislányhoz képest kész „nők”-nek tunk nekem az új környezetben. Egyiküknek majdnem „kezicsókolommal” köszöntem. Történt ez annak ellenére, hogy otthon nálunk mindig sok ember fordult meg, művelt, tanult emberek, – de ritkán a saját korosztályomból.

Ezért egy befelé forduló, lélekben mindig magányos valaki lettem. Otthon a sok gond miatt nem tárulkozhattam ki, igaz, nem is nagyon kérdeztek, de az iskolában sem akadt mindjárt igazi belső barát. Tulajdonképpen jó tanuló lettem, bizonyos vonalon kiemelkedő, amit saját szorgalmammal, akarattal értem el. Külön – nem kötelező – gyakorlati tantárgyat kezdtem el, pl. gépírást, rajzkészségem miatt kiemelkedtem az osztályban.

A polgári iskolát befejezve, egy évet várnom kellett, mivel még nem töltöttem be a 15. életévemet; képzőművészeti középiskolában szerettem volna továbbtanulni, ahol egyik felvételi kikötés volt. Ez alatt az idő alatt otthon hasznosítottam magam, a három bentlakásos fiútestvéremnek sütöttem finom süteményeket, és küldöztem a csomagokat a szélrózsa minden irányába, ahol tanultak.

Akkor a legidősebb bátyám – féltestvérem, bár ezt soha nem így éreztem – már Miskolcon, a tanítóképzőben tanult. Ott szerzett nekem egy kezdő – alapfokú gyorsírás-könyvet (Fajcsik Mártától, egy kislánytól, akinek udvarolt). Abból kezdtem el szorgalmasan tanulni. Nos, ennek a későbbi tanulmányaim folytán nagy hasznát vettem.

De mit ad Isten? Ember tervez... Közben nagy, világrengető események zajlottak körülöttünk, amit mi gyermekfejjel még nem éreztünk. Visszakaptuk – többek között – Erdélynek ma-

gyarlakta területét, apám szülőföldjét. Neki megnyílt az előtte korábban teljesen elzárt út, és kérte áthelyezését olyan városba, ahol lehetőség nyílt négy középiskolás gyermekének továbbtanulására.

Kívánsága teljesült, – így kerültünk Marosvásárhelyre, életem legszebb éveinek színhelyére. Megismertem Erdélyt, sok időt töltöttem Páván, Apám szülőfalujában, ahol a Nagyanyám és rokonaink éltek.

Ismét változás. Ezért viszont igen messze kerültünk Budapesttől, ahol továbbtanulhattam volna azon az úton, ami szívemhez legközelebb állt... a képzőművészet. Pici koromtól kezdve, ahogy kezembe foghattam a ceruzát, ügyesen rajzoltam. Füzetek hátlapjából „Nő-albumot” készítettem, abba rajzoltam arcokat, frizurát, ruhákat, és mindent, amit megláttam. A polgári iskolában a rajztanár külön feladatokkal bízott meg. Kislány koromtól kézimunkáztam, gyönyörű hímzéseket készítettem, általában saját terveim szerint. Amerikába vitték kiállításra a hímzett munkáimat.

Döntés előtt álltam. Anyukám most már nem szívesen engedett volna olyan messzire iskolába, mert helyben több lehetőség is adódott, de egészen más: gimnázium. Én addig latint nem tanultam, ezért ezt az utat elvettem. Tanítóképző, – oda nem éreztem hivatást, mondván: mások rossz gyerekeit nem óhajtom tanítani – maradt a kereskedelmi-közgazdasági középiskola, ahová anyukámmal szinte az utolsó pillanatban érkeztünk pótbefiratkozásra. Megnézték a bizonyítványomat, látva a kitűnő érdemjegyeket és a nem kötelező tantárgyakat, azonnal fölvettek – akkor már 57-es létszámú leányosztályba.

Életem vonata így került más sínpályára. Ennek ellenére szerettem ott lenni, most is örömmel gondolok vissza azokra az évekre. Kitűnő tanáraink – persze, egy-két kivétellel – tanítottak abban az intézményben, jól tanultam. Nagy hasznát vettem a külön tantárgyként begyakorolt gépirásnak és az otthon, szorgalomból átvett alapfokú gyorsírásnak, mert ezek ott kötelező tantárgynak számítottak. Már az első év végén

versenyre állítottak ki mindkettőből. Míg osztálytársaim közül soknak ezek jelentették a nehézséget, én játszva vettem az akadályokat.

Egy Budapestről oda áthelyezett fiatal matematika tanárnőre mindig szeretettel fogok emlékezni. A kereskedelmi számtantól mindenki ijesztett, mi pedig – az 57 létszámú lányosztályban – nagyon szerettük a tanárnőnek köszönhetően, és szinte mindnyájan értettük, és megkedveltük ezt a nehéz tantárgyat. Emlékszem, a polgáriban egészen más volt a helyzet. Egy régimódi, idős nő tanította a számtant. Úgy magyarázott, hogy vagy értettük, vagy nem, neki teljesen mindegy volt. Mi féltünk és nem mertünk tőle kérdezni semmit. Milyen sok függ a jó pedagógiai módszertől és attól, ki hogyan foglalkozik az osztályával! Ugyanis szerintem az osztály jó vagy rossz össz-eredménye minősíti a tanárt!

A fiatal tornatanárnőnk első évét töltötte nálunk. Mindenki nagyon szerette. Vele és az osztályfőnöknővel kirándulni jártunk. Jó időben szinte minden vasárnap velük ismertük meg a környék nevezetességeit. Talán ez hiányzik sok mai tanárnál. A mi tanáraink nem csak oktattak, de neveltek is bennünket.

Életem egyik legnagyobb törését kellett elszenvednem azzal, hogy nem fejezhettem be abban az iskolában a tanulmányaimat, mert 1944. márciusa következett, amikor megkezdődtek a *légiriadók*, s gyakran az iskola pincéjében kellett megtartani az órákat. A hó utolsó napján befejeződött az iskolai év.

Nyáron beosztottak bennünket *honvédelmi munkára*, majd még szép heteket töltöttem Páván, nagymamánál. Ott ért az a hír, hogy Yassinál a románok átálltak a szovjetekhez, s engem ***augusztus 23-án táviratilag rendelte haza***, de már azt se tudtuk, hazakerülök-e épségben, mert közelről hallatszott az ágyúdörgés, a háborús-front moraja.

Két bátyám katonaköteles volt, legidősebb tüzérezászlós, ő már korábban bevonult, a frontra vezényelték. Apámat életkora ellenére szintén beosztották katonai szolgálatra, aki az első világháborút is végigharcolta, most egy műszaki munkás-

század parancsnoka lett. A család döntése szerint, amikor a front odaér, menekülünk, egyelőre csak ideiglenesen.

Szomorú napok következtek, ijedten kezdtünk csomagolni. Egy idős asszony segített anyukának a háztartási munkában, arra bízta a házat és az ottmaradt holminkat. Egy csendes utcában szép, ötszobás lakásban éltünk, modern bútorokkal berendezve. Abban az időben apám egy nagy elemi iskola felső osztályában szaktárgyakat tanított, mellette, mint tanulmányi felügyelő, szép jövedelmet élvezett.

Asztalnyi nagy ládákba pakoltuk a fontos, mozgatható holminkat, főleg ruházatot, de ágyneműt, függönyöket és más holmit – személypoggyászként lehetett vonatra adni, s mindenki becsomagolt egy kisebb útibőröndöt váltás ruhákkal, apróságokkal, amit kézben, magunkkal vihettünk.

1944. szeptember 10-ikén szálltunk vonatra; amíg elindult a szerelvény, háromszor fújtak légiriadót, miközben ki kellett szállni a vonatból. Aztán – nyomunkban 8-10 kilométerre a fronttól – haladtunk Nagyvárad felé.

Ott telepedtünk meg ideiglenesen a Püspöki palotában, ahol bátyám menyasszonyának nagybácsija magas beosztású papi tisztséget töltött be. Egy szobát kaptunk teljes ellátással. A személypoggyászként földadott csomagjaink már Nagyváradra nem érkeztek meg. Olyan tájékoztatást kaptunk, hogy légítámadáskor a teherszállítmányt út közben valahol lecsatolták a vonat-szerelvényről. Ezzel minden könnyen mozgatható vagyunk örökre elvesztett. Valaki más jól járt vele. Beláttuk, hogy nem maradhatunk tovább Nagyváradon, mert már oda is hallatszott a front moraja. Ismét útnak indultunk tehát, sok légiriadóval, veszteséggel teli utazásunk után, október 6-ára érkeztünk Budapestre.

Ezt a napot életem folyamán addig, és a későbbi időkben is, leginkább csak magamban sohasem mulasztottam el megünnepelni. De a mostani, többszörösen is gyászünnap volt számomra: ***Hősi halottaink mellett most félig lerombolt Csonka hazánkat, elsötétített, romos Fővárosunkat és Erdély ismételt elvesztését gyászolom...*** ”

Zűrös menekülésünk közben, lepedőkkel három részre osztott „lakosztályunkban”, petróleumfőzőn készített ebédekkel, a vonat kazánjának melegvizében, lavórban mosakodva, vészel-tük át a hosszú utazást. A front közeledtén is akadtak szép napok, abból az időből is őrzök emlékeket, mivel fiatal voltam, és jól éreztem magam. A gondok mind szegény anyámra szálltak, aki aggódott apámért és a távollévő bátyámért. Leg-nagyobb gondunk volt lesni a frontról érkező híreket.

Gusztai bátyám

Budapestről szülőfa-lum melletti falusi kör-jegyzőségen kaptam állást, ott béreltünk egy jó módú parasztházban szobát. Nappalra egy német katonatisztet he-lyeztek be hozzánk, aki irodai munkát végzett nálunk. Rendes, pedáns, tisztelettudó ember volt, aki csizmáját levetve lépett be a szobába dol-gozni. Megkínáltuk tea-val, s olyan finoman ke-vergette, hogy azóta sem felejttem el, mindig eszembe jut, ha valaki

zörgeti a kiskanalat. Tőle tanultuk, milyen finom vajás kenyér-re dzsemet kenni.

Ebben a faluban látogatott meg bennünket a tüzer-zászlós bátyám, aki egy sötét hajnalon búcsúzott el tőlünk. Lefény-képeztük, ahogy két lovas távolodik tőlünk. Akkor nem tudtuk, hogy csak évek múlva, orosz fogságból hazatérve fogjuk viszontlátni.

Életutam

Naplórészletek

Nem is a legszebb emlékeimben, hosszan elkalandoztam. Pedig ez még nem regény. Lehet, hogy egyszer majd összegyűjtöm az emlékeimet, a naplóimat, s leírom, mi történt velünk a nehéz 20. században, hiszen minden ember élete regénybe illő.

Az én életem is telve regényes, váratlan fordulatokkal.

Visszatérve a megkezdett fonalhoz, nem kellett sok idő, már Nagyváradhoz is közeledett a front – s utána hiába menekültünk ezer kilométeren át – egyelőre szülőfalumba, amíg elmúlik a háború.

Ott az iskolaépület és a tanítói lakás üresen állt, mivel a fiatal tanítónő hazamenekült szüleihez. Mi pedig egy létszámmal megszorodva egy lánnyal, mert a körjegyzőék nyugat felé elmenekültek, és szolgálójuk már nem tudott hazamenni az Alföldre, velünk maradt ő is. Anyám megsajnálta, s befogadta a rendkívüli állapot miatt.

Az iskolaépület és a lakás, ahol meghúzódtunk, szemben áll azzal az egyetlen úttal, ami a faluba vezet. Így a front minden „gyönyörét” élvezhettük; ha kiléptünk az ajtón, föl váltva hol az oroszok, hol a németek céloztak ránk, mert naponta hol ezek, hol azok foglalták el a falut, mintha valami ki tudja, milyen fontos hely volna... A faluban már rebesgették, hogy mögöttünk három oldalról húzódó erdőszél feketéllik az orosz katonáktól.

Egy este a szomszédunkba lengyel menekült katonát mentettünk meg, aki az oroszok elől szökött meg. Segítségünkkel elérte az utolsó német gépkocsit, amely a faluból kifelé haladt.

Azután az oroszok „fölszabadítottak” bennünket. Erről csak annyit, hogy az utána következő évek olyanok lettek, amilyen azokról a tatár külsejű, majdnem vademberekről bennem kialakult akkor, amikor megláttam őket *1944. december 16-án*.

A szomszéd ház folyosójáról ugráltak le a „daliák”, ki tudja honnan zabrált színes-tarka ágytakarókba burkolózva –, az iskolaudvaron keresztül siettek a falu felé... Első félóra alatt minden házból ellopkodták az órákat. Később erről jobb volt hallgatni, bár én vettem a bátorságot, s elmondtam a kommunista főnökömnek, hogyan viselkedtek, hogyan kellett bujkálnunk előlük, s nemcsak a fiatal nőknek.

Rettenetes idők következtek, s csak az jelentett enyhülést, amikor apukám megérkezett, s ahogy ő emlegette a nehéz napokban: az a fő, hogy mindnyájan élve maradtunk a nagy világégésben. S ebben neki igaza volt, mivel nagyon sokan nem éltek túl a háborút.

Mindent kitaláltunk, hogy a mai- és a holnapi napra valót előteremtünk. Amikor már lehetőség nyílt rá, bátyám összegyűjtötte az iskolaköteles gyerekeket, s a találatot kapott egyetlen iskolateremben ingyen tanította őket, hogy ne veszítsék el az évet. Közben élesztőt (kovászt) „gyártottunk”, melynek híre ment, s még a szomszéd faluból is jöttek vásárolni. Amit érte kaptunk, élelmiszert, abból éltünk, amikor anyukám pénze elfogyott.

Aztán amikor már ki lehetett mozdulni a házból, Salgótarjánba utaztunk, én fölvettem a kapcsolatot a kereskedelmi-közgazdasági középiskolával, s azokkal a diákokkal együtt tettem le a vizsgákat, akik a szélrózsa irányából hazaszállingóztak. Soha nem felejttem el az evangélikus püspök feleségét, anyukám barátnőjét, aki befogadott arra az időre. Fiai szedték nekem össze a tankönyveket, amiből fel tudtam készülni.

Később mellettük lakást béreltünk a bátyámmal, s ott kezdtünk új életet. Én előbb egy félnapos állást kaptam a tisztiorvos mellett, majd a bányaközpontban néhány hónapra leltározáshoz kerestek munkaerőt, s onnan az Acélgyárhoz mentem végleges állásba. Sokat kellett dolgozni, de rendesen megfizettek, s így segíteni tudtam szüleimnek is, mert legfiatalabb fiútestvérem még nem végzett, és Jászberényben sokba került az

internátusi elhelyezése, apám akkori csekély háborús jövedelméhez képest.

Aztán bátyám Budapestre került, én pedig beleugrottam egy rosszul sikerült házasságba. Hosszú történet, mert azt el kellett volna kerülnöm, s most már utólag, tudom, mikor volt az a döntő helyzet, amit akkor elmulasztottam.

Igen, voltak jelek, amelyekre figyelnem kellett volna. Azt hittem, hogy az ígéret, amit én menyasszonyként tettem, egész életemre elkötelez!

Fordulat

Az a munkahely, ahol már fiatalasszonyként dolgoztam, egyesült egy másik céggel, és átköltözött Balassagyarmatra. Nekem is részt kellett vennem az átállással kapcsolatos leltározási munkálatokban, ami egy hónapig tartott. Én örömmel fogadtam, mert kiszabadulhattam abból a szörnyű helyzetből, amelyet férjem rokonaival át kellett élnem, ami még a front alatt átélteknél is szörnyűbb időt jelentett számomra.

Átvettek az új részleghez, s akkor elhatároztam, hogy áttelepülök Salgótarjánból Balassagyarmatra. Ekkor a kisfiam még pici volt, őt abból a pokolból édesanyámékhoz menekítettem, Szirákra. Csak abban reménykedtem, hogy a férjem nem jön utánam, mert szinte betegesen kötődött az anyjához. Vele már akkor eléggé meggyengült a kapcsolatunk. De tévedtem. Ígéretet jól tudott, s én vesztettem, elhittem neki. Átjött utánam, csodák csodájára, otthagya „kedves” mamáját és a két gyermekével ránktelepedett „mégkedvesebb” ideg-beteg nővérét.

Ígéreteit azonban itt sem tartotta be. Anyja szavaival élve: „*Olyan szegény sosem volt, hogy ígéretet ne tudjon!*” Folytatódott a számomra igazán nem kellemes házasságunk. Betetézte a dolgot, amikor tudomásomra jutott, mire képes... A rendőrségnek szolgáltatott adatokat olyan személyekről is, akik barátokként jártak hozzánk (pl. egy régi katonatiszt). Az illetőnek

finoman tudomására kellett hoznom, hogy saját érdekében kerülje a férjemmel való találkozást.

Már házasságunk elején kitűnt, hogy olyan nagyok közöttünk a nézetbeli, neveltetési és világnézeti különbségek, amelyeket áthidalni nem lehetett. Ő nem akart hozzám, és családomhoz alkalmazkodni, én pedig nem akartam lesüllyedni a színvonalukra. Nem szeretett dolgozni, sehol nem maradt meg. Engem pedig nem akart elengedni... Persze, nem a szeretet vezérelte, hanem a beteges féltékenysége és bosszúvágya.

Fiam betegsége miatt fel kellett mondanom a jó állásomat, otthon maradtam vele. Háziipari szövetkezetben vállaltam otthon végezhető munkát, de nem sokat jövedelmezett, nem kaptunk anyagot. Mikor kislányom elérte az óvodás kort, magam jártam állás után, mert férjem csekély jövedelme teljes létbizonytalanságba kergetett. A városházára, egy kisbabát váró nő helyére kerültem, ahol aztán véglegesen otthagadtam, és 23 év után onnan mentem nyugdíjba.

Közben házasságunk már annyira megromlott, hogy egyszerűen nem bírtam elviselni a hülyeségeit. Bocsánat a kifejezésért, ennél találójbbat nem sikerült választanom! Úgy viselkedett, mintha nem lett volna normális. Illetőleg: nem is volt az. Kettő közül kellett választanom: vagy bedilizek én is, vagy magamra maradvá, nevelem akkor már három gyermekemet.

1965-ben – a három évig húzódó bontóper után – sikerült tőle megszabadulnom. Majd ha lesz rá időm, megírom első házasságom – ballépésem – bonyolult történetét is.

A városházán elhelyezkedve, szerettem a munkámat, ahol megbecsültek, s a kapott fizetésből megéltünk és taníttatni is tudtam a gyermekeimet.

Életemben voltak *szép idők* is, például, amiről már korábban megemlékeztem a „kapcsolatok” címszó alatt.

Aztán tíz év magány után hogy, hogy nem, beleugrottam egy újabb sikertelen házasságba. Itt csupán annyit akarok meg-

jegyezni, hogy ennél is jobban kellett volna figyelnem a megérzésekre, a jelekre.

Miért? Bennünket otthon az igazmondásra, a becsületességre neveltek, s azt hittem, ez másoknál is szentírás. Így történt, hogy 22 keserves évet szenvedtem mellette. Azért nem szakítottam meg, mert beteg, elesett ember volt, s a szenvedéseket vezeklésként magamra mértem – mint egy penitenciát – a téves lépésem miatt.

S most már ennek is vége! És pont akkor történt, amikor előzőleg egy alkalommal lányomnál kiborultam, mivel emberileg lehetetlen volt kibírni, amit férjem velem művelt. Lányom pedig „megnyugtatót”, azt mondta nekem, hogy: hiába annyira gyenge fizikailag, hogy egy légy is ledöntené, mindkettőnk túl fog élni, mert olyan erős az élniakarása, s ez élteti.

Eszembe jutott: milyen más ember volt az én apám! Amikor legyengülve elhoztam Balatonakarattyáról, ő is súlyos bajokkal küszködött, de hálás volt az ápolásért. Nem győzte köszönni nekem, ahogy mondta: azért mert mindent megteszek érte. Egy alkalommal a kórházi ágyon fekve, hálából elkapta a kezemet és megcsókolta; az apa, a lánya kezét! Az én három fiútestvérem is egészen más volt, tehát tudomásul kellett vennem, hogy én vagyok benne hibás, nem tudtam magamhoz illő párt választani, mivel nem minden férfi olyan, amilyeneket én kifogtam...

Pedig hogy vágytam egy normális házasságra, ahol megértés és szeretet uralkodik! De ez csak másoknak sikerült, nekem nem.

Visszatérve az elhagyott fonalhoz, folytatom a házasságomnál. Szerencsétlen férjem már nem sokáig zavart. Berendelték a budapesti Szemészeti Klinikára, egy vizsgálatra; műtét miatt ott tartották. Úgy küldtem utána fiam segítségével a csomagot, amire szüksége volt, mivel a fájós térdeim miatt, csak az autóbusz-állomásig tudtam kocsival elfuvarozni. Nem tudom, hogy ott mi történt. Félt a kórháztól, tudom, hiszen volt benne

része bőven; 22 év alatt ki-be járatosak voltunk mindenféle egészségügyi intézményben.

Aznap este még telefonon fölhívott, hogy mire volna szüksége, s kezdte mondani, hogy mi bántja... Ezt mondta volna, de a rossz vonal miatt nem lehetett jól érteni a szavait, végül megszakadt a beszélgetésünk.

Lányomat kértem, hogy csomagot küldenék még neki, vigye be hozzá, de azt mondta, ilyet ne kérjek tőle, mert nem érdemli meg, miatta menekült el itthonról, ezért ő nem hajlandó bemenni hozzá. Ezt mondta, és én megértettem őt, mert tudtam, mit művelt vele is...

Így ismét a fiamat kértem rá, és a busz sofőrjétől átvett csomagot este bevitte hozzá a klinikára; de őt onnan hazafelé menet, kirabolták és leütötték... Még ez is...

Másnap reggel telefonon közölte velem a klinika orvosa, hogy este kilenc órakor meghalt a férjem. Később elmondták, hogy rosszul lett, leesett az ágyról, s mire a belgyógyász a földszintről odaért, már nem tudott rajta segíteni. Én valahogy úgy képzeltem el a történeteket, hogy biztosan akkor is leugrott az ágyról, s nem tudott magán segíteni... Mindig nagyon ideges, hirtelen természetű volt, számtalanszor mondtam neki, hogy alig bír járni, ne ugorjon fel olyan hirtelen, mert összetöri magát. Lám megtörtént.

Érdekes dolog történt akkor, előző este. Attila itthon volt, néztük a televíziót, és én kilenc órakor letettem a könyvet, amit olvastam, és ránéztem az órára, aztán a szemem előtt olyat láttam, amit magamnak is nehéz elhinnem. Láttam, amint Miklós ül a fotelban, merőn nézi a képernyőt... Akkor még nem tudtam, hogy meghalt, és pont abban az időben költözött *odaátra*, s eljött búcsúzni...

Katica is azt mondta, hogy őket is meglátogatta akkor, és bocsánatot kért tőle viselt dolgai miatt. Bizony, volt oka rá bőven...

Jó hosszan írtam le az életutamat, de még így is csak dióhéjban.

Ezután *volt időm bőven, elmerenghettem esténként az életemről, sorsom alakulásáról.* Nehéz megérteni, hogyan engedheti meg a Jóisten, hogy azok, akik hisznek benne, akik igyekeznek jók, igazak lenni, miért sújtja őket ilyen kegyetlenül? Ugyanakkor gonosz, igaztalan emberek – emberi, materialista szemmel nézve – boldogulnak, vígan élnek... De az is eszembe jutott, várhatjuk-e, hogy Teremtőnk a sokmilliárd ember gondjával – akik a Földön élünk – külön-külön foglalkozzon?

Hányszor föltettem magamnak a kérdést, miért kellett sorsutamon pont ilyen emberekkel találkoznom? Véletlen? Azt mondják, nincsenek véletlenek. Mindennek oka van, ami a világon történik. Mégis nehéz megérteni, hogy valaki elindul valahová, s ha késne csak egy percet, csak annyit, hogy vissza-intsen valakire, nem érné baleset... Sohasem fogom megérteni, mi a célja Istennek az én személyes nehéz életemmel.

Életszakaszok

Életem egyes szakaszait igyekszem egy-egy címszóba összesűríteni.

1-14 éves korig faluban éltem szüleimmal, majd a közeli városba kerültem internátusba, továbbtanulni. Szüleim értelmi-ségi emberek. Elég nehéz sorsban folyt az életük a 20. század nagy világválsága utáni években a négy gyermek nevelésnek minden gondjával, de nem olyan szegénységre gondolok, hogy nincs mit enni.

Testvéreimmal sokat barangoltunk, kirándultunk a környéken. Jól éreztem magam gyermekként, bár szüleim talán túlságosan szigorúak voltak hozzánk. Érzékeny gyerek voltam, jobban igényeltem volna elnéző szeretetüket. Talán éppen ezért lettem befelé forduló és a magányt kedvelő.

15-18 éves kor, életem újabb szakasza. Költözés Erdélybe, egy nagyvárosba. Szép újonnan berendezett otthonban élünk, sokkal jobb anyagi körülmények közé kerülve, mint korábban.

Apukám ugyanis a tanítás mellett tanulmányi felügyelői tisztséget is betöltött.

Új barátok, másik középiskola, új környezet. Könnyű megszokni, mert minden jobb volt, mint addig. Ekkor kerültem kapcsolatba apám szülőfalujával, nagyanyámmal, rokonokkal, megismertem a gyönyörű Erdély tájait. Életem, ifjúságom boldog szakasza volt az a négy év, amit ott töltöttem.

Az iskolában elért jó tanulmányi eredményeimmel szüleim is elégedettek voltak. Ígéretes jövő előtt álltam: Ott akartam elhelyezkedni, talán egy bankban, vagy továbbtanultam volna a képzőművészeti főiskolán, ha nem háború, hanem békés korszak következett volna.

1944-48. Orosz megszállás. Elhelyezkedés. Munka: négy évig Acélgyárban. Nehéz átállás. Neveltetésem – vallásosság – kommunizmus, ami összeegyeztethetetlen pólusok!

1949. Sikertelen házasság. Csalódottság. Elveszettség-érzés. Egy zűrös idegen családba kerülve.

Két év múlva szomorú-öröm: megszületett a fiam. Három hónapos korában vele együtt Szirákra mentem szüleimhez (fizetés nélküli szabadságot vettem ki, mert nem volt gyes).

1952-ben áttelepültem Balassagyarmatra (a céggel), a zűrös helyzetből (férjem családjától) megszabadultam! De állásomat meg kellett szakítanom kisfiam betegsége miatt, közben otthon végezhető, bedolgozói állást vállaltam.

1958-ban állást kerestem, férjem bizonytalan jövedelme miatt.

Harmadik gyermekem megszületése után a 16 évig tartó, végképp elromlott házassági kapcsolatot a majdnem három évig tartó botrányos válás **1965-ben ért véget.**

Szívós, megfeszített munka, három gyerek ellátása, nevelése mellett (legkisebb beteg, két idősebb középiskolás).

Munkahelyemen elismerések, kitüntetések.

1968-1972. Parád – Szeged – Balassagyarmat – maréknyi boldogság!

1975-ben ismét rossz lépés: új házasság **1975. december 6-tól 1997. október 21-ig...**

Utána felszabadultság érzése, megújulás, új lehetőségek! (Akkor még abban reménykedtem!)

Negatív tanulságok

Még mindig a naplóból írom a következőket:

– Párkapcsolatom nem volt sikeres, sem első, sem a második házasságom tekintetében. Csalódások. – Túlzott hiszékenység: Otthon becsületességre neveltek, ezt vártam másoktól is, de nálam nem jött be.

Költözések jelentették nálam a *fordulópontot*:

Kisbárkány

Marosvásárhely

Salgótarján (több lakásban)

Balassagyarmat – agykontroll.

Emberek, akik hatással voltak rám

Szüleim

Középiskolai tanárain

Szerelem. Nem férjeket értek alatta, hanem a nagy Ő-t! Pedig egész életemben arra vágytam, hogy boldog házasságban élhessem az életemet, s együtt, szeretetben neveljük a gyermekeinket, akivel idős korunkban is kezünket fogva, együtt öregedjünk meg békés egyetértésben.

S tőlem a sors ezt megtagadta.

Életem nagy kérdéseire szeretnék választ kapni. 1968-72. Tudni szerettem volna, találkozunk-e még valamikor az életünkben? Él-e még? Miért vált ketté az utunk? Az én hibám-ból? Anyám halála annyira súlyosan érintett, talán a nagy bánat lehetett az oka? Miért nem ad valamilyen, bármilyen életjelt magáról? Csak azt szeretném tudni: hol van, hogy van?

S azt sem értem, hogy egy ilyen szerelem hogyan tudott megszakadni?

Azt is tudni szeretném, meg tudom-e valósítani jelenlegi elgondolásaimat? Meg tudom-e alapozni saját nyugodtabb jövőmet, további sorsomat? Közelebb kerülök-e családomhoz, gyermekeimhez?

Nagyon szeretném sorsukat anyagilag és érzelmileg is befolyásolni, – segíteni. Lesz-e hozzá elég erőm?

Annyi minden kellene hozzá! Jó lenne közelebb kerülni hozzájuk. Milyen jó lett volna már akkor, mikor Katica új lakásba költözött, gondolhatott volna arra, hogy a közelükben élhessek. Nem együtt, csak valahol közelebb hozzájuk! Én is feladtam volna a lakásomat. S erről ő tudott, hiszen olyan sokszor kerestem az alkalmat, hirdettem és jártam is utána. Egy alkalommal emlékszem, hogy Lombos főnök meg is ijedt, amikor meghallotta, hogy én Budapestre készülök, s emlékszem, hogy a felügyeleti minisztériumból lehívta Albrecht urat, s amikor lejött behívtak, és érdeklődtem, milyen gondjaim vannak, mi okozza ezt a lépésemet. Én akkor legkomolyabb gondomnak a családom távollétét említettem.

Mennyit tudtam volna segíteni már akkor is, különösen a lányomnak, mert amikor megszülettek az unokáim, én már nyugdíjban voltam. Nekem se lett volna olyan megerőltető az ingázás, annyi utazás, s mennyi minden másként alakulhatott volna. Egy városban lakva valahol a közelükben kisebb erőbefektetéssel is sokkal többet tudtam volna nekik segíteni. S ahogy megy az idő, nekem is fogy az erőm, egyre ritkábban láthatom őket. Aztán ha bajba kerülök, hiába neveltem fel három gyermeket, magamra maradok...

Mit kellene tennem, hogyan kezdjek hozzá ahhoz, hogy eredményesebben dolgozzam? Lesz-e még hozzá erőm? Egész életemben mindig tevékeny voltam, de kevés eredményt értem el. Meg tudom-e valósítani mások előtt elrejtett álmaimat?

Napló

1998. január 3.

Éjjel álmot láttam. Nem írom le, de folytatódott álmomban az este látott krimi... De sajnós, nem emlékszem rá, hogy mit álmodtam utána. Miért felejtí el az ember néha az álmokat?

1998. január 4.

Megint álmodtam. Érdekes. Mostanában alig láttam álmot, s most egymás után többször. Repülőgépen ültem, de másra nem emlékszem. Mit jelenthet egyáltalában repülni, mi az értelme annak, ha figyelem az álmokat, ha nem értem, mit jelentenek...?

Eddig nemigen fordult elő, de mostanában nyugtalanul alszom. Este nem jön álom a szememre, aztán forgolódom, s már hajnalban többször nézegetem az órát. Lehet, hogy valamilyen nyugtatóra lenne szükségem? – de én nem szeretek gyógyszerrel élni.

Előbb már megfogalmaztam, gondolataim mindig akörül forognak, hogyan tudnám jó erőbedobással fellendíteni az üzletemet, hogy megfelelő jövedelemre tegyek szert. Egyelőre legalább 50-100.000.- forintra gondolok, mert nemcsak a mindennapi kiadásokra kell gondolnom. A nyugdíj ugyanis a rezsi-kiadásokra kell. Sok mindenről nem akarok lemondani egyelőre, például a könyvek vásárlásáról.

Sokat töröm a fejem, miért nem sikerült többre vinnem, hiszen megtettem mindent, amit lehetett, még erőmön felül is. Úgy veszem észre – amikor az összejöveteleken találkozom másokkal – azoknak sikerült kiugró eredményeket elérni, ahol a család melléjük állt és segítették egymást az elképzeléseikben. Nekem már az is előrelépést lenne, ha tévőleg nem is segítene senki, de legalább biztatnának, és ne húznának vissza-felé!

1998. január 5.

Megint álmot láttam. Egy nagy, sűrű erdőben, szakadékon átvezető, szépen megmunkált, ezüstösen csillogó hidat láttam. Megfogott a szép látvány. Ahogy felébredtem, az a régi, lánykori híd jutott eszembe, amikor Kézdivásárhelyen egy parkban, a híd karfáján ülve lefényképeztek.

Nem tudom, mi történik körülöttem mostanában. Én három csapásnak neveztem el. Első: elromlott a gázpalack redukora, ki kellett cseréltetnem. Második: elromlott a fürdőszobai szifon, oda is szerelőt kellett hívnom, s most, a harmadik: a toalett vízlevezető csövét is javítani kellett.

Múlt év végén is átéltem három ilyen csapást: 1. A sződligeti veszteség, az elveszett áru, 2. férjem halála, majd 3. fiam megtámadása. Ezekből egyelőre elegendem van! Jobban szeretem a csendes időket. Jobb lenne csupa pozitívumról számot adni. Elhessegetem a rossz gondolatokat. Irány: felemelt fejjel előre! – adom ki az utasítást magamnak.

1998. január 7.

Attila névnapja. Ajándékkal köszöntöttem. Olyan kedves gyermek, csekélységekkel is örömet lehet neki szerezni. Milyen értékes ember lehetett volna, ha nem születik betegséggel... Csendes, figyelmes és ragaszkodó, mindent örömmel megtesz, amire kérem.

Nem tudom, mit művelnek a folyószámlán? December végén kétszer is befizettem nagyobb összeget, s az egyenleg nem egyezik az én számításaimmal. Beszóltam és fel fognak hívni telefonon. **Egyszóval? Figyelni kell!**

1998. január 8.

Ma érkezett meg a GET-csomag. Még néhány dologgal tartoznak, utólag küldik el.

Minden nap elrendezek egy-egy polcot. Lassan át kell néznem mindent, mert ahová fordulok, mindenütt rendetlenség fogad, ahol Miklós holmija volt. Átnézés nélkül nem akarok semmit kiselejtezni.

Szödligetre mentünk tréningre. Jó találkozni olyan munkatársakkal, s hallani, hogyan haladnak? Nem tudom, hogyan ugrottak ki olyan eredménnyel a szendehelyiek? Csak az a baj, hogy a mi csoportunkban nincs olyan összetartás. Kollégánóm nem úgy csinálja, ahogyan kellene, mert csak a saját érdekeit tartja fontosnak.

Kevés időm jut az üzletre, mindig rámtelepszik a család, mindenki tőlem vár segítséget, de én senkitől nem várhatok semmit. Katival is beszélgettünk, nem érti meg, hogy nekem keresnem kell, mert a nyugdíjból nem tudok megélni. Nagyon szeretném, ha egyedül is maradtam, soha ne szoruljak senkire.

Január 9.

Tegnap a postaládában Miklós nevére érkezett levél a Kárpótlási Hivataltól. Majdnem visszaküldtem bontatlanul. Talán ezt várta annyira. Egyelőre félre teszem, nem tudom, foglalkozzam-e vele? Úgy döntöttem, hogy írok néhány sort és megkérdezem, hogy ügyét csak ő vihetné-e tovább vagy megpróbálhatom én is? Azt hiszem, megérdemelném, hiszen 22 évig egyébbel se foglalkoztam, mint az ő ápolásával. Ebből legalább vissza tudnám fizetni a temetési kiadásokat. Itt lóg a fejem felett, s nem tudom törleszteni.

Mostanában megint *gyakorolom az agykontrollt*. Sokszor segítséget jelent számomra.

1999. január 10. vasárnap

Megint a Szalézi templomba mentem a kilences misére.

Ebéd után kicsit pihentem, aztán Attilával sétáltunk egy nagyot. Visszafelé bementünk a temetőkápolnába. Gyűjtöttem mécseseket. Arra kértem Miklóst, ha már életében – hogyan is fejezzem ki magam, hogy ne bántsam – szóval, elhanyagolt, és csak saját érdekeit nézte, legalább onnan túlról próbáljon segíteni ebben a mostani ügyemben. Ha csak egy kicsit is gondosabb lett volna, úgy, hogy beavat a dolgaiba, azt hiszem, most sokkal könnyebb dolgom lenne. Itthagyt az összekuszált, rendezetlen dolgaival...

Hazatérve, aztán rendezgetni kezdtem az összekevert iratai között. A polcokon felhalmozva rendezetlenül minden... Még összerakni is nehéz. Egy privát levél, egy nyugdíjjal kapcsolatos, aztán mellette kárpótlási ügy, közte a munkahelyével kapcsolatos iratok... Talán jobb lenne, ha szeméttárolóba dobnam az egészet. Mit bajlódom itt vele?

1999. január 11.

Megint álom. Nagyon foglalkoztat a vállalkozásom fellendítése, mert még álmomban is a húsvéti szórólapokat láttam, sokat, nagyon sokat... Azt hiszem nagyon fontos, hogy minél többen megtudják, hogy mivel foglalkozom!

1999. január 17.

Egész napom telefonálásokkal telt el. Kutatom, hogy hová, hány darab szórólapot kell küldenem. Utána megint újabbakat szabdaltuk Attilával. Olyan szorgalommal, lelkesen hajtogatta, és vágta. Mindet ő akarta előkészíteni.

Gyuri fiamat hívtam. Üzenetrögzítő szelvényt akarok venni, szeretném, ha segítene a kiválasztásában.

1999. január 18.

Megint álmodtam, de nem emlékszem, mit. Reggel gyönyörű napsütésre ébredtünk. Attilával a templomba mentem. Nagyon szeretem a templomi csendet, kikapcsolódást, megnyugvást jelent számomra. – Attila viszont ásítózott, többször megbökttem, hogy ne keltsen feltűnést. Hazafelé beugrottunk egy ismerős családhoz.

A növények döbbenetes képességéről olvastam, hogyan érzékelik az emberek közelségét, gondolatait, még nagyobb távolságról is. Lehet benne valami, mert például, aki nem szereti a növényt, vagy a virágait, annak nem úgy növekednek és virítanak vagy teremnek, mint aki szeretettel veszi őket körül. Én néha még beszélgetek is a növényeimhez. Csak ne hallja meg senki, mert még azt gondolná, hogy megbolondultam...

Most az egészséges Jóga-légzést gyakorlom.

1999. január 21.

Megint álmodtam. Ágit láttam, valahol együtt sétáltunk. Aztán reggel, mikor bekapcsoltam a rádiót, hallom, hogy ma van Ágnes napja! Érdekes, hogy sok mindent megálmodok.

1999. január 22.

Ma jelentkeztek a szórólapra, Szügyből, telefonon. Estefelé fölkerestek és megrendeltek két garnitúra gyapjú ágyneműt. Éppen jókor, mert most állítom össze a megrendeléseket.

1999. január 23.

Mostanában *megint gyakran álmodom.* Veteményes kertben jártam, s zöldhagymát húzogattam ki a földből. Utána elhanyagolt, régi lakásban járkáltam, benne egy kismalacot láttam. A kertből szedett zöld fűvel ettettem.

Annyira mozgalmassak a napjaim. Reggeli torna után meg-ettem a macskákat, utána zuhanyoztam, majd reggeli és már 8 órára elkészültem, indulhatok vásárolni, s különböző ügyeimet intézni. Pénteken Budapestre megyek Attilával, most lesz ott a Kempinski szálló nagytermében a GET-nap.

1999. január 27.

Ma jöttek hozzám azok, akikkel tegnap találkoztam a városban. Egyikük vidéki tanítónő, mindkettőjüknek tetszett az üzlet, beléptek a hálózatomba. Ők is foglalkoznak hasonló cikkek terjesztésével, mindkettőnek célja az egészség, a környezet megóvása. Érdekes, hogy az egyiket Áginak hívják... Tehát az álmom: előérzet lett volna?

Január 29.

Éva telefonált, hogy a hirdetésre (neki is adtam szórólapokat) két takaróra vevő jelentkezett, ő is eljön velem pénteken a raktárba. A két belépőm lemondta, nem tudnak velünk tartani, pedig már bejelentettem őket is. Viszont Anikó jelentkezett Vácról, hogy szívesen jönne velem. Út közben egy üzletet kötöttem. Jól sikerült a mai napom.

1999. február 1.

Reggel misére mentem. Olyan meghatottság árasztott el, hogy sírnom kellett. Mindenkinek, aki vétett ellenem, meg tudtam bocsátani. Benéztem egyik kolléganőhöz, az üzletet nem érintettük, csak a lakitelki útról esett szó. Ha többen leszünk, jó lenne egy kisbuszt fogadni, mert busszal, vonattal körülményes megközelíteni, és időben nem érnének oda.

Ebédet könnyen megoldottam, mert tegnap főztem bőségesen, csak melegíteni kellett. Egész hétre, a mélyhűtőbe elraktam belőle.

1999. február 9.

Attilát elhoztam hétvégére. Ma vagy holnap kellene visszavinnem. Álmomban is őt láttam, betegem.

1999. február 10.

Megálmodtam? Szegény Attila egész éjjel rosszul volt, belázasodott. Ezért nem is vittem őt vissza. Egy hétig itthon tartom. Persze, ez azt jelenti, hogy le kell mondanom a Laki-telekre tervezett utat, pedig nagyon szerettem volna elmenni.

1999. február 11.

Ma tartottuk meg a cukrászdában az összejövetelt. A raktáros Anikót magával hozta. Jól sikerült, pedig nem jöttek el mindnyájan, akik megígérték.

1999. február 15.

Álmomban Gyurival voltam. Tiszta képeket láttam magam előtt, olyan érzés kerített hatalmába, hogy ezt az álmot már láttam korábban, de nem tudtam az eseményeket pontosan visszaidézni. Gödön voltunk egy motelben, az autósziphenő környékén. A ház egyik oldala befedve, a másikon csak a fala, látszott, a tető hiányzott (?). Egy éjjeli szállásra alkalmas szobát láttam, két fekhellyel, világosszürke szőrös takarókkal... Egy leesett autó-alkatrészt kerestünk nagy igyekezettel. A zöld Wartburg szemben parkolt. Nagyon hosszú, véget nem érő álomnak tűnt.

1999. február 16.

Álmomban Budakeszit láttam repülőgépről, felülről, szép színes makettként. Főleg piros-zöld-sárga színben pompázott. Egy kicsi tiszta-szobában jártam aztán, melynek falát frissen, élénk világoszöldre festették. A plafonról, s a falakon is finom laza pókhálók lógtak. Az egész álom kellemes hatással volt rám.

Ma vittem vissza Attilát, s az utat azzal kötöttem össze, hogy hazafelé a raktárban is vásároljak. Menet közben azonban az autó egyre lassabban döcögött, alig tudtam fölfelé haladni a partokon. Azért drukoltam, hogy legalább Vácig legurulhassak az enyhe lejtőn, a szervizbe. Ezért 2/A út helyett a régi útra térve, menetirányt változtattam, hogy a szervizben átnézzék a kocsit. Másfél órás késéssel érkeztem haza.

Amíg várakoztam az autóra, eszembe jutott a tegnapi álom, hogy láttam a Wartburgot parkolni. Megérzés?

Most megint beleestem kolléganóm csapdájába. Elszámolásban voltunk. Letagadta, hogy átadtam neki a takaró- és az általam hozott vitaminok árkülönbségét, s most újra kérte tőlem. Emlékeztettem rá, hogy még utána is szóltam a folyosón, amikor átadtam neki a pénzt, hogy ne felejtse el otthon a kis papírján áthúzni az összeget! Ugyanis nem először fordult elő vele, hogy fölírt anyagot kifizetésekor elfelejtette kihúzni a jegyzetén.

1999. március 28.

Egyedül maradtam a csoportomból, mégis el akartam menni Lakitelekre. Gyurival megbeszéltem telefonon, hogy Budapestig egyedül megyek az autóval, s ő ott csatlakozzon hozzám. Kellemesen telt a nap, pedig nagyon messze van Lakitelek. Sokba került az utazás, mert kétszer kellett tankolni, hozzá jött a két ebéd ára.

Na, mondaná valaki, hogy babona fekete macskával találkozni. Ha nem babona, akkor megérzés. Ugyanis magam tapasztaltam, nem is először. Indulás előtti napon, mikor tankol-

ni mentem, a Nádor utcában előttem, balról jobbra átszaladt az úton egy koromfekete cica. Azt mondtam magamban: csak azért sem esem abba a hibába, hogy megijesszen! Nos, út közben már odafelé elromlott valami az autóban. Egy darabig rendesen haladtunk vele, aztán kihagyott a trafó. Gyuri vezetett. Odafelé még elég jól mentünk, de visszafelé... szörnyű, még gondolni is rossz rá. Esni kezdett az eső, folyton meg kellett állnunk, Gyuri valamit babrált a motorházban, aztán indultunk, s ez így ment, egyre gyakrabban álldogáltunk. Budapesten a nagycsarnok mögött megálltunk, Gyuri elment telefonálni, a sárga-angyalért. Már nagyon éhes voltam, szerencsére Gyuri egy óriási sajtos hamburgerrel érkezett vissza, amit jóízűen elfogyasztottam. Este kilenc helyett tizenegyre érkeztünk Balassagyarmatra.

1999. április 15.

El se akarom hinni, hogy ilyen hosszú idő óta elő se vettem a naplóm. Pedig mozgalmas, eseménydús időszakot hagytam hátra. Mi történt? A Nyugdíj Intézettől kaptam értesítést, közölték, hogy a számlámra utaltak egy bizonyos összeget, és azt is, mennyi lesz a járandóságom a jövőben. De telnek a hetek, semmi. Pénz nem érkezett, s közben még a saját jogon szerzett nyugdíjam utalását sem teljesítették.

Kellemetlen volt, mert hosszabb ideig nem is tudtam róla, a számlámról meg elfogyott a pénz, s így a szokásos kötelezettségeimet sem tudom időben kiegyenlíteni. Budapestre kellett utaznom, megérdeklődni, mi okozza a késedelmet? Kértem, hogy legalább a saját jogon járó összeget utalják át, de azt nem lehet, – válaszolták. Vajon miért nem?

Rengeteg bajom-gondom akadt, az üzlet is leállt, alig volt forgalom. Csak a beléptetett tagok kértek saját maguk részére valamit.

Mélyponton vagyok, még a horoszkópom se mond semmi jót. Hogy másszak ki ebből a mélységből?

Fárasztónak és mozgalmasnak ígérkezett az 1998 húsvétja. Meglátogattak a gyerekek, unokák, együtt ünnepelt az egész család, aminek nagyon örülök, de a nagy strapa már nem nekem való. Előjött a térdfájásom, kénytelen voltam injekcióra járni.

Utána az „örömhír”, hogy Kriszti az örökös, én csak özvegyi jogon... S még hozzá nem is írt, nem válaszolt a levelemre. Legalább megköszönte volna, hogy kikapartam neki a gesztenyét!

Lakás tatarozása

SZÉPEN KITAVASZODOTT. Kezdtem berendezkedni – az egyedüllétre. Elhatároztam, hogy rendbe hozatom a lakást. Hányszor kell az életet újra kezdeni még ennyi évvel a hátam mögött is. Mennyi minden történik egy életen át?

Nemrég’ került kezembe Kertész Imre Sorstalanság c. (Nobel-díjat nyert) kötete, melynek végén a gondolataimmal kapcsolatos fejtegetéseit olvastam. Idézem:

„Sosem kezddhetünk új életet, mindig csak a régit folytathatjuk.” „Ha sors van, akkor nem lehetséges a szabadság, ... ha viszont szabadság van, akkor nincs sors, ... azaz hogy akkor mi magunk vagyunk a sors!”

„Igen, ahogy körülnéztem ezen a szelíd, alkonyati téren, ezen a viharvert s mégis ezer ígérettel teli utcán, máris éreztem, mint növekszik, mint gyülemlik bennem a kétség: folytatni fogom folytathatatlan életemet.”

Valahogy így éreztem én is. Igen, folytatni kell még most is, ennyi minden után...

Nagy lendülettel fogtam hozzá a munkához. Kicseréltettem a konyhai- és előszobai radiátorokat, mert a régiek nagy helyet foglaltak el. Az újak nagyobb hőt adnak le, ugyanazon energiamennyiség felhasználásával. Nagyon ráfért a lakásra a festés,

mert bizony Miklós folyamatos betegeskedése miatt eddig nem lehetett ilyen nagy munkát elkezdni.

Gyuri gyakran leruccan hozzám, nagyon sokat segít a tatarozásnál. Nekem nagyon jól jön a fiam segítsége, viszont nyugtalanít, hogy nincs állása. Fogadtunk egy asztalost, Gyuri segítségével az ajtók-ablakok szigetelését is elvégezték. Néhol olyan rések keletkeztek, pl. bejárati ajtónál, meg a kisháló ablakánál, hogy a mikor fúj a szél, utána az előszobában a homokot föl kellett söpörni, annyit behordott, az ablaknál pedig ujjnyi rés tátong.

Különböző praktikus meggondolások miatt polcokat, fogasokat és más szükséges dolgokat szereltettem föl.

Háromajtós nagy szekrényt elajándékoztam a Szalézi egyház kollégiumának, mert itt nagy helyet foglalt el. Helyére

Könyveim között

került a két új kish szekrény, oda tudjuk pakolni a ruhákat, pulóvereket, a meglevő könyvespolcokat pedig az új szekrényekre helyeztük. Most a kishálóban három, plafonig érő polcon rendesen el lehet osztani-rendezeni a könyveket – egyelőre, mert folyamatosan történik utánpótlás. *(A képen a nem látható falnál is plafonig érő könyvespolc van.)* Emlékszem, még háború után is (mivel nagyon hiányzott apuka elvesztett könyvtára), aho-

gyan megjelentek azok az olcsó könyvek, azonnal vásárolni kezdtem. S mindig valahol, valamilyen könyvklubnak tagja voltam, honnan rendszeresen tudtam könyveket vásárolni. Elég szép könyvtáram gyűlt össze, ma már alig tudom úgy rendezni, hogy jól el tudjak benne igazodni.

Az asztalos fürta a falat a könyvszekrények megerősítéséhez. Rengeteg könyvünk halmozódott fel az évek folyamán. Azokat is megfelelően el kell helyezni. Nekifogtam, és válogatni kezdtem a könyveket. Azokat, amelyek nem olyan tetszetősek, vagy tartalmuk nem az ízlésem szerinti, azokat levittük a garázsba, s ott a polcokon helyeztem el egyelőre, hogy ne foglalják itt a helyet. Amikor időm engedi, még ott is ki tudom majd válogatni, melyik kell, s a többit elajándékozom, vagy eladom. Sok könyv miatt az üveges szekrények polcai már annyira elgörbültek, alig lehet elhúzni az üveglapokat, ezért oda csak kevesebbet lehet rakni.

Nyaralás

Eljött a nyár, itt vannak az unokák. Most is, mint már pici koruktól, jó időben gyakran Bánkra járunk a tóra fürödni. Ennivalóval megpakoljuk a hűtőtáskákat, de ott is lehet kapni ételt-italt a strandon, nem is drágán. A Warbicsekbe bepakoljuk a szükséges holmit, és egész napokat töltünk el ott az árnyas fák alatt.

Most már elég nagyok (*a képen Danika és Emese*). Fürdés után a nagy homokban játszanak, és

Dani és Emese a tónál

jókat esznek. Csak záráskor pakolunk össze, és akkor indulunk haza, mikor lement a nap, s nincs olyan nagy meleg.

Visszaemlékezem arra az időre, (lásd a 11. fejezetben) amikor Emese még egészen kicsi volt. A tóban, közel a parthoz hatalmas lapos kő állt ki a vízből, azon ültünk és élveztük a hús vizet. Néha Katica is, szabadsága idején lejött, egy ilyen alkalommal tanítottuk úszni Emesét. Néhány lépésre álltunk meg egymástól, elengedtük és egy-két karcsapás után, elkaptuk őt. Most már nagyok, nagyobbak az igényeik is. Mindig a vízi-biciklin akarnak kalandozni a tóban, de én félttem őket, mert balesetveszélyes. Nagyon sokszor járunk oda, sok fénykép készült róluk fürdés közben.

Misztikus történetek

Pakoltam a könyveket a dobozokból a polcokra, kezembe került egy nagy könyv, amely misztikus történetekről szól. Kicsit beleolvasok. A hetvenes években újságcikkek jelentek meg csodás, hihetetlen történetekről, a TV is sorozatot mutatott be, s én is akkortájt vásároltam meg a kezemben tartott könyvet. Közben eszembe jut, hogy abban az időben én is, már nem éppen fiatalon – tanultam meg autót vezetni. Akkor megengedhettem magamnak, hogy egy „csodálatos” (!) kocsi: Wartburgot vehessek birtokba, mielőtt évekig *előre* kellett *fizetnem* a részleteket. Nos, ebben az időben (*akkor még olcsó benzinnel*), jártam, jártuk a környéket, az országot. Gyakran előfordult, hogy gyermekeimet látogatva, nyári időben késő este, egyedül döcögtem hazafelé valahonnan, a Warbicsek „hátn”. Kétórányi utat tettem meg Budapesttől hazáig. Közben besötétedett, s nekem eszembe jutottak azok a közlemények, amelyek beszámoltak arról, milyen „*eltérítések*” fordultak elő, még kicsi hazánkban, a Dunántúlon is...

Egy tanítónő utazott valahonnan hazafelé Trabanton, amikor jön feléje valami fényesség, aztán semmire sem emlékezett. Mit ad Isten? Másnap reggel nem messze onnan, ahol a fényességet látta, bent a szántóföldek közepén találta magát,

ott ébredt fel álmából... Testén pedig injekciós-tű nyomait fedezte fel...

Abban az időben szinte naponta találtunk írásokat hasonló eseményekről újságban, televízióban, mindenhol. Arra gondoltam, ha mindez igaz, mi lenne, ha egyszer az UFÓK engem rabolnának el?

Selejtezem az iratokat

Még mindig kísért a múlt. Természetesen hiába fogadtam segítséget a festés-tatarozási munkák után a takarításra, mégis, sokáig, nekem is jutott bőven tennivaló, olyan munkára, amit nem lehet másokra bízni. Miklós holmija közül sok iratot kellett átnézni. Ruháit, cipőit átadtam egy házban lakó idős asszonynak, aki megszámlálhatatlan rokonai, ismerősei között szétosztotta. Azt sem tudom, hány kabátot, hány rend ruhát és cipőt hurcoltunk le hozzá *főleg Attila segített ebben, mikor itthon tartózkodott*. De hogy miket találtam becsomagolva a szekrénye alján, azt nem lehet leírni, mert a képernyő sem hagyná megjegyzés nélkül. Sosem tudom megérteni, miért kellett neki ilyesmit dugdosni a szekrényébe? A cipői alatt gondosan papírba csomagolva, egy összeégetett tejforraló, összetört váza, s olyan alsónemű, amibe becsinált... Mért nem dobta a szemétkbe ezeket? Ki tudná ezt megérteni...

Aztán az általa használt fiókokat, polcokat néztem át, nehogy valami fontosat kidobjak a nagy rendcsinálás közben. Nem volt könnyű feladatom. Olyan összevisszaságot találtam, hogy hetekig tartott, amíg a különböző, más-más helyen talált iratok egymásra találtak.

Garázs

És most mindennek a csúcsa következik, a garázs-ügy. Külön dossziében, szatyorban salátaként összekevert iratokat kellett átnézni, összerakni, elrendezni, hogy mit kell belőlük megtartani, mit lehet kiselejtezni. Nem mondom, akadt bőven csodál-

koznivaló, amíg beleolvastam Miklós irataiba... Tudom, sok mindent tett, amit nem kellett volna, de azt, amit itt találtam, legrémesebb álmaimban sem képzeltem el. De menjünk sorba:

Amikor eladtuk a régi kocsit, s megvásároltuk az újat, garázst kellett keríteni, nem akartam, hogy szétmenjen az udvaron, mint a régi autó. Előbb Vadasék garázsában helyeztük el, cserével, mert ők Budapestre költöztek. Helyette fiamék adtak egy kocsihelyet a nagy garázsukban, mivel a fia közel lakott hozzá Budapest II. kerületében. Nemsokára itt, az Ipoly-parton épült egy garázssor, ahol beszállhattunk az építkezésbe. Aztán amikor közelebb, az OTP garázsok hátoldalánál épült egy sor-garázs, elhatároztuk, hogy ide is beszállunk, a másikat majd valamikor eladjuk.

A munka intézésével az építetők Miklóst bízták meg, amiktől valósággal megrémültem. Pénzügyekkel... enyhén szólva nem helyes őt megbízni, különben is nagyon rossz állapotban volt akkor. De mit tehettem? Mondjam el az ismerősöknek, szomszédoknak, hogy milyen dolgai voltak már? Amíg egy-máshoz tartozunk, nem tehettem ki annak (de magamat sem), hogy mások előtt fölfedjem...

Amikor meghalt, a rengeteg, több dossziét megtöltő, rendezetlenül összedobált iratot nem volt lelkierőm átnézni, akkor csak belepillantottam, és félreraktam. Aztán mostanában, a lakás festése, rendezése közben vettem elő, amikor szörnyű dolgokat fedeztem föl köztük.

Sajnos, bebizonyosodott, hogy kár volt elvállalnia ezt a munkát. Gondjai merültek föl menet közben, de a végső elszámolásnál... sok embernek kellett visszatérítenie, de akadtak olyanok, akik viszont neki tartoztak az építkezés közben vagy a végén. Több per is folyt az ügyben, följelentették.

Persze, korábban már velem kapcsolatban is művelt különös dolgokat. A régebbi garázs megmentése érdekében ügyvédhez kellett fordulnom. Az újat azzal a feltétellel kaptuk meg, ha a másikat eladjuk. Ezért aztán menet közben egy érdeklődővel előzetes megállapodást kötöttünk (1990.05.29-én) olyan érte-

lemben, hogy bizonyos előleg mellett az új garázs elkészülte után kötjük meg a szerződést az átadásra, s akkor további 75.000 Ft ellenében birtokba vehetik. Az előlegként kapott 40.000.- forintot erre a célra az új garázs építésére befizettem.

Lassan ment az építkezés, a másik garázsunkra várók többször érdeklődtek, mikorra készül el. Aztán egyszer, a temető felé menet találkoztam a férfivel, aki megkérdezte, mért nem mentem el az ügyvédhez, aki meghívott egy megbeszélésre a garázs ügyében? Azt válaszoltam, ami igaz is, hogy semmiféle levelet nem kaptam az ügyvédjétől. Elővettem Miklóst, s kisült, hogy a leveleimet átvette, el is olvasta. Nyilván aggódva figyelte a postát, nehogy kezembe kerüljenek.

A következő történt: már az előszerződést is ő írta alá *helyettem, az én nevemet*. Aztán májusban, tudtomon kívül – fölvettem további 25.000.- Ft előleget tőlük.

Később került hozzám egy ún. „Nyilatkozat”. Férjemet a cukrászdába hívták megbeszélésre, amikor sarokba szorították, amiért meghatalmazásom nélkül írta alá a szerződést, s azért, mivel időre nem adta át a garázst nekik, s ezért ők a vételárból levonnak 15.000.- forintot. Ráíjesztettek, ha azonnal nem adja át nekik a garázst, akkor följelentik.

Az előbb jelzett levélben (amit én nem láttam), valóban megbeszélésre hívtak, hogy 8 napon belül adjam át a garázst, s a végeredmény olyan lett volna, hogy most már szinte potom áron kerülne át a birtokukba. Fölkerestem a szerződő fél ügyvédjét, és bejelentettem, hogy nem vagyok hajlandó elfogadni a fenyegetésüket, mert egy csomó hiba történt az ügymenet során. Mivel a garázs az én tulajdonom, vállalom az előlegek visszafizetését a jogos kamatok megtérítése mellett, viszont a garázst ilyen körülmények mellett nekik nem vagyok hajlandó átadni.

Nem tetszett a reagálásom, de nem törődtem vele. Nagyon begurultam, s ügyvédhez fordultam, szerencsémre igen talpraesett az illető, két nap alatt elintézte. Az eredeti állapot visszaállítását kérte, látván az iratoknál történt több törvénytelenséget. Én viszont azonnal bankkölcsönt vettem föl, amit

részletekben fizettem vissza – saját jövedelmemből – egy éven át. Viszont a garázs megmaradt a tulajdonomban, aztán amikor a másik garázs elkészült, bérbe adtam. Nem értem, hogy egy olyan embert, akinek annyi ész volt a Jóisten, hogy lehetett így átrázni? Ráadásul részükről ebben a törvénytelen akcióban egy ügyvéd is részt vett, akinek tudnia kellett, hogy mi történik... persze, alaposan ludas volt férjem a dologban, emiatt könnyűszerrel szorították őt sarokba, ahol kilátásba helyezték, hogy büntetőpert indítanak ellene...

Az előző üggyel párhuzamosan folyt az új garázsok építése, egy csomó gonddal, és szabálytalansággal. Állandó veszekedés tört ki a 15 építető között. Miklós sem tanult a korábbiakból, s ott is – ahogy az iratokat átnéztem – mindenütt helyettem írta alá a különféle kötelezettségeket tartalmazó iratot. Az egész ügymenetet tetszése szerint intézte, nekem csak a pénzt kellett előteremtenem. Persze, az előző garázsért befizettem 40+25.000.- forintot, s esetenként szükség szerint kisebb összegeket is, tehát én sosem kerültem hátralékba. Azonban az építetők mind úgy szerettek volna hozzájutni az új garázshoz, hogy minél kevesebbe kerüljön. Mikor fizetni kellett, mindig veszekedés történt, ki akartak bújni a fizetés alól. Mindenképpen nagy kár volt Miklósnak elvállalnia ezt az ügyet!

Három vastag dosszié tartalmazza a rengeteg iratot, számlát, na meg a sok peres ügyet, mert a végén nem tudtak meg egyezni. Többen tartoztak, de nem tetszett nekik, mások pedig úgy érezték, hogy visszajár a befizetett pénzből. Cégek részéről is történt följelentés, hogy valamilyen kölcsönadott gépet nem kaptak vissza. Sajnáltam, mert sok támadásnak volt kitéve, persze, nem mindig alaptalanul. A vége az lett, hogy több embernek vissza kellett térítenie Miklósnak bizonyos összeget. Nem is egészen kicsi összegekről volt szó. Kezdődött olyan ötezertől, s fölment húszezerig, a cég pedig negyvenezernél is többet követelt.

Az egészben az a legfurcsább, hogy sokan engem irigyeltek, hogy milyen „jó dolgom van” mellette... Pedig azt, amit

nekem el kellett miatta túrnöm, még annak sem kívánom, akit igazán nem szívlelek.

Amikor elkészültek a garázsok, és egyeztetésre került sor, nekem is jelen kellett lennem, mint tulajdonosnak, valaki olyat vágott a szemébe, hogy nekem majd' lesült az arcomról a bőr. Egyik garázsszomszéd azt mondta rá, hogy „csaló”... Akit ugyan rendre utasítottak, de Miklós nem kérte ki magának.

Tudtam, hogy a dossziékban sok irat van, arra gondoltam, hogy átnézem a többit is, és a fölösleget megsemmisítem. Minek az a sok papír? Aztán nekifogtam átnézni, nehogy valami fontosat eldobjak... Hát mondhatom, volt mit nézнем. Ennyi idő távlatában – ha nem magam látnám leírva a bírósági ítéletekben, a saját kezű írásával, és a követelőzők leveleiben... Mondhatom, tanulságos dolgokat kellett ismét átélnem...

Kezemben tartom a bizonylatokat:

CJ közli, hogy a felszólító levelében szereplő összeg az alábbi tételekből tevődik össze: tőketartozás 14.466.- Ft, késedelmi kamat 6.903.- Ft, összesen: 21.369.- postaköltséggel növelve pedig 21.406.- Ft a követelése. Megjegyzés: 8 nap elteltével a Városi Bíróságnál fizetési meghagyást kezdeményez.

H Károlynak visszafizetett 8.000.- forintot, aki elismeri, hogy N M-től átvette az összeget, és így a garázsépítéssel kapcsolatban vele szemben semmi további követelése nincs. (1994.12.23.)

GJ 11.200.- Ft, ugyanaz, mint fent, csak más dátum

CJ 15.000.- Ft, ugyanaz, megtoldva azzal, hogy nevezett kötelezi magát, hogy a Bíróságnál indított ügyben eljár a bíróságnál (mivel időközben a pénzt megkapta), hogy ezzel a megállapodással a per megszüntetését kezdeményezi.

Következő:

A Bíróság kötelezi alperest (NM), hogy 15 napon belül fizessen meg 49.766- Ft, azaz... forintot, ennek 1990. október 31. napjától a kifizetés napjáig járó 20%-os kamatát, valamint 3.000.- forint perköltséget.

Majd később: Foglalási jegyzőkönyv a fenti összegekre, továbbá 1.492.- Ft végrehajtási költség és 200 Ft eljárási költségre.

Hátoldalon levő megjegyzés: Megállapítom, hogy a lakásban levő tárgyak nem képezik NM tulajdonát, és a garázs is a felesége tulajdonában van.

Igen, kellemetlen emlék számomra, amikor egyszer beállítottak hozzám a foglalók. Nem mondom, milyen érzést keltett bennem. Akkor Miklós is nagyon megijedt.

Lassan szinte felejtetni kezdtem. Istenem! Hogy is bírtam ki? Miért nem hagytam abba már az elején az egészet?

OTP hitel

1998

SAJNOS, ODAJUTOTTAM (kicsit visszaugorva az időben), hogy anyagi gondokkal küszködöm. A temetésre rokonoktól-ismerősöktől kellett kölcsönt kérnem, ennek visszafizetését nem lehetett halogatni. Amennyivel egy fél évig többet kaptam a Nyugdíj Intézetből, sorban vissza kellett adnom azoknak, akik kiségtettek. Sajnos, nem sikerült mindent teljesítenem, ezért kénytelen voltam bankhitelt fölvenni.

Elsők között voltam, még amikor lehetőség nyílt arra, lakossági számlát nyitottam, s attól fogva a fizetésemet, majd a nyugdíjamat mindig oda utaltattam, s havonta onnan teljesítették bizonyos szolgáltatások kiegyenlítését is. Tehát már igen régen kapcsolatban álltam az OTP Bankkal. Kapóra jött, mikor följánlották nekem, hogy folyószámlámra hitelt lehet igénybe venni. Akkor már az infláció miatt annyira romlott anyagi helyzetünk, hogy a nyugdíjból alig lehetett kijönni, s a megmaradt adósságot – amit rokonoktól, ismerősöktől vettem föl – mindenkinek nem tudtam visszaadni. Ezért éltem a lehetőséggel, és hitelt vettem fel, s végre a nagy gondtól megszabadultam, s a jövőben már csak a banknak tartozom.

Öregszenek a gyerekek

EZ A MONDÁS tőlem származik, s itt unokáimra vonatkoztatom. Amikor tehetem, meglátogatom a gyerekeket. Jó néha kimozdulni a négy fal közül, s főleg ebből a lassan haladó unalmas munkából, ami a lakás rendbetételével jár. Ilyenkor én kísérem Emesét az iskolába. Danika már gimnáziumba jár. (A 6. informatikai általánosból ment az Apáczai Csere János Gimnáziumba). Remélem, ott is olyan jó tanuló lesz, mint eddig volt.

Örömmel indulok hozzájuk, de... Nehéz erről írnom. Mivel ezeket a gondolataimat senkivel nem osztottam meg, mégis kikívánczozik belőlem, ezért le kell írnom. Már nem először fordul elő, hogy egyetlen kislányom megfélemezik magáról. Nem tudom, mi történt vele. Mostanában csak ül a konyhában, pöfékel... Egymás után szívja a cigarettákat, s alig dobja el az egyiket, máris rágyújt a következőre. Valami biztosan bántja. Ha beszélgetni akarok vele, kénytelen vagyok én is kimenni a konyhába, ahol ő már úszik a füstben. Hiába nyitja ki az ablakot, megtelepszik a falak között, s én annyira érzékeny vagyok a cigarettafüstre, hogy mindjárt berekedek és köhécselek tőle. Mikor hazamegyek, nem győzöm kiszellőztetni a holmimat. Sajnálom a gyerekeket, hogy ők is ki vannak téve ennek a mérgező füstnek. Már többször próbálkozott leszokni róla, de nem sikerült neki, mindig újra kezdi. Rossz hatással vannak rá a munkatársai, mert ott is akad néhány megrögzött dohányos.

Nos, arra akarok kilyukadni, hogy kimegyek hozzá beszélgetni a konyhába. Nem tudom miért, az utóbbi időben folyton kizárólag a politikával hozakodik elő. Tele a táskája a vastag újságkötegekkel, és semmi más nem érdekli, mint ami abban van. Azt hiszem, ő legszorgalmasabb olvasója a sok szennylapnak. Az pedig olyan téma, amit én főleg családban, inkább szeretek elkerülni. Már nem merek kiejteni olyan szót, ami erre terelné a beszélgetést, pl. a mai árakra. Mert sajnos, egyre

romlik a helyzetünk. Értem alatta a bérből-fizetésből élők és a nyugdíjasok lehetőségeit. Legnagyobb baj az, hogy éppen azok a cikkek, termékek drágulnak, amelyeket nem tudunk nélkülözni. A pénzünk nem elég a lakásrezsire és élelmiszerre, illetőleg vagy erre, vagy a másokra. Nem tudom, hogy számítják ki évenként az inflációt, de biztos, hogy nem reálisak az adatok. Én mindig a korábbi éveket veszem alapul, hogy a fizetésünk, majd a nyugdíjunk mire volt elég. Ahhoz viszonyítva évenként lassan minden apró luxusról (?) le kell mondanunk. (Luxus alatt értem, hogy zavartalanul meglegyen a mindennapi étkezéshez-némi ruházat pótlásához szükséges jövedelmünk, és időnként ünnepnapokon tudjunk egy szelet süteményhez vagy két gombóc fagylalthoz jutni. S ha már erre sem telik, milyen élet az?)

Én a benzinárakkal sem bírom a versenyfutást. Lassan nem tudom fenntartani a gépkocsit. Pedig ha valakinek, nekem igazán szükségem lenne rá. Ma már nem országjárásra, sétakocsikázásra használom (korábban erre is futotta), hanem csupán Attila hazahozatalára, vagy amikor a gyerekekhez megyek a csomagok miatt nélkülözhetetlen számomra, mert a térdeim rozogák, nem bírok sokat gyalogolni, sem csomagokkal cipekedni. De hát lassan erről is le kell mondanom... Évek óta nem tudtam nyaraltatni Attilát. Pedig szegény, hogy készül minden nyáron arra, hogy valahol fürödhessen.

Nos, lassan már erről a témáról sem merek vele beszélni. Azonnal úgy reagál, mintha én a jelenlegi politikai vezetőket okolnám, azonnal azzal jön, hogy ezelőtt (40 évvel) mi volt, miket tettek (akkor!). Olyan hangnemben beszél, mintha azokról, a korábbi bűnökről is én tehetnék, arról, hogy kevés a pénz a megélhetéshez, hogy a testvére állás nélkül van, stb. Úgy mondja a magáét, mintha én, egyedül én lennék az oka az ország nehéz állapotának, a mai helyzetnek! Csak azért, mert nem sorakozom fel azok közé, akik éltetik, imádják a mindent ígérő legfőbb hadurat.

Ilyenkor legszívesebben beülnék az autóba (vagy felszálnék a buszra), s hazajönnék, főleg ha mindez nem az esti órákban történne. Most, amikor náluk töltöttem a hétvégét, s hasonló eszmecsere kerekedett köztünk, mondtam, hogy nem folytatom a vitát, mivel teljesen értelmetlennek tartom, én úgysem tudok segíteni a mai helyzeten, mivel ez mások dolga, akik erre hivatottak, s ezért inkább bementem a gyerekekhez. Látták rajtam, hogy a sírással küszködöm, kimondottan megbántva éreztem magam.

Minek családi körben ilyen témát addig boncolni, amíg megbántjuk egymást? Úgy éreztem, mintha fölpofoztak volna... Este sokáig nem tudtam elaludni. Arra gondoltam, hogy nem vagyok köteles elviselni ezeket a kirohanásokat. Ha még saját anyját sem tudja megkímélni, akkor sokáig nem lesz rá alkalma, hogy megbántson engem. Elhatároztam, hogy a jövőben kerülöm a találkozást, még a telefont is ritkán fogom fölvenni. Alig vártam, hogy reggel legyen, s hazajöhessek.

1999. április 25.

Levelet hozott a postás. Nézem a földadót, lányomtól jött. Mi lehet az a fontos, amit ír, hiszen most jöttem tőlük pár napja. Érdeklődéssel vettem kézbe és csodálkozással olvasom, íme:

„Kedves, drága Mama!

Nagyon sajnálom, ami legutóbb történt és nem is mentegetőzőm, és nem is próbálom megmagyarázni, kimagyarázni a történeteket, mert semmilyen ok nem indokolja, hogy így viselkedtem. Ezek után csak arra kérek, hogy bocsásd meg nekem, amit tettem, nagyon bánt, s tényleg csak abban az egyben bízhatom, hogy nemes lélekkel meg tudod bocsátani. És én majd a továbbiakban úgy fogok vigyázni, hogy el tudjam felejtetni a történeteket.

Mégegyszer nagyon szépen kérek, hogy ne haragudj rám, s a héten majd valamelyik este jelentkezünk telefonon.

Bp., 1999. ápr. 25.

Millió puzsi

Kati”

Utána Danika és Emese aláírása és egy csomó rajz, azzal a megjegyzéssel, hogy sok szeretettel, és egy csomó aranyos színes gyermekrajz: egy nagy szív, négy macska kép, különféle pózban, macska-alom, és egy lány-alak, „művészi” kivitelben. Istenem, milyen aranyosak!

Nagyon meghatott a levél, úgy megmelegítette a szívemet, s a gyerekek reagálása is. Tudom, mennyi gondja van, ő is egyedül gondoskodik a gyerekekről. Persze, a seb ettől nem gyógyult be, mert egyszerűen nem értem, mi idézi elő nála ezeket a kirohanásokat...

Fogadkozása azonban nem tartott sokáig. Egy-két alkalommal túrtöztette magát, de azóta is hasonló a helyzet, hogy emiatt valósággal félek hozzájuk menni. Gyakran Emese könyörög, hogy ha lejön egyedül, én kísérem vissza, ha nem tudják őt várni az autóbusznál. De erről legtöbbször lebeszélem, mert annyit jelent, hogy ott kell maradnom éjszakára, és akkor este újból ki vagyok téve hasonló jeleneteknek. Én pedig szeretek-szeretnék nyugodtan élni.

Kapaszkodók

MÉG MINDIG nincs vége a lajstromnak. Miklós halála előtt néhány évvel készített költségvetést, s a mozgássérültek szervezete bevonásával támogatást kért ahhoz, hogy a lakásban bizonyos munkálatokat lehessen elvégezni (kapaszkodók, csúszáságtlók felszerelése), mert állandóan leesett, folyton beütötte magát, s egyszer ezért került eszméletlenül hosszas kórházi kezelésre.

Nekem ebben annyi szerepem volt, hogy az OTP-nél alá kellett írnom egy nyilatkozatot, hogy hozzájárulok a munkálatok elvégzéséhez, mivel a lakás az én tulajdonomat képezi. Fölvette a pénzt, azt sem tudom, mikor. Telt-múlt az idő, nem történt semmi. Aztán egyre többször került kórházba, ha nem ott volt, itthon betegeskedett, lábadozott. A munka elmaradt. Mikor szóvá tettem, hogy elvégzik-e a munkát, azt mondta,

nincs ereje ahhoz, hogy olyan felfordulást átéljen, inkább visszafizeti a banknak a pénzt. Ebben maradtunk.

Aztán halála után *2000. április 10-i* kelettel levél jött a banktól, hogy 8 napon belül mutassa be a munkálatok elvégzésére vonatkozó végszámlát. Tehát nem intézte el, nem fizette vissza az összeget, pedig itt 100.000-150.000 forintról lehetett szó. Én az összeget se tudom megmondani. Uramisten, már sosem lesz vége? Végül mit tehetett a pénzzel? Neki itthon mindene megvolt. Talán a lányának küldte? De azt sem hihetem, hiszen mikor néha-néha találkoztak, öt perc se telt bele, rögtön hangos veszekedésbe kezdtek, ha magukra hagytam őket.

Ebben az ügyben igazán az összeköttetéseimnek köszönve tudtam elintézni, hogy ne feszegessék tovább, mert már rég' örök álmát alussza, s ez teljesen az ő személyes ügye volt!

Csodálatos anderseni képességgel rendelkezett mesék kiagyálásához. Hogy miért volt neki fontos mindig mindenkit félrevezetni, ámítani, számomra mindig kérdés marad. Egyszer, egy főorvossal (nő) történt baráti beszélgetés közben szóba kerültek hasonló esetek. Azt mondta, hogy ez egy tipikus pszichiátriai eset. Az ilyen embernek – bármilyen észbeli képességei vannak, bármilyen magas az IQ-ja – valami zavar van az agyának bizonyos részében! Bennem csak az a kérdés merül föl mindig: mért éppen nekem kellett ilyen láthatatlanul agysérült emberekkel találkoznom?

Mindennek ellenére, lerobbant állapotára, elesettségére, betegségére való tekintettel nem akartam elhagyni, vagy valahová bedugni egy egészségügyi intézetbe. Ma már nem hiszem, hogy jól tettem-e, mert ezzel magam ellen vétkeztem. Mikor lányom előtt olyan kijelentést tettem, hogy nem bírom tovább, nemcsak fizikailag merültem ki mellette a folytonos kórházkálvária-járással, hanem elsősorban az előbbieken vázolt lehetetlen dolgai miatt, az volt a válasza (pedig ő is éppen eleget, tudott a viselt dolgairól, – de nem mindenről, mert én nem beszéltem ezekről), azt mondta: anyu, azt nem teheted!

Mi lesz velünk...?

Kivonatosan ismertetem a Nők Lapjához írt leveletem:

„Lapjuk... számában olvastam „Eladósodás” c. kétségbeesett sorokat, s bennem is összegyűlt a keserűség és feltettem a kérdést magamnak: Mi lesz velünk...? Kérem, olvassa el leveletem, a mi sorsunkat is.

Nemcsak az én családom, de ismerőseim, baráti körömből sokan olyan helyzetbe kényszerültünk, hogy (illetékesek helyett) az OTP segítségét vesszük igénybe: az „A” és „B”-hitelt.

Lányom egyedül neveli két iskoláskorú gyermekét. Szerencsére (manapság már ez is nagy szó!) van állása, de igencsak nehezen élnek, ezért addig, amíg tehettem, én segítettem – ahogy tudtam – őket (főleg a kertemből). Sajnos, ma már erre képtelen vagyok. Ő is igénybe vette már az „A”-hitelt”. Ugyanis az én becsületes, életem során végzett munkámmal megszerzett nyugdíjamat „éhbérnek” sem lehet nevezni, hiszen abból ennivalóra alig jut, mert a rezsi elviszi.

Három gyermekemet egyedül neveltem, iskoláztattam, az ún. „ideális 3-gyermekes családot”. Legidősebb fiam villamosmérnök, számítástechnikai-automatika szakon diplomázott a Műszaki Egyetemen. Sajnos munkahelye megszűnt, munkanélkülivé vált. Hosszú éveken keresztül nem tudott elhelyezkedni, ezért „kényszervállalkozó” lett, – nem sok sikerrel. Ez év tavaszán sikerült ideiglenes jelleggel elhelyezkednie, így öt hónapig dolgozott. Most megint kilincsel, munkát keres. Közben a számítógépe tönkre ment, s – mivel OTP lakossági számlám van, ahová rendszeresen érkezik a nyugdíjam, részletre vásároltunk, kiegészítettük a számítógépe bizonyos részeit. Most a következőképpen állunk anyagilag:

Férjem két éve meghalt, temetésére igényelnem kellett az „A-hitelt”, most a számítógép miatt pedig a „B-hitelt”. Most tehát mínusból élünk! – az OTP jóvoltából! Nehezíti helyzetünket, hogy ahányan, annyi felé élünk: Lányom és pénz nélküli fiam Budapesten élnek, külön-külön. Rajtuk kívül van egy 37 éves beteg, rokkant gyermekem, aki Foglalkoztató intézetben éli napjait, s ahol már ők sem kapnak munkát. Amit kap, édeskevés ahhoz, amire feltétlenül szüksége lenne, nekem kell pótolnom.

Mit ad Isten? Egy hónapja robbant le a 17 éves Wartburgunk, a motor felújítása közel 50 ezer forintba került. Ezt sajnos, nem tudjuk nélkülözni, mert e nélkül sem fiam, sem én nem tudunk 4-5 kilométert gyalogolni, csomagokkal (oda nincs rendszeres, közvetlen autóbuszjárat, sem vonat). Rokkant fiam csekély nyugdíja a benzinre megy el. Szomorú, hogy ilyen körülmények között háromszoros benzinárat kell fizetnünk (literenként 150 Ft), hogy ilyen „luxus-kocsin” hordhassam haza beteg fiamat.

Napról-napra romlik a helyzetünk. Két éve még álmomban se gondoltam arra, hogy így lerobbanhatunk. Akkor még megengedhettem magamnak egy-két könyvet is, ma már a Nők Lapját is csak nagy nehezen tudom kigazdálkodni! Nem tudom, hogy számolnak a NAGYOK, hogy jövőre 6-8% lesz az infláció, hiszen naponta drágul minden, lassan már semmit se ér a nyugdíjunk. Egy-két éve nem hittem, hogy ilyen mélyre le lehet süllyedni, hogy a felvett hiteleket se tudom törleszteni! Ma már semmit nem lehet előre, már másnapra se tudok tervezni.

Ne gondolja senki, hogy én a sült-galambot vártam, mindent megtettem, hogy felszínem maradjunk, hogy kicsit jobban élhessünk! Pont az ezredfordulón lesz 20 éve (!), hogy nyugdíjas lettem. Nem nehéz kiszámítani, hány éves lehetek. Tíz éve vállalkozási engedélyt váltottam ki, közvetítő kiskereskedelem folytatására, – befektetés nélkül. Ez is jó volt, mert hébe-hóba bejött néhány forint, ami mindig jól jött. Ahogy belenézek a följegyzéseimbe, kezdetben egész szépen hozott valami jövedelmet, abból tudtam elmenni nyaralni, s jutott belőle néha-néha olyan dolgokra, amire mostanában már gondolni se lehet. Most azonban már ez se hoz semmit, hiszen ismerőseimnek, másoknak sincs már pénze, ők is ugyanúgy küszködnek a napi megélhetésért, ezért, amit én kínálok, nem nélkülözhetetlen, s így lassan arra a csekély jövedelemre sem számíthatok.

Borzasztó érzés, hogy nem tudok magamon, családomon segíteni, hogy hiábavaló volt az egész életem fáradozása, hogy minden befektetett munkám, álmom szertefoszlik! Mi lesz velünk?! Kérdésünkre ki ad választ?

Köszönöm, hogy meghallgatott!”

Aláírás.

*

Nemrég' kezembe került Kertész Imre: **A száműzött nyelv** c. műve, ebben olvastam a következőket. Magam nem tudtam volna olyan találóan megfogalmazni, mint ő tette, ezért pontosan idézem: „*Én eddig azt hittem: vagy radikálisan jobboldali, vagy demokratikus. Azt hittem, hogy egy radikálisan jobboldali párt – amiképpen egy radikálisan baloldali is – attól radikális, hogy ki akarja sajátítani a hatalmat.*”

S mi most, 1991-ben ennek vagyunk tanúi, ennek vagyunk elszenvedői.² Én, aki elszenvedtem annak a bizonyos 40 év (főleg első idejének) minden nehézségét, és keserűségét, most, mikor már 10 éve „demokráciában” élünk, azt kell mondanom, hogy a 40 év végefelé sokkal jobban, jobb körülmények között éltünk. ***Nem tudom, de nem is akarom elképzelni, mi lesz ezután, ha nem következik be megint egy jobb fordulat.***

Pályaválasztás

GYERMEKKOROMBAN művészi pályáról álmodoztam. Talán álmom valóra is válik, ha... Nos, igen, ha az életünk folyamán nem ütközünk áthághatatlan akadályokba. Ügyes kezemmel mindig rajzoltam, festettem, mindenféle apró kézimunkán élvezettel munkálkodtam. Szüleim is egyetértettek vele, hogy a polgári iskola elvégzése után Budapesten folytassam tanulmányaimat, képzőművészeti középiskolában, majd utána a főiskolán. A festészetet és ruhatervezést szerettem volna hivatásomul választani.

Gyermekkorban még nem figyeltem a politikára, szinte észre se vettem, hogy körülöttünk háború folyik és terjed... és közeledik kis országunk határaihoz. Közben visszakaptuk a Felvidék és Erdély főleg magyarlakta területeit. Mi négyen testvérek, s ebben az időben már mind távol az otthontól, bentlakásos középiskolában tanultunk. Apámat kérésére nagyobb

---

² Milyen érdekes, de nem véletlen, hogy most, amikor átnézem az anyagot (2011-ben), ugyanazokat kell elszenvednünk, mint 1991-ben.

városba, Marosvásárhelyre helyezték, hogy otthonunkból folytathassuk tanulmányainkat. Mivel ott nem volt képzőművészeti középiskola, ismét válaszúthoz értem: szüleimtől távol Budapesten (ismét internátusban lakva), tanulok, vagy helyben választok többféle lehetőség közül. Több gimnázium, kereskedelmi-közgazdasági középiskola, tanítóképző közül válogathattam. Szüleim az utóbbit ajánlották, mivel apám és mindhárom fiútestvérem ezt választotta, de én nem éreztem hivatást a pedagógus pályára. Viszont otthonról akartam tanulmányaimat folytatni, de nem a tanítóképzőben. Ezért jól átgondolva jövőmet, a kereskedelmi-közgazdasági középiskolába iratkoztam be.

Így lettem kényszerűségből tisztviselő, a nagy viláégés, a második világháború után. Úgy is kifejezhetném magam, hogy irodában gyötrődtem majd' egész felnőtt életemben... Talán jó természetemnek, s apámtól örökölt derűlátásomnak köszönhető, hogy meg tudtam alkudni sorsommal, megálltam a helyem, s végül ott is jól éreztem magam addig, amíg rendes emberekkel voltam körülvéve.

Lehet, sok embernek különösnek hangzik, ha azt mondom, hogy én voltam az a csodabogár, aki szerettem tanulni, iskolába járni, és felnőtt koromban dolgozni, végül irodába járni... Persze, voltak időszakok, mikor a család ellátása mellett a monoton irodai munka is taposómalmot jelentett, amit mindenképpen el kellett végeznem.

Egészen másképp alakult volna sorsom, ha festőművész, divattervező, vagy egyéb művészi pályám megvalósul – ahogyan álmodoztam róla...– Ugyanis az számomra nem holmi monoton munkát, inkább szórakozást, élvezetet nyújtott volna, egy kikötőt az élet viharos tengerén.

De azt ma sem tudná megmondani senki, ha mégis sikerül gyermekkori álmom, a kiszámíthatatlan sors mivel lepett volna meg engem. Jobbat annál, amivel engem tulajdonképpen pofon vágott a sorsom, vagy talán még annál is rosszabbat?

De miért nem lettem író? – hiszen írni is mindig szerettem. Érdekes – erre sosem gondoltam, csak nyugdíjas koromban, amikor ilyen nagy fába vágtam a fejszém. Pedig iskolás koromban szépen fogalmaztam, dolgozataim mindig elnyerték tanáraink tetszését. Később, munkahelyemen is hasznát vettem ennek, mindenhol rám bízta a sajtóval való kapcsolattartást, majd tulajdonképpen a főnökeim munkáját rám szóva, kemény hivatalos ügyek, fölterjesztések, kiadványok megfogalmazását és elkészítését, mivel nem ragaszkodtam a régimódi hivatalos hanghoz, amiért könnyen érthetőek voltak a munkáim.

Az is fölmerült bennem: miért nem lettem pilóta? Ha most kellene pályát változtatnom, megtanulnék repülőgépet vezetni. Mindig vágytam (bár kicsit féltem) repülőgépen utazni, de valahogyan sosem akartam úgy repülni, ha más vezeti a gépet. Mint ahogyan azt sem szeretem, ha autóban ülök, és más kezeli a volánt! Ha nem repültem addig, amíg nem voltak napirenden az eltérítések... most már igazán nem is óhajtom megpróbálni!

Az élet fintora, hogy kevesebben lehetnek azok a szerencsések, akik életükben megtalálták boldogulásukat, akik ifjúkoruk vágyálmaikat megvalósították, s elégedettek SORSUK alakulásával. Tudom, a mi kis megcsonkított országunkban – s attól elszakított területeken is – hasonló okok játszottak közre, hogy mindez így alakuljon, de hogy mégis így történt, azt csak a Jóisten tudja, miért? Mint hogy azt sem fogom pontosan tudni, velem, az én személyes életemmel (és családoméval) mi lehet a célja? Persze, elmélkedni lehet róla...

Mélyponton

ISTENEM, MONDD, miért találkozunk életutunk közben olyan mélypontokkal, ahonnan annyira nehéz magunkat kimenteni? Milyen igazságtalanság, hogy az életemben megjelenő súlyos terhek elviselése nekem nehezebb, mint másoknak, akiket a sors jobban megkímélt a nagy gondoktól. Nekünk mindenünk odaveszett, ezért sohasem tudok talán lábra állni, én nem

tudom vállamról a súlyos terheket letenni, kénytelen vagyok nap-mint nap magammal hurcolni a hiányokat. Igen, milyen más volna, sokkal könnyebben tudnám elviselni a bajokat, ha zsebre vágnám a megtakarított pénzem, s útra kelnék világot látni, aztán kipihenve, élményekkel gazdagodva jönnék haza, folytatni kényelmes életemet...

Engem aztán sosem hordott tenyerén a sorsom, viszont én most röviden leírom, milyennek éreztem.

Első gyermekem születésekor rettenetesen rossz helyzetbe kerültem. Külön lakáshoz nem jutottunk, háromévi kínlódás után kényszerültem anyósomnak engedni, és odamentem hozzá. Ez a kisebb baj lett volna. A másik, hogy egy lepusztult, egybenyíló lakás az anyósomé, ahová váratlanul (válása miatt) beköltözött a sógornőm, két iskoláskorú gyermekével. De még ez sem lett volna olyan nagy baj, mint az, hogy egy idegbeteg, gonosz természetű valakiről van szó, aki saját testvéreivel is mindig háborúban állt.

Bárki elképzelheti, milyen érzés ilyen helyre világra hozni valakinek az első nagyon várt gyermekét! Csak egy esetet említenék a sok közül, hogy milyen környezetbe kerültem. Konyhából nyíló, első szoba a miénk, amelyen átjárt a család valamennyi tagja. Ott fürösztöttem esténként a csöppséget. A mi családukban természetesnek tűnt fürdetés, etetés, gondozás közben beszélgetni még az újszülötthöz is. Amikor fürösztés közben becéztem hozzá, s nevetgéltem újszülött gyermekemmel, a sógornőm mindig haragosan járt-kelt körülöttem, s nem állta meg, hogy megjegyzéseket ne tegyen *(nem is hozzám, csak úgy magának!)*, olyasmit mormogott: „Né' csak, beszé ahho a gyerekhő, aki mé csak nem is értvi!”

Mivel lánya miatt anyósom sem vállalta a kicsi gondozását (akkor még nem volt GYES), a más helységben élő szüleimnél kellett elhelyeznem átmeneti időre. S akkor őrangyalom fogott kézen:

„Mikor elhagytak, amikor a lelkem roskadozva vittem, csendesén és váratlanul átölelt az Isten”...

Ugyanis a céget, ahol dolgoztam váratlanul áthelyezték, egyesítették egy Balassagyarmaton székelő teleppel, s engem a cég vezetői átvettek oda, ahol máig élek, abba a városba.

Most is valami olyasmiben bízom.

Hazajött a fiam

2000. március 20.

EGYIK NAP telefonon hívott, hogy azonnal fel kell számolnia a lakását, fuvart bérelt, s hozzám költözik. Délután megérkezett. A havi kiadásokra elegendő pénzem ki kellett vennem az automatából, mert a fuvar kifizetéséhez neki nem volt elegendő. Bezsúfoltuk a holmiját a garázsba, szegény Warbicsek kiszorult az udvarra. Nem sokáig, mert néhány nap múlva, azzal lepett meg, hogy kevéske bútorát olyan ügyesen rendezte el a garázs falai mellett, hogy a kocsival éppen (kicentizve) be lehet állni.

Néhány bútordarabot a lakásban helyeztünk el, ezért most eléggé zsúfolt körülmények között szorongunk elég szűkös lakásomban. De mit tehettem? Nem mutatkozott számára jobb megoldás.

Közben sikerült elhelyezkednie Budapesten, sajnos csak ideiglenes jelleggel; öt hónapig dolgozott egy cégnél úgy, hogy innen járt naponta hajnalban a fővárosba, és gyakran este kilenckor érkezett haza. De megesett, hogy csak az utolsó, éjfélkor érkező vonatot érte el. Nem volt neki könnyű, de legalább pár hónapig volt jövedelme.

Ennek már elmúlt két esztendeje (amikor e sorokat írtam), de minden nap azért imádkozom, hogy segítse őt az Isten ahhoz, hogy újra magára találjon, mert nyilván ő sem találja a helyét. Mennyit küszködtem, hogy elvégezze az egyetemet, aztán túl korán nősült, késve diplomázott... ő is elrontotta az életét...

Mélypontok az életünkben. Most is benne vagyunk. Mi nem tudtunk vagyont örökölni vagy szerezni életünk során, sőt, azt, ami volt, a háború sodrában mind elvesztettük, – ezért nekünk az életben megjelenő súlyos terhek elviselése sokkal nehezebb, mint azoknak, akik dúskálnak a javakban. Ez életünk nagy igazságtalansága, mert mi nem tudunk megszabadulni a mindennapi gondjainktól. Igen, sokkal könnyebben tudnám én is elviselni a bajokat, ha megírnék egy csekket, s a bajbajutott gyermekemet kisegíthetném a nehéz helyzetéből...

A hivatalban, a rendszerváltás előtt is voltak különféle, szervezések, átszervezések, amelyek inkább visszavetették a normális munkamenetet, minthogy előbbre vitték volna. Ennek eredményeként az apparátus létszáma abnormális mértékben fölszaporodott. Mikor én odakerültem, egy-egy osztályon, csoporton belül néhányan dolgoztunk, húztuk az igát, de ment minden, ahogyan kellett egy rendes bürokráciában.

Előfordult, hogy a szemben lévő pártház (egymás közt fehérháznak hívtuk) elvtársainak retye-rutyáját kellett beállítani az irodába, mindenfajta képzettség vagy készség nélkül. Aztán ők voltak azok, akik csak tébláboltak, fecsegték, járkáltak unalmukban, akik még a telefont is lusták voltak fölvenni, s ha valaki betévedt az irodába, még a köszönését sem fogadták.

Lassan sokan lettünk, és baráti körben gyakran került szóba, hogy a munka jobban menne, ha minden harmadik embert szélnek eresztenék, akik semmi hasznos munkát nem végeznek, nem is tudják ellátni. Azt hiszem, ez máshol, gyárakban, üzemekben is hasonlóan ment.

Egyik – kisebb – főnökömmel összeütközésbe kerültem azért, mert barátjának a fiát mindenáron hozzám, a titkárságra akarta beosztani. Papáját ugyan rendes, tisztviselő embernek ismertem, de a fia csak a futballhoz értett, s erről többen is tudtunk. Behozták az apparátusba, s akkor meggyőződhetett róla más is, hogy semmihez sem ért, de még azt is lusta elvégezni.

Igaz, akkor sok tengő-lengő embert fizettek névleg, különféle hivatalokban, és máshol, mégis mindezek után fölteszem a kérdést: Most, 2000-ben mi van?

A pályakezdők, a kisgyermekes anyák, s azok, akik elmúltak 40-50 évesek, már „öregek” s könnyen kiebrudalják őket, akár diplomások, akár képzetlenek. Megszűnnek gyárak, sehol sem kell újabb munkaerő. Értékes, életerős emberek hatalmas tábora tölti idejét semmittevéssel. Kilátástalan reménytelenséggel telnek napjaik, mert hiába kopognak, zörgetnek, sehol sem kellenek, mert egyre-másra zárnak be üzemek, sok a munkaerő, kevés a munkahely... Milyen élet ez? S kik vezénylik az országot?

Barátkozom a számítógéppel

ÉN PEDIG BARÁTKOZOM a nagy íróasztalon helyet kapott számítógéppel. Az írógépeket (volt nekem kettő is, egyik normál, a másik nagykocsis) sorban leadtam, a normált elhelyeztük a garázs egyik polcán, a naggyal pedig megajándékoztam a Szalézi-atyákat.

Először apukám verseskötetének átírásával kezdtem számítógépes életszakaszomat. Nem volt könnyű megszokni ezt az okos masinát. Hogy miket műveltem szegény géppel? Fiam egyszer megállapította: anyukám, különös érzékkel tudod rongálni a számítógépet.

Ebben az esetben nálam szinte hibának számított (mi az írógépek korszakában nagy előny volt), hogy „vakon gépelek”, vagyis nem kell az ujjaimat figyelni, hanem pl. másoláskor csak arra az anyagra kell koncentrálnom, mit le kell írni.

Most pedig, a számítógépnél – már csak megszokásból is – most se nagyon nézek a kezemre, s éppen ez okoz időnként némi bonyodalmat. Ugyanis a billentyűzet lapos felületén könnyen előfordul, hogy az esedékes betű mellé nyúlok, aztán ki tudja, mindig más, de nem jó sül ki belőle, de nem az, amit

szeretnék. Vagy elakad gép, vagy betű helyett jelet mutat, s nem sorolom. Tehát nagyon kell figyelni!

Mégis, ha már elkezdtem, nem hagytam abba, írtam rajta szorgalmasan, gyakoroltam, tanulgattam a különleges szerkezet szokásait. Nagyon tetszett nekem, amikor kiugrott egy magyarázat, hogy mit kell tennem, vagy megkérdezte, mit óhajtok. S akkor én legtöbbször csak szóban tudtam válaszolni, mert nem mindig értettem meg, mit is kellene tennem.

Aztán – még a kezdetek kezdetén – egy alkalommal, a Reader's Digest Válogatás Magazinjában pályázati felhívást olvastam. Három kategóriában hirdették meg, melyre én négy pályázati anyagot küldtem be, amelyekből már amolyan novellaféléket alkottam. Ezeket igyekeztem átfésülni, kissé kozmetikázni, hogy elfogadható legyen.

Pályázatok címe:

Apám

Milyen az élet?

Háború – front

Csak egyszer láttam közlőről (Mindszenti hercegprímásról szól).

Annyira újnak tűnt számomra minden: a számítógép, a pályázati feltételek. Eddig még ilyesmibe sosem vágtam bele. Sokszor átolvasva, szépítgetve, úgy éreztem, hogy elkészültem vele, és elküldtem. Persze, nem én nyertem meg, hisz' ez a magazin nemcsak Európa országaira, hanem világhírességek méretekre terjed ki (USA, Kanada, Ausztrália, stb.), mégis örülök, hogy belevágtam. Később – amikor már sokat dolgoztam a regényemen is – kicsit átdolgoztam, szépítettem rajta, s mostani formájában és tartalmában már inkább pályázatra érett mind a négy dolgozatom, mint amikor beküldtem. (Ugyanis önkritikám mindig volt.)

Aztán megírtam Kormi cica szomorú történetét, azt, hogy a kedvenc kandúrcicánkat baleset érte, elmenekült. Vártuk és vártuk, már azt hittük, hogy hiába, biztosan elpusztult. És mindnyájunk

csodálatára, két hónap múlva hazajött csontsoványan, piszkosan, betegen, rogyadozva... *(A képen is látható, hogy a hátsó combcsontja kiemelkedik a testén.)*

Regényem születése

AMIKOR KÉT rosszul sikerült házasságom után kis lakásomban végképp' egyedül maradtam, a tatarozás-festés után kezdtem berendezkedni az egyedüllétre (nem magányra). Behoztam az erkélyről a dobozokat, hogy átnézzem tartalmukat. Rendezgetés közben nemcsak férjemet kompromittáló iratok kerültek a kezembe. Sorban ott vannak előttem az eddig gondosan, mindenki elől jól elzárt csomagban összekötött korabeli naplóim, régi fényképek, levelek, egy csomó emlék, amikkel eddig nem volt időm foglalkozni, hiszen tejes időmet lefoglalta az irodai munka, az otthoni tevékenység, gyermekeim nevelése, ellátása, s nem sorolom...

A fényképeket, csoportosítva külön dobozokba raktam el. Amikor csak tehettem, beleolvastam a naplókba. Erdélybe költözésünkkel kezdtem az első naplómba írni, – kis jegyzetfüzetbe, gyorsírással, szinte naponta írtam le az eseményeket. Első dolgom volt, hogy a sztenogramot áttettem gépirásba.

Ahogy telt az idő, sorban, dátumok szerint következtek a többi naplók.

Képzeld el: négy kiskockás (vaskos füzet (327, 182, 113 és 80 oldal gyorsírással) teleírva a lapok mindkét oldala apró betűimmal... Mindez fél évszázad távlatában kicsit halványan, de olyan jó állapotban, hogy a tintával írott minden betűje és sztenogramja teljesen jól olvasható. Beleolvastam a sorokba.

Minél tovább olvastam, éreztem, micsoda kincshez jutottam azokból az időkből, amikor már körülöttem folyt a háború... Ezekben a történelem egy jelentős szakaszát őriztem meg szinte naponta történt események leírásával... De benne van a hattagú család, ahol éltem, és felnőtt létem minden gondja, s fiatal életem, az akkori szokásokkal, örömmel, bánatokkal.

Megérlelődött bennem az elhatározás. Nem hagyhatom veszendőbe, ami az ölembe pottyant. Megörökítettem, a számítógépen leírtam naplóim tartalmát, szó szerint ugyanúgy, ahogyan akkor régen. Jó volt kezdetnek, gyakorlásnak. Neki-fogtam nagy művemnek. Valóságos, igaz történetből Életem regényét örökítem meg családom számára. Úgysem tudok gyermekeimnek kellő részletességgel beszélni azokról az időkről, amiket átéltem a hosszú évek alatt. A küzdelmeket, az élet szép és árnyoldalait. Az élet nagy őrlőmalmában mindig kevés idő jut a legfontosabb dolgokra, amelyeket nem szabad feledésre ítélni. Ha már nem lehettem híres művész, akire büszkék lehetnek, ha nem tudok rájuk hagyni anyagi értékeket, legalább ez maradjon örökül nekik, a 20. századi történelem egy darabkája, hogy lássák, milyen volt az életem, s azért, hogy én se vesszek bele a jeltelen semmibe...

Egyetértek az íróval: „*az el nem beszélt élet, vagyis az élet, amelyet pusztán megélsz, de nem beszélsz el újra és újra magadnak és esetleg másoknak, az nem is igazán élet.*”³

Nem vállalkoztam könnyű feladatra, mert ilyen nagy terjedelmű írásba még sosem fogtam. Azt se tudtam – még most se

---

³ Hankiss Elemér: Idegen világban? [Helikon Kiadó, 2002.] c. könyvéből.

– hogy kell elkezdni. És azt tapasztaltam napról-napra, hogy szeretek írni és írni, mindent leírni, amit lehet. Ahogy haladtam, és szaporodtak a sorok, majd az oldalak, a fejezetek, éreztem, hogy egy ember élete sokkal fantasztikusabb, mint bármilyen más kitalált történet.

Minden szabadidőmet azzal töltöttem, hogy írtam, javítottam, újraolvastam, megtoldottam, szépítettem írásomat. Már készen van 200, majd 300 oldal. Mikor feldolgoztam a naplóimat, utána emlékeim, levelek, dokumentumok alapján kezdtem neki a folytatásának. És úgy *jöttek a gondolatok*, nem egy készen kapott napló alapján, csak emlékezetből, hogy alig győztem leírni az eseményeket.

Aztán többször megakadtam. Mennyi mindent szeretnék tudni drága szüleimről... és az is eszembe jut: hányszor akartak velem beszélni? És én nem figyeltem, rájuk, mert aki fiatal, sosem ér rá, nem ér rá meghallgatni a szüleit, hozzátartozóit. Most mennyit töröm a fejem: miért nem hallgattam meg őket addig, amíg lehetett volna, miért nem kérdeztem tőlük többet?

Sok mindent elmulaszt az ember, amit később nem lehet pótolni. Én is elmondhatom, miket mulasztottam el szüleimmel kapcsolatban... Ha tudtam volna... De ezeket már nem lehet pótolni. Mindez pótolhatatlan... Örök túske marad a lelkemben.

Én is úgy tettem, mint Kati lányom? Mindenki elköveti ugyanazt a hibát? Egy ismerősnek azt mondta, hogy én az evangélikus templomba járok... Honnan vette ezt? Mennyi mindent nem tud rólam... Belülről nem is ismerem azt az épületet. Hányszor beszéltem neki a Szalézi atyákról, oda járok, abba a templomba, s ő nem figyelt, mit mondok... S gyermekkorukban együtt jártunk a fő utcai katolikus nagytemplomba. Majd ő is úgy jár, hogy akkor, amikor már késő lesz, eszébe jut, hogy engem is meg kellett volna hallgatnia... De akkor mindaz őt nem érdekelte, mással foglalta el magát, s

engem nem ért rá meghallgatni... fiamat pedig talán nem is érdekli igazán.

Örök tüske bennem, hogy nem voltam ott, nem lehettem szüleim mellett, mikor szükségük lett volna rám, nem teljesítettem kérésüket, mert talán nem is tehettem. Szeretteimnek, akik már eltávoztak örökre, mindnek tartozom valamivel.

Anyukám azt kérte tőlem, vigyek neki olyan töltött-káposztát, amelyet tőle tanultam megfőzni. De mikor legközelebb mentem volna hozzá, azt az időt nem tudta megvárni...

Apukám, mikor elesettsége miatt elhoztam otthonából, kért egy pohár bort... Nem mertem neki adni, mert sokféle gyógyszer szedett, s én csak Traubiszódát kínáltam neki. Aztán kérte, hogy visszamehessen Balatonkenese-üdülőtelepi otthonába, de hogy tehettem volna? Olyan beteg volt már, nem maradhatott volna egyedül.

Pityu bátyám oly hirtelen távozott, apukát követte két nap után, hogy senkitől sem tudott elbúcsúzni...

Gusztó bátyámat sem tudtam meglátogatni, nem is tudtam, hogy súlyos beteg, mert nem értesítettek róla. Csak azt írták meg, hogy elment örökre... Örööm a reszkető kezével írt néhány sorát, amit utolsó húsvétja előtt írt nekünk...

Bandi testvérem maradt velem legtovább, de már ő is itt hagyott. Nem tudtam meglátogatni, mert hiába tudtuk, hogy beteg, s kórházba ment, de amikor feleségével beszélünk, azt üzente, hogy ne menjünk meglátogatni, mert ő így akarja... Nekem nagyon rosszul esett, hogy nem tudtam tőle elbúcsúzni.

Milyen fájó, hogy elmennek tőlünk azok, akiket annyira szerettünk.

Mi újság a városban – és máshol?

2001

ÚGY IS FOGALMAZHATNÁM, hogy a város hanyatlása nyolc év alatt és családom anyagi csődje... Ezt a számvetést akkor végeztem el magamban, amikor regényemen munkálkodva,

KISREGÉNYEKET alkottam. Egyik ilyen az ún. *Kisvárosunk virágzó 12 éve (Lombos korszaka)* címet kapta. Ebben a városnak azt az időszakát körvonalaztam, mikor olyan elnök váltotta fel a fejbólogatójánosokat – a város élén, aki óriási fejlesztéseket vitt végbe, ezen a kis településen.

Itt nem térek ki rá bővebben, mert erről szóló történetet már jóval előbb rögzítettem.

Mi jött utána?

Elnökök, majd polgármesterek jöttek és mentek Lombos Márton után, váltották egymást, de sajnós, egyikük sem próbálta a jó mintát átvenni tőle, mert az általa kiépített úton már csak haladni kellett volna, s nem hagyni, hogy a város ismét csússzon a lejtőn lefelé...

Ezt nemcsak én látom így – mivel én természetesen nosztalgiával gondolok vissza azokra az időkre – hanem rajtam kívül az itt élők nagyon is érzékelhetik. Részletesen nem térek ki mindenre, hiszen annak értékelése egy külön regény terjedelmét teszi ki. Csak néhány dolgot említek meg, ami engem, vagy környezetemet közelebbről érintett.

Es mi van most? Csak egy példát emelek ki a sok közül. *Társasházunkból* huszonötén, még 1998-ban beadvánnyal fordult a Hivatalhoz. Eltelt egy hónap, majd több hónap, aztán évek... Többször sürgettük időközben a választ személyesen, telefonon, írásban, és küldöttség útján. Azt ígérték, hogy testület elé terjesztik, mivel a vezetői hatáskörük nem terjed ki erre. Talán *elfelejtették* bevinni a testület elé, mert amikor hasonló téma került napirendre, a mienk szóba se került. Mintha *süket füleknek szólnánk*. Semmiféle választ nem kaptunk.

Abban az időben, amikor én is ott dolgoztam, ilyesmi nem fordulhatott volna elő. Elnökünk mindig vigyázott rá, hogy a lakosság bejelentéseit, kérelmeit mindenkor lelkiismeretesen intézzék az apparátusban, s nem maradhatott válasz nélkül semmi.

Utána vezetői fogadónapon magam jártam utána. Újabb határozott ígéret hangzott el. Válasz még ma sincs. Mi ez, ha nem a választópolgárok semmibevétele? Most ilyen „apróság-ra” nem figyelnek.

Más: Évek óta a *járdán* (a város szívében) olyan *lyuk* éktelenkedik, amiben valaki (Budapestről ide látogató klinikai főorvos) úgy elesett, hogy kórházba került, és hónapokig nyomta az ágyat. Még jó, hogy élve megúsza.

Koszor, piszkos a város, télen nem tisztítják a járdákat a hótól és jégtől. Soroljam? *A ház két kapualja* minden reggelre nyomdafestéket nem tűrő piszokkal szennyezett. Ezt tévesztik össze a kocsmákból, szórakozóhelyekről hazatérő lerészegedett alakok a város nem létező köz-WC-jével.

A hét első napján, és szombaton-vasárnap rengeteg külföldi (főleg szlovák) érkezik a határon túlról a városba, akik leginkább a Mikszáth utcának a főutcahoz közeli részén, a nagy ideiglenesen parkolónak használt területen⁴ állnak meg. Sokan a mi nagy házunk parkrésein, a bokrok alatt és mellett végzik el sürgős dolgaikat. Illetékes vezetőknek mindez nem szúr szemet.

2002

Nemrég’ a kórház felé jártam. Egy régi ismerőssel találkozáva, megbotránkozva tapasztaltuk, hogy bontják az ott folyó munkák miatt a főutcai résznél a 100 éve épült irodaház közepét díszítő, francia reneszánsz stílusban kialakított lépcsős oromzatot! Nem vigasztalja az itt lakókat, hogy „*a fejlődés útjában állt*”. Ha mindez Lombos idejében történik, biztos, hogy meggyőzte volna a tervezőket, építőket és minden illetékest arról, hogy a modern épületek között hagyják meg azt az egyedülálló emléket. Nem egy példa van a városban arra, hogy a modern mellett a régi megmaradhat. Igazat írt a város ismert krónikása, RL a Városi újság 2002. májusi számában:

---

⁴ Ahol később a SPAAR üzlet létesült.

„Ez a városban található több tucat falidíszek között egyedi volt. Sajnos, megint szegényebbek lettünk a régi Balassagyarmat egy kis darabkájával.”

Szegény volt főnököm, biztosan forog a sírjában, hogy ma ilyen megtörténhet!

Az üzemek, gyárak nagy része megszűnt. Az emberek nem kapnak munkát, sokan más, kisebb településekre járnak, ismét ingázva, mint 1960-as évek előtt... Életerős emberek tengetik életüket munkanélküliségként. Városunk elérte országos ranglistán, szegénység tekintetében (hátról) a második helyet!

Koszos, piszkos a város, télen nem tisztítják a járdákat a hótól és jégtől... Vasárnap reggel a templomba indulók botrányosan ocsmányul koszos kapualjakon (hányás, emberi ürülék) közlekedve jutnak el az Isten házába, mert a hétvégét ünnepeelve – *munkanélküliség* miatt elkeseredett emberek, a diszkóban életüket céltalannak érző ifjúság, kocsmákból, diszkóból hazafelé – részegen telepiszkítják a várost.

Nyáron szép, virágokkal teli tartókat helyeztek el a város központjában. Körülöttük és főleg a mellékutakon a fák, bokrok elhanyagoltak, alattuk szemét, piszok halmaza mindeült. Ha egy erősebb szél fúj (elég gyakran az Ipoly felől), papírt, hulladékot görget szerteszét... Ellenőrizni kellene, hogy a városnak erre hivatott cége végezze el tisztességesen a munkáját. Tudom, mindez részben az emberek hanyagsága, de valahogyan valakiknek (arra illetékeseknek) össze kellene fogni, rá kellene venni mindenkit, hogy jobban vigyázzanak a városra, környezetükre, az értékekre, hogy mindenki újra itthon érezze magát Balassagyarmaton.

Négy éves „korszak” letűnése

EGY TV-HÍRADÓ UTÁN ismerőseimmel beszélgettem. Nem egyedül csak ő, akiről a híradás szólt – járt úgy, hogy négy év vagy csak töredék négy év után visszaküldték helyére a ké-

nyelmes miniszteri székből, *mondjuk, hogy állatorvosnak*, de csak egyikükről kívánok most néhány szót szólni, mert hasonlóan akart cselekedni, mint sokan mások. Neki sem tetszett megválni a kényelmes minisztériumi irodája berendezésétől, a bársonyszékétől, a vezetés mellé kapott autóktól, hanem föl-pakoltatta és elszállíttatta kis hazánk Dunántúli tájára, hogy ott *az állatorvosi tevékenységéhez nélkülözhetetlen szoláriumokkal*, és egyéb tárgyakkal föllendítse megyéjének állattenyésztését. De hiába igyekezett elhagyni kényelmes helyét, és csendben távozni, sajna, sokan látták, és hallottak tetteről, s fejszóválva figyelték a költözködés részleteit, mivel kitudódott...

Arra nagyon jó a demokrácia, hogy most már mindenki nyilvánosan, szabadon ordíthatja véleményét, akkor is, ha arra senki sem kíváncsi, még ha bármennyire is bomlasztó, és a társadalomra nézve káros is.

Halljuk a szólamokat, hogy az elmúlt négy év alatt mit tettek a „hazafiak”, s hogy mi lesz most, hogy visszajöttek a „kommunisták”... Érdekes.

Megint politika. Pedig nem szeretem a politikát, de ha kinyitom a rádiót, a TV-t, mindenhol özönlenek a hírek, mindenhol politizálnak. De miért kell a múltat, mindent, azt is, ami akkor pozitív volt, lebecsülni, egyaránt megbecsteleníteni azokat az embereket is, akik akkor már változtatni akartak, jobbítani akarták azt a politikai rendszert, melynek kialakulásáról igazán nem tehettek.

Tény, hogy nem hullott ölünkbe semmi, nekem is küzdenem kellett a jobblétért, s ha a politikai helyzet nem is volt ínyemre (rajtam kívül sokunknak), mégis hajtott valamilyen elkötelezettség, leginkább a szülőktől belénk nevelt kötelességérzet, még inkább az, hogy... a semmiből kellett mindennap előteremteni a mindennapi kenyeret, olyan nehéz, sokszor ellenséges, idegen környezetben előkészíteni saját, majd később a gyermekeim jövőjét.

Most olvastam a következőket: „*A minisztérium agya a költségvetési és közgazdasági I. főosztály. A hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején az itt dolgozó Antal-Medgyessy-Kollarik hármas számított a Ház csodacsapatának.*

...A fiúk alakították ki a hatvannyolc utáni szabályzókat, amikor a PM csúcson volt...”⁵

Közben eszembe jut, hogy a legutóbbi választást követően az országgyűlésben egy Fideszes „nagyság” föláll, mélyen szemébe néz az újonnan megválasztott miniszterelnöknek, s kéri, hogy nézzen a szemébe, és úgy mondja, milyen tisztséget töltött be az elmúlt rendszerben?

Egy olyan valaki forszírozta mindezt, *akinek papája abban a rendszerben III/3-as besúgója volt a rendőrségnek...* S amikor tudomására jutott, nemsokára álszent képpel jelent meg a képernyőn, s győnta meg ő maga, ország-világnak a papa bűneit. Mi értelme ennek, ki felelhet apja bűneiért? Ugyebár sosem lehet tudni...

Mostanában tudományos kutatók: közgazdászok, politológusok foglalkoznak azokkal az időkkel, s bizony lassan, de biztosan kiderül, hogy a rendszerváltás nem egészen úgy történt, ahogyan sokan gondolták. Íme néhány idézet: „*Csak jóval később voltam képes és hajlandó észrevenni, hogy vannak közöttük esetleg, talán, jó szándékú s akár még jóra való emberek is. Aztán a hatvanas évek második felében, kicsit fellélegezve, egyre több két lábon járó <oximoronnal> találkoztam.*”⁶

Tőlem: Aztán a hatvanas évek második felében, kicsit fellélegezve, egyre több olyan emberrel lehetett találkozni, akik meg akarják másítani, jobbítani akarják a helyzetünket, akik ki akarnak törni a SzU karmaiból. Magam is ismertem valakit: ilyen volt Balassagyarmaton Lombos Márton, a városi tanács elnöke, aki példás lendülettel vezette, építette városát 1965. május 1-től 1977. április 6-ig!

---

⁵ Lengyel László Kétszög c. könyvében 133. oldal.

⁶ Lengyel László Kétszög c. könyvében 142. oldal.

„... csendben, óvatosan, rejtőzködve, mintha mi se történne, napról napra ... építették az európai gondolkodás rejtett struktúráit, csempészték be az európai kultúra értékeit. Ezek nem a rossz kommunisták, ne adj’ Isten, többet tettek az országért, mint közülünk, jó nem kommunisták közül sokan.”⁷

„Kelet-Európában ennek a szerepnek nincs olyan morális csillogása, mint a kemény ellenállásnak, de ha nem lettek volna ilyen „híd”-emberek, reformerek, akkor még több lett volna a baj, még mélyebbre süllyedt volna az ország, még rosszabb pozícióból indultunk volna 1989-ben.”⁸

Mikor arra gondolok, hogy most a különböző pártok egymással versengenek, ki tett többet a jólétünkért, csak azt érezzük, hogy egyre lejjebb süllyedünk az életnívónk minden területén... Visszasírjuk azokat az idöket (a mondás tölem!) mert: *„A szocializmusnak is voltak, ha nem is jó oldalai, de legalább jó bablevesei és rakott krumplijai.”⁹*

S lám, most, a könyvem internetes kiadásának idején (2011-ben) sajnálattal kell megállapítanom, hogy az eltelt időben egyre jobban süllyedünk lefelé... de ki mondja meg, meddig mehet ez így felelőtlen politikusok miatt!¹⁰

Nem vagyok egyedül, aki azt vallja, hogy voltak abban a korszakban, még a legnehezebb időkben is gyönyörű napok, és idők, szigetek, ahol öröm volt élni és dolgozni, hiszen akkor voltam fiatal. Én is emlékszem, hogy akadtak szép napok, még a legnehezebb negyvenes években is – gondoljon bárki akármit – akkor, egy gyönyörű nyári estén, amikor egyedül bámultam a naplementét, s arra gondoltam: csodálatos a világ, csodálatos

---

⁷ Hankiss Elemér *Idegen világban?* című kötetéből, (143. oldal) Helikon Kiadó 2002.

⁸ Hankiss Elemér *Idegen világban?* című kötetéből, (144. oldal) Helikon Kiadó 2002.

⁹ Hankiss Elemér: *Idegen világban?* [Helikon Kiadó, 2002] c. könyv 133. oldal.

¹⁰ Ugyanis lassan már ott tartunk, hogy egyre több embernek nem csak bableves vagy rakott krumpli nem jut, de lassan egy falat kenyérré sem telik... (Tölem.)

az élet, mert felidéztem magamban valakinek csodálatosan, számomra, csupán nekem, a legszebben megfogalmazott vallo-
mását: „*Ha valakit szeretiünk...*”

Majd a későbbi időben már nem kellett szeletekben kiosztani a húst a családnak (s nem olyan ritkán, mint mostanában), hanem kilóra vettük, s ha maradt belőle, eltettük másnapra. Aztán volt pénz hűtőszekrényre, az autóra benzinre, nyaralni... és most?

Mindezek tények, de az is, hogy a rendszerváltás óta süllyedünk, egyre jobban lefelé, s ki tudja, meddig tart még a lejtő... Hogy fokozatosan, lépésről-lépésre kell lemondanunk, elhagynunk minden luxust. Én már a rendszerváltás előtt is nyugdíjas voltam (olyan közepes nyugdíjjal), de nem kellett számolgotnom a filléreket, autót tartottam fenn, minden nyáron sikerült üdülnünk valahol, nemcsak magamnak, az unokákat is magammal vihettem. És akkor, egész hónapra volt (tehát az utolsó két hétre is!) ennivalóra pénzem, nem úgy, mint most. S mi több, nyugdíjas létemre tudtam segíteni a családomat úgy, hogy sose mentem üres kézzel hozzájuk, hanem teleraktam a kocsit csomagtartóját (amíg kertem volt onnan, később a piacról) olyan dolgokkal, ami jól jött az unokáknak. Most? Már ott tartok, hogy egyre ritkábban megyek látogatóba is, s nemcsak azért, mert nehezebben járkálok, hanem azért, mert nem tudom már fenntartani az autót, s egyébként is szégyellem, hogy még egy tábla csokit sem tudok ajándékba vinni nekik. Pedig most is jól jönne nekik, mert egyikük most megy gimnáziumba, másik pedig épp mostanában érettségizik. Milyen jól esne, ha tudnék vinni nekik valami emléket ilyen alkalmakra...

S mindezek mellett most sikerült kishazánk népét kettéosztani. Kihalt az emberi tapintatosság, elharapódzott a gyűlölet. Volt barátok, iskolatársak (akár még családokon belül is) utálják egymást csupán azért, mert a politikáról más nézeteket vallanak. Jóval korábban, még az ÁTKOS-t megelőző időkben is akadtak nézetkülönbségek, de nem vére ment a dolog. Nem

tudom, hová vezet mindez? Meg kellene békélni... a keresztényi, a krisztusi szeretet jegyében kellene élni és együttműködni a békésebb, jobb jövő reményében, nem pedig szónokolni a népnek, miközben a krisztusi szeretetet megsúfolva, gyűlöletet szítanak egymás ellen.

Szoborcsere

LOMBOS ÁLTAL MEGÁLMODOTT és megvalósított Köztársaság-tér igazán szép színfoltja lett a városnak. Évtizedek óta ott állt egy híres, Nógrád megyei szobrász alkotása, a Palóc menyecske, amit a közvélemény Palóc Madonna néven ismert. Nem tudom, miért kellett ebből a kis parkból száműzni, ki tudja hová... Talán békésen elérték volna az új szoborral a parkban, esetleg valamerre továbbtolva... vagy az új avatásával egy időben, máshol a városban is lehetett volna helyet találni neki, ha már mindenképpen mennie kellett onnan...

Arról még csak annyit, hogy akkor, az ország egyik legmagasabb posztját betöltő személy (a „Vezír”) a szobor felállításához szép summát ígért a városnak (Tízmillió forintot!), de *elfelejtette* postázni, tehát abból ugyanolyan semmi lett, mint a házunkbelieknek tett polgármesteri ígéretből, hogy még válaszra se méltatták jogos kérelmünket. Lehet, ugyanazt a nézetet vallja, akár csak elvált férjem: „*Olyan szegény sosem volt, hogy ígérni ne tudna!*” De egy olyan férjtől el lehet válni, meg lehet szabadulni, de egy ország-vezetőtől... (sic’) ki mondaná meg, hogyan!

Családi kapcsolatok

Úgy érzem, ma egyre jobban elidegenednek egymástól a családtagok, de a tágabb családra is vonatkoztatva, a barátokra, s a lakóközösségre is gondolok. Legalábbis nagyon kevés helyen mutatkozik olyan összetartozás, egymással törődés, mint hajdanán... Családunk tekintetében elsősorban hazánk

szétszakítottsága (Trianon) okozta, hogy szüleim csak levélben tudtak kapcsolatot tartani a hozzátartozóikkal, még úgy is nehezen, hiszen gyakran cenzúrázták a leveleket. Apám rokonai Erdélyben, édesanyámé pedig a Felvidéken éltek.

Felnőve, én is távol laktam szüleimtől, s azt igazán nem lehet rólam elmondani, hogy számomra könnyű, gondtalan élet jutott. Testvéreim közül talán én éltem legnehezebb körülmények között, mindig csak magamra számítva neveltem gyermekeimet. Hagyományörző voltam. Idős korukban szüleimről én gondoskodtam, pedig testvéreim közül én laktam legtávolabb tőlük. Mégis, sokszor kevésnek érzem azt, amit tehettem értük.

Háború után lemondtam álmaimról, hogy főiskolára menjek, mert három fiútestvérem közül ketten akkor még nem fejezték be a tanulmányaikat, csak legidősebb bátyám kapta meg a diplomáját. Pista bátyám a tanítói képesítése mellett az aranyműves-ötvös mestervizsgájára készült, öcsém pedig a tanítóképző második évét végezte. Családunk olyan anyagi helyzetbe került, amíg édesapám sem kapott fizetést, ezért állást vállaltam, hogy mindnyájukat segíthessem. A megélhetésemhez elegendő fizetésemből havonta juttattam öcsémnek zsebpénzt, és amikor Budapestre került Pityu bátyám, neki is, mivel amíg nem kapta meg a mestervizsgáját, addig csak fillérekért dolgozott mesterének. A nehéz helyzet miatt az én továbbtanulásom maradt abba. Később azonban ezt senki se értékelte...

Egy alkalommal nemrég' tinédzser kislány-unokám tett megjegyzést, amikor ilyen téma került szóba. Azt mondta: „*Mert te olyan vagy, hogy mindenkin segítesz...*” Ezen elgondolkoztam: valóban, ha tehettem, megtettem és megteszem emberségből, mert a lelkiismeretem ezt diktálja. De ki gondol rám, amikor én bajban vagyok? Eszembe jut ilyenkor szüleim házának elkótyavetyélése, az én szűk családom tagjain kívül senki sem akarta megtartani, én pedig abba belebetegedtem.

Amikor már mindnyájan családot alapítottunk, igyekeztem testvéreimmel kapcsolatot tartani, de nagyon egyoldalú volt küszködésem. Kezdeményezéseim hiábavalónak bizonyultak. Most ugyanezt érzem gyermekeimnél. Gyakran úgy érzem, hogy ők is jobban kötődnek barátaikhoz, mint egymáshoz vagy hozzám. Szóvá nem teszem előttük, nem akarom megbántani őket, hátha csak én vagyok túlságosan érzékeny? Mert ők is gondokkal küszködnek.

Sokszor úgy éreztem, csak temetésekkor jön össze a kiterjedt, nagy családjunk. Kivételek talán a hangversenyek voltak, s legutóbb Bandiéknál a fiuk esküvője.

Még 1997. december 29-én azt írtam a naplómbe: Szeretném megváltoztatni családi kötelekeimet, úgy alakítani, hogy szorosabbá váljék, de úgy, hogy a függetlenségemet megőrizzem. Korábban ezt az itthoni súlyos gondok nem tették lehetővé.

Minden összefügg. A nyugodt élethez szükséges pénzhány igen megnehezíti azt, hogy valaki független lehessen, ugyanakkor többet törődhesen távollévő gyermekeivel. Nem vagyok könnyű helyzetben. Három gyermekem háromfelé él. Egyre drágább a benzin, még a telefon is sokba kerül, a lábam sem olyan, mint korábban volt, az autóm nyugállományba kellett helyeznem. Ilyen körülmények között hogy tudjak szorosabb kapcsolatot tartani velük? A vállalkozásommal sem tudtam annyit keresni, hogy könnyebb legyen az életem.

Egyre az foglalkoztat: miként lehetne megoldani, hogy gyakrabban láthassam gyermekeimet-unokáimat, hogy lehetnék segítségükre, de úgy, hogy azért ne legyek terhükre, ne telepedjek rájuk, és a saját függetlenségemet is megőrizzem.

Azon töröm a fejem, mások hogy csinálják? Hogy tudnék én is a kilátástalannak látszó gondjaimtól megszabadulni? Kímászni a gondok sokaságából, s mindezt nemcsak saját önző érdekemben! Annyira szeretném, hogy súlyos anyagi gondjaimtól megszabaduljak...

Ennek a résznek az elején azt írtam, hogy az elidegenedés barátokra és a házbeliekre is értendő. Nagyon is így van. Az emberek – mihielyt politikáról van szó – ha a vitapartner nem ért egyet a véleményükkel, azonnal ellenségesen, gorombán reagálnak.

Hiába lenne szimpatikus nekem valamelyik politikus, ha nem tetszik, amit mond, vagy tesz, akkor nem értek vele egyet. Nem istenítem. S ez fordítva is igaz: ha valakivel különösebben nem szimpatizálnék, s ha olyat tesz, vagy mond, ami nekem tetsző, akkor egyetértek a véleményével, s ezt ki merem nyilvánítani.

Olyanok az emberek ma, mint egy juhnyáj: ahogy a „Vezír” fújja a sípját, s terelgeti őket, gondolkodás nélkül, vakon követik és hisznek neki akkor is, amikor nyilvánvaló, hogy nincs igaza. Nemrég’ egyik magas rangú politikus nyíltan, hangosan hazaárulónak nevezte politikai ellenfeleit csupán az övétől eltérő véleményük miatt. Egy közeli ismerőssémmel, akivel különben együtt jártunk templomba – addig, szóba került az eset. Mikor nemtetszésemről tettem említést előtte, engem szinte „letolt” más nézetem, véleményem miatt. Attól a naptól megromlott a kapcsolatunk. De nemcsak vele van így.

Egy köztisztviselőben álló politikust Budapesten a csőcselék megzavarta beszédében, s az én másik közeli ismerőssöm elegánsan: kalapban, bundában – részt vett a rendezvényben, ott hadonászott a szónok orra előtt a szent magyar zászlójával kezében... – Nem akartam hinni a szememnek, fiam hívott, nézzem, ki jelent meg többször is a TV képernyőjén. – Meggyőződhettem, hogy ott zavarta, ott hadonászott, és kiabált a kegyeleti helyen, a temetőben, enyhén szólva a nagyon vegyes társasággal, de úgy érzem, nem túlzok, ha csőcseléknek nevezném azokat, akik megzavarták az ünnepi beszédet, úgy, hogy be se fejezhette az illető.

Most már bezárkózom, s ha politika kerül szóba, inkább elmenekülök a helyszíntől, mint hogy véleményt nyilvánítsak.

Író-olvasó találkozó

JELEN VOLTAM Varga Lajos *Önmagunk körül* c. könyvének bemutatóján, melyet magam is megvásároltam. Csendestárs cím alatti rész utolsó mondatainak olvasása közben, a következőket jegyeztem föl magamnak:

„Az már ‘akasztófa-humor’, hogy az a szolid és intelligens (hozzátenném, hogy néha a TV képernyőjén bemutatott gyakran szimpatikus kinézetű) gyilkos, azon sajnálkozik, hogy ‘a drót vághatta a kiszenvedett nyakát’!” Milyen megható tőle!

Az író megemlíti egy feltalálót, akit én magam is szörnyetegnek tartok. Az a szigorú véleményem, hogy *pusztításra* (pl. atombomba feltalálásra-gyártásra) nem volna szabad értelmes emberi agyat pazarolni, és ilyen célra egy fillért is költeni!

Apám versei

Előbb említett kötetben versírással kísérletezőnek adott intelmekről esik szó. A kritikus vagy (jó barát) véleménye a versről, hogy „*túl tiszták*”, s ezért valószínű: hogy talán szép versformában íródtak.

Hát bizony, ez „*nagy bűn*”, mert ebből következik, hogy talán még érthető is! Lehetséges, hogy valaki olyan „*régimódi, és elavult*” megszokott és unalmas formákba gyömöszölje bele a gondolatait? Igen, egy időben divatba jött az a „*zavarosabb, hányt-vetettebb, útszélibb és gátlástalanabb*” stílus. Csak azt nem tudom, hogy olvasta-e valaki azokat, s ha netán’ mégis ráfanyalodott, talált-e bennük valamilyen élvezetet?

Eszembe jut édesapám, aki gyönyörű, klasszikus, és a valóban előírt „*igazi versformákban*” írta verseit. Egyetlen megmaradt, kiadott kötetét írtam le nemrég’ a számítógépembe, hogy testvéreim családjának is eljuttassam.

Íme két példa, verseiből:

Házam... Hazám...

Írta: Finta István

1921. Kisbárcány

Hó-koronázta bércek alatt
Csörgedező ér partjainál
Fenyvesek alján, völgynek ölén
Roskadozó vén épület áll.

Csak pici kunyhó, nem palota;
Már moha lepte, rossz a tető,
Néhol a zöld fák ágai közt
Zöldzsalus ablak villan elő.

Égre törő fák háttereként
Ködbe enyészik távoli hegy,
Völgyet övezve zárja a tért;
Erre is látszik, arra is egy.

Zöldell a fű a tér közepén,
Tarka virágja illatot ont.
Kis pad a szélén, karja is áll,
Melyet a repkény ága befont.

Itt szabadabban száll a madár,
Zeng a víg ének, csattog a dal;
Áldja az Istent a csalogány,
Melyet bokrok árnya takar.

Fönt a magasban kört kör után
Ír le a légnek szárnyas ura.
Sziklafokán rak fészket a sas;
Ellene föl nem juthat oda.

Ott a pataknál őzike jön,
Várja a pázsit, jó legelő;
Retten a zajtól, tisztul a tér,
Hogyha a mackó cammog elő.

Néma a környék, emberi hang,
Lárma a csendet nem töri meg;
Pásztor, ha néha erre halad,
Döbben a lelke, szíve remeg.

Szent ez a kis völgy, templom a tér;
Szent az a hajlék, ősi tanyám;
Csak pici kunyhó, nem palota;
Szent, aki lakja, édesanyám.

Messzire elvert onnan a sors;
Látom-e még őt, vagy sohasem?
Vándorok ajka jajra szokott,
Fenyvesek alján könnyes a szem.

Távoli bércek, hegyek alatt
Szenved az ősföld, jajszava száll;
Sóhaj imája, hangja panasz,
Égre kiálnak kínjai már.

Múlnak az évek, illan a perc,
Csüggedezésre nincsen idő:
Újra derült lesz s kék lesz egünk;
Nagy vala múltunk, szebb a jövő.

Fenyvesek alján, völgynek ölén
Vár pici házam, vár az anyám:
Életem érted áldozom én,
Csak te szabad légy drága hazám.

Csempészfogás

Írt: Finta István

1921. Kisbárkány

Illatos, enyhe májusi este
Vár a leányka völgynek ölén.
Túl a határról rejtve a fáktól
Vágyva tekint át barna legény.

Várja a párja, karja kitárva.
Várja az édes szöszke leány:
Oh, de hiába lángol a vágya,
Vágy marad az csak nap-nap után.

Szállna, repülne, húzza a szíve,
Oh, de közöttük ott a határ:
Egy pici ösvény, – most az a törvény, –
Vágyakat gátló nagy akadály.

Fegyveres őrség járja a mezsgyét,
Várja a csempészt Vencel, a cseh;
Zöld bokor alján, zöld mohapárnán
Ülve leláthat könnyen ide.

Puska kezében. – Képzeletében
Játszi, csalóka fény gyúl egén.
Gondolatában bátor a gyáva.
Rabszíjon van már lány s a legény.

Csillagos égbolt, ragyog a telt-hold,
Illatot ont a tarka virág;
Majd tele karral zeng a madárdal:
Ébred az erdő, él a világ.

Figyel a szóra vágyva hívóra
S megleli párját mind a madár.
Esteli pírban fénye felvillan
S fönny a csillag társra talál.

Várja a párja, száll az imája,
Zeng epedő dalt a csalogány.
Robban az érzés, – nem sok a lépés, –
Párja felé indul a lány.

Őt megelőzve fut le középre
S pont a határon éri el őt
Barna legényke; kapja ölébe
Éppen a Vencel bokra előtt.

Retten a hős cseh, – gondol a vészre, –
Harcra nem termett, – győzhet-e ő? –
Párviadalban? – Szép az a dalban;
Biztos a fegyver: győz, aki lő.

Mást tenni nem mer; dörren a fegyver,
Röppen az élet, lankad a kar;
Két szív az ára, egy golyó járta:
Egyek örökre tót s a magyar.

Megy a jelentés: – „Megvan a csempész”.

Vész fenyegette a cseheket:

Dicső honukra vést hozó bomba

Volt a dugáru – „a szeretet”.

**

Apám verseskötetének végére lejegyeztem a kéziratban megtalált szatíráit, amelyekkel kifaragta már abban az időben is előfordult „*modern versnek*” kikiáltott förmedvényeket. Az események talán ismétlődnek. Sokak – én mondanám, hogy hozzá nem értők – szerint akkor is írtak zavaros, *hányaveti* stílusban *valamiket*, amelyeket én egyszerűen akkor, próza-verseknek neveztem el saját használatra (mivel most már mást jelent, és csupán a külső formájára vonatkozik), de még abba a fogalomba sem illik bele, mivel érthetetlen zaggyvaság az egész. A prózai írásnál is fontos a szabatos fogalmazás, az érthetőség, s az, hogy ne legyen tele helyesírási hibával. Apukám is nekiült és „alkotott” hasonló „költeményeket”, amelyekkel kigúnyolta a szörnyűségeket.

Bár ha végigolvassuk, talán még ez is túl szép, hiszen néhol rímel és nincs benne helyesírási hiba sem. Ugyanis sok *maga által kikiáltott költő* olyasmit nem ismer, hogy helyesírás, csak nem ad ki pénzt egy olyan kötetre, amit talán használni se tud. Még azt se veszik figyelembe, ha számítógépen írják le *csodálatos* alkotásukat, hogy a gép piros színnel aláhúzza a hibás szavakat!

Itt csupán három címet említek apám minta-verseiből, okulásul:

Ma olvastam (Jelige: „Se füle, se farka”)

Modern líra (Jelige: Se füle, se farka”)

Gyors munka (Jelige: „Modern líra”)

Álljon itt példának apám egyik gúnyverse:

Gyors munka

Jelige: „Modern líra”

Írta: Szat Ira, a 40-es, 50-es években

SZIA! – Jancsi vagyok!

Te vagy CSAJ-om...

Bukok rád, döglők érted,
ha okos vagy, ezt megérted:
ölelni akar a karom. –

Ott fenn készen vár az ágy...

Ne tagadd!

Téged is húz a vágy! –

A lift bedöglött,
csak négy emelet;
nincsen öreglánya,

csörögni lehet.

Feljutni oda egyszerű:

gyalog, –
téged is megillet ma már
az a jog.

Nem kell a mini, sem pedig bugyi,
kettesben mese a meztelen buli.

Oltári, állati ösztön,

tombolás,

Cuki a divat, nem kell

Gombolás.

Hogy ez erőszak?

Tűröd, nagy öröm:

úgysem védőszer ma már
a köröm.

Nem szokás

Fő a kapcsolat,

nem pisszegsz,

nyögdécselsz azalatt...

Papás-mamásdit
játszhatsz
te velem
CSAO... Kicsikém!...
ez a szerelem!

**

Élvezem az írást

MOST MÁR néha megértem a gyerekeket, akik rátapadnak a számítógép képernyőjére, s nem lehet őket onnan levakarni. Persze, én nem a „világhálón lógok”, mint sok tini-korú, hanem valamilyen íráson dolgozom. De ha nekifogok egy munkának, én is elvesztem az időérzékemet. Nem álmosodom el, sokszor jóval éjfél után tekintek az órára, és nem akarok hinni a szememnek... már másnap van! Egyszóval jól elszórazom vele, s legalább nem vagyok a gyerekek terhére, mert ha meglátogatom őket, egyre gyakrabban érzem úgy, hogy nem jelentek sokat számunkra.

Minden lehetséges időmet a számítógép mellett töltöm. Többször írok újságok részére is, ha olyan téma adódik, ami érdekelheti a nyilvánosságot. Kezdtém gyűjteni hírességektől, külföldi és magyar íróktól az „aranymondásokat”, vicceket csoportosítva, gyermek- és diákmondásokat, stb. Úgy olvasom a könyveket, hogy közben kijegyzetelem a nekem tetsző gondolatokat.

Gyermekkori és későbbi állattörténeteket is gyűjtöttem, meséket írtam – főleg Erdélyben töltött idők kirándulásából merített témákból, van már több kisregényem, elbeszélésem, útleírásom.

Ahogy telik az idő, egyre szaporodnak regényem oldalai, fejezetei. Közben úgy érzem, bármikor vissza tudok menni gondolatban a régi időkbe, gyermekkoromba vagy életem bármely szakaszába. Minél többet írok le életem eseményeiről,

annál több merül föl a múltból. Néha éjszaka fölébredve is sorokat, betűket látok magam előtt, s fölébredve eszembe jut egy rég' feledésbe ment történet, kép, gyorsan följegyzem. Elhatároztam, hogy könyvemben leírok mindent, ami eszembe jut, egész életem küzdelmét, amelyet megéltem életem sok-sok napján át, minden órájában. Mindent megörökíték, amit csak lehet.

Nagyon sok novellát készítettem, a közeli könyvtárnál gyakran megfordultam, figyeltem, hol hirdetnek pályázatokat. Több pályázaton nyertem. Öröm volt számomra, amikor megjelentek a rövidebb-hosszabb pályázataim. Őrzöm a sok kiadott egyszerű antológiát, amelyekben megjelent valamelyik munkám. Egyre több díjat nyertem, már olyan sok az íróasztalom fölött elhelyezett oklevél, hogy nem férnek el a többi mellett. Mind örömet jelentett nekem.

Aztán azon gondolkodtam, hogyan tudnám kiadatni a néhány előkészített kisregényeimet, hogy ne csak a számítógépben vagy átolvasásra itthon kinyomtatott formában láthassam, nagyon szerettem volna igazi nyomtatásban, saját könyvemet megcsodálni és elolvasni.

Nagyon szeretném, a kész köteteimet sorban kiadatni, ezért sorban elkezdtem valamennyinek a rendezését, áttekintését. Azért imádkozom, hogy az első kiadás sikerüljön, utána a kapott pénzből sorban, ki tudnám adati valamennyit.

Számomra már egy is sokat jelentene ezért; sajnos, azt se tudom, hogyan kell hozzákezdeni. Az első kiadásnál számomra óriási gondot jelent az anyagiak előteremtése. Sajnos, se gyermekeim, se a rokonaim segítségére nem számíthatok. Próbálkoztam, de sikertelenül. Ebbéli egyik esetemet körvonala-zom a következőkben.

Még korábban történt, amikor egyik, a városról összeállított kötetem megtetszett az egyik helyi közösségnek. Közölték velem, hogy az elején sok benne a hivatkozás, jó lenne, ha azokból törölnék néhányat. Az illető megígérte, hogy ő megteszi helyettem, utána majd átadja, hogy átnézzem. Legna-

gyobb meglepetésemre arról tájékoztatott (ez még 2002-ben történt, amikor véletlenül találkoztunk), hogy sokszorosítva már át is adta a zsűrinek. Városi vonatkozású munkáról volt szó, s a következő évre készülő kötetbe – talán bekerülhet – tájékoztattak. Kicsit meglepett a dolog, hogy át se nézhettem, nem láttam a változtatásokat, úgy adta tovább. A 31 oldalból kivágtak annyit, hogy 18 lett belőle! Úgy éreztem, mintha lehámozták vagy megnyúzták volna...

Közöltem az illetővel, hogy szeretném látni, nehogy valami más dolog süljön ki belőle, mint amit én elképzelttem. Becsületére legyen mondva, hogy a szöveg folyamatos lett, nem hiányoztak a kivágások (nekik), de nagyon zavart az egészben, hogy a másoktól átvett idézetek-lábjegyzetek (amelyek a mű végén voltak láthatók), összekeveredtek benne, s a hivatkozások így már nem egyeznek az eredetivel. Ha azok kezébe kerülne a művem, akiktől idézek, kikérhetnék maguknak, amiért nem pontosan vettem kölcsön a szövegüket! Kénytelen voltam az egészet ismét átdolgozni, kijavítani, s kértem, hogy cserélje ki a korábbi szöveggel. Kellemetlenül érintett, ez volt az első pofon „írói” (!) pályafutásom alatt. (Erről a témáról addig azért nem akartak írni helyi lapokban, mert *valakit beárnyékolnak volna a korábbi elődjének magas színvonalú tettei*. Aztán hallom, hogy most a helyi újságban kétszer is megjelentek cikkek az illetőről. Csak azt nem tudom, hogy az enyémből mit ollózhattak ki?! Én ugyanis azt évfordulóra készítettem volna...)

De történt ezen kívül egyéb is.

Írtam cikkek a megyei lapnak, elküldtem (2001. évről van szó). Aztán tartottak egy megbeszélést a külső tudósítók részére, ahol rákérdeztem, hogy a legutóbb küldött cikkemet megjelentetik-e? Előszedték. A főszerkesztőnek, nagyon is tetszett a cikk hangvétele, azonban az volt a véleménye, hogy nem akarják megbántani (!) a szervezetet, amelyet érint, mivel onnan sok hirdetést kapnak, a jó viszonyt fenn akarják tartani!!! Röviden: kritikát nem óhajtnak megjelentetni!

Ez pedig arra az esetre vonatkozott, mikor a társasház évekig nem tudott választ kicsikarni arról a bizonyos helyről, pedig ez 30 embernek zsebbevágó ügye tartozott hozzá!

Aztán az egyik helyi íróklubnál is történt olyan eset, amit azóta sem tudok megemésztetni. Korábban az volt a szokás, hogy átadott anyagot átnézve, visszaküldik, várva válaszat, hogy a változtatással egyetértek-e. Legutóbb nem így történt. Az egyik klubnapon megjelent a főszerkesztő is, akire mindig hivatkoztak: nagyon szigorú és a változtatások, javítgatások tőle függenek – mondták. Ugyanis őt nevezték ki **mumus**-nak! Aztán kisült, hogy nem úgy van. Ugyanis azon a bizonyos összejövetelen azzal adta nekem kézbe a főszerkesztő a novellámat egy szerelmi történetet, tegyem még líraibbá, (mert ezt tőlem elvárhatja), nem baj, ha hosszabb lesz, s belefér a kiadandó kötetbe. Megtettem. Átírtam, s az egyik legsikeresebb darabom lett. Igaz, valóban hosszabbra sikerült, de – arra gondoltam, hogy az elmúlt évben ennél sokkal hosszabb munkát is olvastam a megjelent kötetükben. Azokhoz képest nem is hosszú az enyém. Elküldtem e-mailben az anyagot a főszerkesztőnek és az illetékesnek is, aki összegyűjti és összeállítja az anyagot. Kértem, erre cserélje le a korábban átadott írásomat.

Nos, mi lett a vége? Nem akartam elhinni. Minden irodalmi összejövetelre kapok meghívót, most nem jött. Amikor érdeklődtem utána, azt a választ kaptam, hogy már megjelent az antológia, és az ünnepélyes ismertetése is. Máskor a benne szereplők tiszteletpéldányt kapnak a kötetből, mondták, hogy sajnos, már elfogyott. Nem baj, megvásároltam.

Otthon átlapoztam. Amikor rányitottam a nevemre, bennem egy világ omlott össze. Három anyag közül (amit leadtam) egy jelent meg, de egészen más lett belőle, s nem az, amit megbeszéltem a főszerkesztővel, s amit elküldtem a közreműködőknek is.

Tördelés előtt valaki megnyirbálta egy másik anyagomat, s a változtatásokhoz hozzájárulásom nélkül került a kötetbe; olyan

lett belőle, mint egy diák rossz dolgozata. Teljesen kivesézték. Semmi irodalmi hangvétel, egyszerű tömondatok maradtak benne.

Rettenetesen bántott a dolog, azóta el se mentem az össze-jövedelekre. Még mindig nem tisztázták, hogyan sikerült nekik úgy elrontani az egészet, és miért nem rakták bele az igazán szép novellámat, hiszen félig üresen álló lapok is maradtak, helyhiányra tehát nem hivatkozhattak, s nem indok az sem, hogy egy rövidebbre kivesézett anyagot tegyenek be helyette, melynek módosításához nem járultam hozzá. Ez akkor történt, amikor a korábbi vezető helyére új került, s talán nem ismerte a szokásokat – s a lehetőséget, hogy mit tehet meg mások anyagával.

De számomra ez nem lehet mentség. Az egész ügyet hosszú ideig nem tudtam megemésztetni. Erről is írtam egy novellát, mivel egyik éjszaka a két illetékessel álmodtam. Lehet, hogy bántja a lelkiismeretük? Számukra ez a minimum, de nekem így sem jó!

Novellák

A felsoroltakon kívül szinte megszámlálhatatlan mennyiségű novella, életkép, mese, újságcikk, utazásról szóló- és egyéb történetem, és versem készen áll, amelyekből sok munkám nyert már pályázaton.

Országos pályázatokon elért díjak, elismerések:

2004. évben:

Líra Irodalmi I. Díj pénzjutalommal, Díszoklevél.

Mécs László Irodalmi Díj, Emléklap

Ősszel is Nyílik még virág pályázaton: Emléklap

2005. évben:

Pro Boni. Irodalmi II Díj és Elismerő Oklevél

No-K AT Kiadónál: III. Díj és honlapon megjelenés

Irodalmi Díj – Nyárpályázaton: Elismerő Oklevél
Primavera Irodalmi Díj pályázaton: Elismerő Oklevél
Ezüst Toll-Díj pályázaton: Emléklap
Mécs László Irodalmi Díj pályázaton: Emléklap

2006. évben:

Pro Bono Irodalmi Díj pályázaton I. Díj és Díszoklevél
Mécs L. Irodalmi Díj pályázaton a Kuratórium különdíja, Oklevél
MÚZSA Irodalmi pályázat. Elismerő Oklevél Díj
Lyra Irodalmi Díj pályázaton: Emléklap
A kitelepítés évfordulójára kiírt pályázat alkalmával:
Könyv ajándék Piliscsaba egyetemi község története c. kötet.

2007. évben, Pályázat nélkül: Boldog Jövőnkért Alapítvány
Kuratóriuma DÍSZOKLEVÉLBEN köszönetet mondott kiváló
írói és kultúrateremtő munkásságomért.

A Boldog Jövőnk Alapítványnál Kötetekben és antológiákban megjelent novelláim

2003-ban:

LYRA Őszi Antológiába a Jutalomutazás c. elbeszélés,
Karácsonyi Ant.: Régi karácsonyok korabeli naplórészletekkel.

2004-ben:

Pannon Irodalmi Tükör c. Ant.-ban Én és a számítógép
Az irodalom ünnepe c. Antológiában: Bürokrácia
Barátság, szeretet, szerelem c. Antológiában:
Tavaszi, háborúárnyékában.
Lyra Irodalmi Antológia: Hosszú vakáció,
Őszi Antológia: Apámra emlékezem,
Karácsonyi Antológia: Karácsonyvárás 1944-ben.

2005-ben:

Újévi Antológiában a Kirándulások Erdélyben c. novella
Tavaszi Antológiában: Tanyán,
Lyra Irodalmi Antológia: A Magyar Posta fejlődése, rendelésre

Nyári Antológia: A pesszimista,
Karácsonyi Antológia: Nyírjes,
RÖPKE ÍVEK Antológiában, Bgy. kiadás: Apám megérezte,
NO-KO-SAT KIADÓ Honlapon: Csatlakozunk az Európai Unióhoz és az
Erdélyi társasutazás.

2006-ban:

Lyra Irodalmi Antológiában: Sorsok c. vers,
Június Irodalmi Antológiában: Meglátni és megszeretni,
Októberi Lyra Irodalmi Antológia: Első szerelem c. vers.
LYRA Karácsonyi Irod. Ant.: Csendes est, tele titokkal
Napvilág Karácsonyi Antológia elektronikus kiadványban:
Karácsonyi pillanatképek c. novella.
RÖPKE ÍVEK, Balassagyarmati Antológia: Forró nyár c.

2007-ben a német kitelepítés 60. évfordulója alkalmából kiírt
novellairó-pályázat emlékére a Piliscsaba történetéről szóló (Hauck
János) reprezentatív kiadványát ajándékként.

Az Irodalmi Rádió éves Antológiájában (címe: irodalMATT a
magyarnak megjelent novellám: Nehéz ma lánynak lenni.

2009-ben az Irodalmi rádió Vers mindenkinek címen kiadott nagy
antológiájában a Soha el nem múló versem, ugyancsak abban az
évben az I.R. Így születik a vers antológiájában erre a célra írt Szeret-
lek c. versem: annak születése történetével együtt jelentet meg.

2010-ben Hangoskönyv: Hallgató 33 cím alatt CD-n jelent
meg **tíz** alkotásom.

Egy novella: Szerelem háború árnyékában

Versek közül:

A balatoni ház

A szerelem balladája

Alkonyat

Hajnali álmodozás

Ne hunyd be a szemed

Őszi estén

Szülőfalum

Tavaszwáró

Ünnep

„Barátnőm”

OLYAN RÉGEN ISMERJÜK egymást, már leírni is sok, fél évszázada, mióta a városba költöztem. Ráadásul 35 éve ő is, én is egyazon házban lakunk. Különleges embertípus. Nemrég’ találkoztam vele az utcán, én siettem – volna, de szokása szerint rákezdett panaszáradatára.

– Tudod, hogy vasárnap 41 fokos lázam volt, és majd’ meghaltam, de senki nem nyitott rám ajtót... Egyébként neki folyton tüdőgyulladása van, – ha van!

De amikor „súlyos tüdőgyulladása van”, mégis elmegy a korai misére, mintha a Jóisten nem bocsátaná meg, ha ilyenkor csak otthon mondaná el imáit...

– Miért nem szóltál át hozzám telefonon, ha beteg vagy, átmentem volna.

Erre nincs válasz. Én sietnék, de nem zavartatja magát, folytatja: Ő nem kaphat injekciót, pl. foghúzásnál, mert elvérzik.

Neki a lábán a seb sosem gyógyul be...

Neki el van törve a gerince (!), ennek ellenére, nyugodtan járkal a városban...

Már indultam volna, ő még mindig beszél, és meg kellett hallgatnom, amit már százszor elmondott nekem, talán mindenkinnek, akivel találkozik:

Ő meghalhat, mert senki sem néz rá...

Neki olyan magas a vérnyomása...

Neki fáj a gyomra...

Neki fáj a hasa...

Zsákszámba szedi a gyógyszereket, s talán éppen attól beteg, azok mellékhatása okozza a gyomor-, has- vagy epefájdalmait.

Neki mindig van valami baja, de nála mindig minden súlyosabb, mint a másé, talán még annál is súlyosabb, aki már belehalt ugyanabba a betegségbe.

(Erről eszembe jutott, mert ugyanezt elmondhatnám első férjemről. Úgy látszik, több olyan embertípus is akad, akik *szeretnek betegnek lenni, szeretnek szenvedni*, s erről állandóan

beszélni. Ő férfi létére még a szülési fájdalmakat is átélte... Egyszer azzal jött haza, hogy kórházba került közvetlen munkatársa, azonnal műtőbe vitték, kioperálták a veseköveit. Következő este hasát fogva, összegörnyedve járkál itthon, és nagyokat nyög. Megkérdeztem tőle, hogy mi baja? Azt válaszolja: „*Dió nagyságú veseköveket szültem*”. Levontam a következtetést: kollégájának nyilván fertőző vesekövei voltak, s mivel egyazon szobában dolgoztak, elkapta tőle.)

Visszatérve barátnőmhöz:

Neki bepárasodik a konyha ablaka, ha főz (nekem és mindenütt a házban, aki nem szereltetett föl magának páraelszívót), de az övé jobban!

Neki az ugyanolyan lakás nem olyan lakás, mint az ugyanolyan szomszédék lakása, mert szűkebb, ő lemérte, és igenis, az ő lakása nemtudomhány cm²-rel kisebb, mint a szomszédjának ugyanolyan nagyságú lakása...

Egyedül él, de nem fér el benne. Más azonos méretű lakása kényelmesen van berendezve, persze nem zsúfol be annyi dobozt, kosarat, s mindenfélét, amit tudna nélkülözni.

Mert ő olyan szerencsétlen, mert neki semmi se sikerül, mert neki... Nem sorolom, mert neki állandóan, mindig mindennel, mindenkivel baja van.

Szinte lehúzza a képekről a szenteket, de ádáz gyűlölettel viseltetik az emberek iránt. A szomszédjával veszekszik, mert az erkélyeket elválasztó üvegfalra virágot futtat föl, és arról bogarak fognak átmászni hozzá!

Még haza se ér a templomból, de már út közben rákezd: A szomszédja becsengetett hozzá, és képzelj – mondja föl-háborodva barátnőm – udvariatlanul rám szólt, hogy miért nem nyitok ajtót azonnal?

Különben neki az a szokása, hogy senkit nem enged be addig, amíg meg nem kérdezi legalább ötször, hogy ki az?

Viszont ő, csöngetés vagy kopogás nélkül, zajtalanul besurran az ajtón, és mint egy szellem, csendesen megszólal a hátam mögött... Ilyenkor a frász jön rám!

A közös-költséget, a fűtési díjat neki rosszul számolják el, mert „Ő” is kiszámolta, s azzal nem egyezik...

Neki a házmegbízott semmit sem tesz, amit tőle kér...

Nála (de csak nála) a melegvíz nem jön azonnal (máshol se, mert elromlott a ház melegvíz-kerengető-szivattyúja...), de nála még tovább kell várni rá!

Neki a szerelő elrontotta TV-jét (talán még az első [!] TV-k közül valót), amikor panaszkodott, hogy rossz az antennája...

Ő az, aki szenved, mindig szenved, akkor is, ha nem kelle-ne, ha nincs oka a szenvedésre. De vajon mi az oka? Jó az neki, ha sajnálják?

De éppen azért, mert már mindenki ismeri, elkerülik őt még az utcán is, mert megállíthatatlanul tud panaszkodni, állan-dóan, ugyanazokat ismételve...

– Senki nem nyitja rám az ajtót! – És ő ezen csodálkozik?

Csak azért írtam le a panaszokat, mert egy másik ismerősöm, aki őt már fiatalkorától ismeri, azt mondta, hogy egyetlen gyerek lévén, amíg mások kiflit vagy zsemlyét vittek magukkal az iskolába tízóráira, addig őt cukrászsüteménnyel etették és pátyolgatták, mint egy porcelánbabát. Meglátszik az eredménye!

Ugy nőtt fel, hogy körülötte forgott minden, és felnőve már csak magára számíthat, de erre nem nevelték, s most az élettől kapja a pofonokat.

Járja szorgalmasan az egyházi rendezvényeket, templomban lehúzza a keresztről Jézuskrisztust, de csak színleg istenhívő, nem lakik benne az Isten. Önmaga semmit sem tud tenni a maga boldogulásáért, s ezért szerencsétlennek, áldozatnak érzi magát az életben, s másképpen viselkedik, mint ahogyan egy istenhívő emberhez illenék.

Hová fajult az ifjúság?

NINCS MÁR SEMMIFÉLE gyeplő, amivel vissza lehetne terelni őket a normális mederbe... Hol van a természetes szégyen-érzet? Mit lehet hallani, látni utcán, úton-útfélen? Rossz hall-

gatni, hogy beszélnek egymással, mindenkivel. Ráadásul hadarnak, de úgy, hogy lehetetlen megérteni, mit mondanak. Édes anyanyelvünket lassan elfelejtik, tele a beszédjük trágársággal, úgy ömlik a szájukból, mintha az lenne természetes... Gyermekkoromban azt mondták, hogy csak a kocsisok (értsd: lovat hajtók) beszélnek csúnyán. Most? Ki nem? Lassan annak kell szégyenkeznie (sokak számára talán nevetséges is), aki szépen, választékosan beszél, aki rendes életet él, aki nem lop, nem csal, nem bánt senkit... Milyen mércével mérik ma az emberséget?

Mai gyermeknevelés

Mindig tudtam – *még abban az időben is* –, hogy nagy véték az embereket a templomtól, a vallásosságtól elidegeníteni. Azt azért el kell ismernie mindenkinek, hogy egyházi iskolákban a papok és apácák jóra, szeretetre nevelték az ifjúságot. Olyan programokat kínáltak a tanulóknak, amelyek lekötötték őket, az idejüket, s így nem kezdték el már tizenéves korukban a szex-et, s nem szoktak rá a kábítószerre sem.

Diákkoromban ez nemcsak az egyházi iskolákra volt érvényes. Micsoda tanáraim voltak! Programokat szerveztek iskolában és egyházi vonalon. Délutánonként sportkörökre jártunk, hétvégeken kirándulni. Nem jutott idő arra, hogy a fiatalok unalmukban kábítószer után nézzenek, vagy netán tizenévesen kezdjenek szex-elni. Persze, akadtak kivételek abban akkor is, de *az, kivételnek számított!* Másképpen nevelődtek az utánunk következők. De ki ennek az oka? Csak a rendszer?

Hiába tettem szóvá a családban, hogy kiskorban kell nevelni a gyerekeket. Azt is, hogy nem mindegy, milyen iskolába járnak. Lányom arra hivatkozik, hogy nem akarja kétféle nevelésben részesíteni, mivel az elvált férje más nézeteket vall. Hiszen nála vannak, ő felel értük! Apjuk kifacsarodott nevelési módszerével mire mennek a gyerekei?

Tudom, nagyon elfoglalt. Hogy rendesen elláthassa őket, bizony sok ügyeletet vállal. De már nagyok a gyerekek, ilyen

korban nem kell a nyakukon ülni, tudniuk kellene, mivel helyes, mivel kell eltölteni az idejüket. Én ebben a korban hozzám illő osztálytársakkal barátkoztam, – mindhárman jó tanulók voltunk. Együtt készültünk másnapra, és együtt szórakoztunk hozzánk illő társágban.

Sosem fordult elő, hogy ne tanuljuk meg a leckét, hogy ne legyen kész a házi-feladat. De nemcsak nálam volt így, igyekeztem átadni a jó módszert. Mikor egyedül maradtam, egyedül kellett maradnom, három gyermek nevelése maradt rám. Mégis, ők is lelkiismeretesen tanultak. Én rá tudtam nevelni őket arra, hogy első a kötelesség, és csak utána a szórakozás akár egy jó könyv, séta vagy a TV.

Televízió

Most mit kell tapasztalnom? Nemcsak saját unokáimnál, máshol is elszabadult a pokol. Bizonyos TV-csatornák fontosabbak lettek a leckénél, a kötelességnél. De micsoda műsorok! Primitív, igénytelen emberek példája ragad rájuk. Példaképnek tekintik azt a léha, erkölcstelenséget, amit látnak. Silány műsorban elfajult emberek igénytelen csevegését hallgatják, s azt tekintik példaképnek, azt utánozzák. S ezért elmarad a tanulás, háttérbe szorulnak az iskolai feladatok, mert órákig rátapadnak a televízió képernyőjére.

Miket láthat mostanában egy tizenéves? Még jó, ha csak semmitmondó műsor megy azokban az órákban, amikor a diákoknak otthon szorgalmasan kellene készülniük a másnapi órákra. De mi a választék? Egyik csatornán megy a „*Villáiban*”, másikon „*Big-brother*”, következőn „*Mónika...*”, de nem sorolom tovább.

Mindenütt hasonló léha, erkölcstelen életmódot, pucérkodást láthatnak, mosdatlan, trágár beszédet hallanak. Legtöbb fiatal nem tud különbséget tenni a jó, az ízléses között, s az életben leutánozzák a TV-ben látottakat. Hasonlóan beszélnek, hasonlóan viselkednek. S még talán szomorúbb, hogy a felnőtteknek is tetszenek ezek az adások, egymással társalognak

az elhangzottakról és százával, ezrével telefonálnak be tetszésüket nyilvánítva...

Hová fajul az emberiség? Hihetetlen, micsoda igénytelenség vesz körül bennünket!

Alig akad egy-két csatorna, ahol igazán szép filmeket vetítenek. Legtöbb adásban csak a durvaság megy, tele gyilkossággal, alig kezdődik el egy film, már halomra lövik benne egymást, mindenkinek kezében fegyver van... Válogatott módon gyilkolják, verik agyon és ölik egymást érthetetlen okok miatt. Minden ok nélkül.

Milyen emberek azok, akik az ilyen filmeket kigondolják, és színre viszik? Nincs más témájuk, mint a kegyetlenség, a gyilkolás? A legtöbb fiatal példát lát a képernyőn megjelenő „erős” emberektől. De kérdem: miért veszik meg ezeket a TV társaságok, mindez érthetetlen előttem. Nem lehet igaz, hogy csak ezek tetszenének a nézők többségnek! Lehet, hogy sokuk más híján kénytelenek nézni, mert olvasni nem szeretnek.

Ha csak a sportot veszem alapul, már ott is leginkább a durva erő számít, nem a testedzés a cél. Főleg a versenysportnál van így.

Autóversenynél az esztelen száguldás. És miért? Hogy valamelyik óriás autógyártó vállalat nyerjen! S ezért hány embernek kell meghalnia, de így van más versenysportnál is! Megjelennek azok a hatalmas húsbálák a képernyőn, már nem is ember-formájúak, inkább izomtömegek: a birkózók a ringben, ökölvívók, amerikai futballpályán „játsszók” és még sorolhatnám – s elkezdik szörnyű viadalaikat...

Tépiük, ütöklövel, vágják, rúgják, harapják egymást, öklözik, gyomrozzák, kitépiük egymás haját, a másik szemét kiütik, már folyik a vér, alig szuszognak, de amíg van bennük egy csöpp élet, nincs irgalom...

És ezt nevezik sportnak? Pedig a sport – szerintem – az egészséget, a test edzését hivatott szolgálni, nem pedig a másik ember életének, egészségének tönkretételét vagy életének elvétele! A felsoroltakat még versenynek sem nevezném. Versen-

gés, harc, vérig menő durvaság! És miért? Legtöbbször a pénzért, valamilyen multimilliomos hasznáért!

Szerencsére az én gyermekeim nem éreztek hasonló vágyat a versenysportért, de biztos, hogy harcolnék ellene, ha ilyen álmot kecsegtettek volna magukban! Pedig a hivatás-választásnál saját elképzelésüket hagytam érvényesülni, csupán a lányomnak segítettem, mivel ternelnem kellett valami felé, mert nem volt konkrét elképzelése.

Még a karate-gyakorlatok tanulását el tudtam volna képzelni bizonyos határig, kizárólag abból a célból, hogy támadás esetén megvédje magát az illető, mivel a mai világban – sajnos – ennek egyre inkább ki vagyunk téve.

Az iskola... *„egy nagy ömlesztett bedolgozóüzem, ahol a hazai selejtermelésre vagyunk berendezkedve”* – olvastam nemrég’ valahol – s én hozzátenném, hogy a TV is ide kívánczik.

Talán az iskolákkal, s az ott tanító tanárokkal is lehet némi gond, ha nem tudják lekötni az ifjúságot, s ezért aztán a tanulók nem tudják megkülönböztetni a helyeset a rossztól.

Tanítók, tanárok, nevelők

Korábban már szót ejtettem arról, hogy apámat diplomája megszerzése után egyenesen a frontra vitték, s hét év (!) katonai- és frontszolgálat után az akkori leromlott gazdasági viszonyok miatt el kellett helyezkednie tanítói pályán, ahová megvolt a képesítése. Mégis kiváló pedagógus lett belőle, amolyan igazi, szívvvel lélekkel nevelő-oktató. Három fiútestvérem is pedagógus lett, ketten középiskolai tanárok, harmadik pedig – tanítói képesítésének megszerzése, majd a front idején egy tanév tanítóskodás után – pályát változtatott, más irányú tehetsége és hajlamai, ügyes kezei miatt ötvös-aranyműves vizsgát tett.

Ez még csak olyan bevezető volt nálam ahhoz, hogy kifejtsem véleményemet bizonyos pedagógus-tömegekről, én, akit a családban már „megfertőzött” a *nevelni-tanítani* szellem, annak ellenére, hogy én nem akartam arra a pályára lépni.

Tisztelet a sok-sok kivételnek, mert olyan tanítókkal, tanárokkal is találkoztam, akik megállják a helyüket, de nem tudom, a nagytöbbség milyen képzést kapott? Arra viszont emlékszem, hogy egy időben képesítés nélkül is, katedrára állítottak, kineveztek sok képzetlen embert.

Egyébként korábban, még a tanítóképzőben, sokkal alaposabb képzés folyt, mint a későbbi években. Legidősebb bátyám Miskolcon, az evangélikus tanítóképzőben szerzett diplomát, ahol zenét is tanultak, játszott hegedűn, orgonán és harmóniumon, kórust dirigált, éneket, rajzot is tanított egyéb tantárgyak mellett. Ő is, édesapám is mindketten, széleskörű ismerettel, igen jó előadó készséggel rendelkeztek.

Tapasztalataim szerint később valahogy egysíkúbbá silányult a képzés. Ennek lehet következménye, hogy az iskolában sokáig kizárólag csak oktatás folyt (talán most is), **a nevelésről valahogy megfeledkeztek**, ami meghozta az „eredményt.”

A változásokat gyermekeim tanulmányai idején figyelhettem és tapasztaltam közvetlenül. Ezért az iskolákból esetleg értelmes, – de semmi esetre sem jó modorú, „kultúremberek” kerültek ki. Egyes intézményekből egy-egy csordát szabadítottak ki... Nem beszélve arról, hogy amikor megszüntették a hit- és erkölcstan tanítását, akkor aztán végképp elszabadult a pokol, mert korábban azon a területen is sok értékes ember igyekezett jóra, hasznosra nevelni az ifjúságot.

Mikor a nők is tömegesen munkát vállaltak, otthon a szülőknek alig maradt ideje a gyerekekre, az őket pótló értékes papok-tiszteletesek, apácák kiszorultak a nevelésből, aminek most érezzük – de sajnos nem áldásos – hatását.

Nemrégén olvastam a következő megjegyzést – amivel sajnos én is egyetérték: „Az iskola... egy nagy ömlesztett bedolgozóüzem, ahol a hazai selejttermelésre vagyunk berendezkedve”.

Mára már nyilvánvaló, és ki merik mondani, sőt, le merik írni, hogy az iskolában a gyerekek nem tanulnak meg írni és olvasni, vagy ha elolvassák, nem értik meg a szöveget; nem ismerik a számtani alpműveleteket és sok mást, ami az életben nélkülözhetetlen.

Micsoda rendszer alapján, és hogyan, s kik tanítanak, hogy mindez lehetséges? Korábban a jó öreg *tanítóbácsik, tanító-nénik* – kis falvakban, gyakran osztatlan kellően föl sem szerelt iskolákban, több osztállyal, egy tanteremben – bele tudták táplálni a nebulók buksi fejébe a legfontosabb ismeretanyagot. Most miért nincs így?

Szerintem azért, mert kitaláltak számtalan, mindenféle tanítási módszert, legtöbb nem vált be, s a mindenáron való változtatásnak ez lett az eredménye, helyesebben: következménye!

Talán ezért örülök annak, hogy nem lettem tanár! Vagy mégis – hiszen követhettem volna édesapám jó módszerét és végezhettem volna a munkámat ott is jó eredménnyel! Talán igen, mert lelkiismeretes vagyok. Ha vállalom, mindent megtettem volna annak érdekében, hogy megálljam a helyemet.

Vagy ki tudja?, hiszen előírás szerint kell tanítani, ahogyan megkövetelik az illetékes feljebbvalók, akár értnek hozzá, akár nem. De tény, hogy egyre ritkább lett a jó példa, aki szívvel-lélekkel, hivatásszeretettel tanít. Hosszú ideig csak azt hallottam, hogy egyetlen órát sem voltak hajlandók helyettesíteni anélkül, hogy azt külön megfizették volna. Az igaz, hogy a tanítók, tanárok mindig a „nemzet napszámosai”-nak számítottak, se most, se korábban nem fizették meg munkájukat úgy, ahogyan illenék, de korábban más volt a neveléshez való viszonyuk.

Apám, szegény, reggeltől-estig tanította a kicsiket, nagyokat, ismétlősöket, leventéket, felnőtteket, sosem akadt, aki helyettesítse, és a különórákért nem kapott ellenszolgáltatást!

Magam is olyan tanárookra emlékezem vissza, akik mindig, mindenhol neveltek, vezettek bennünket, akár iskolában, vagy bárhol, ha együtt voltunk velük. A matematika tanár – vagy bármely másik – figyelmeztette a diákot, aki nem illendően viselkedett, vagy beszélt. Később mindent elnéztek, vagy talán sokan maguk sem tudták, mi a feladatuk a szaktárgyi órák anyagának leadása után... Sokukat talán nem is érdekelte...

Rámtört a világfájdalom

MINDENFÉLE olyan nyomás nehezedik rám, amit már képtelen vagyok szétozlatni, elviselni. Ilyenkor elfelejtem, milyen erős vagyok. Itt van fiam esete. **Már két éve, hogy hazajött.** Akkor még el tudott helyezkedni. Igaz, Budapestre kellett járnia, nehéz volt minden nap hajnalban felülni a buszra, kétórai utazás után ellátni a munkáját, aztán legtöbbször este kilencre érkezett haza. Akkor vacsorázott és úgy zuhant az ágyba, alig várta. De az is előfordult, hogy csak az éjféli vonattal érkezett meg. Persze, az ideiglenes állás volt, öt hónapig tartott. A következő évben itt helyben alkalmazták három hónapra – aprópénzért... talán még nem is volt bejelentve. Nem tudom.

Azóta semmi. Látom, hogy a számítógépen dolgozik, de sehonnan semmi jövedelme nincsen... Látnom kell szenvedését, hogy tétlen, nem tudja, mit tehet, mit kezdjen magával? De nem beszél róla, s talán így még nehezebb neki, de nekem is... Jobban aggódom. Mi lesz vele? Annyit imádkozom, hogy a Jóisten segítse meg gyermekemet, a gyermekeimet. Istenem!

Egyik gyermekem örökre beteg, de talán *ő legalább boldog!* A másik kettő nem boldog. Tudom, nem ezt várták az élettől. De ki az oka ennek? Néha úgy érzem, engem okolnak sok

mindenért. Pedig ami tőlem telt, mindent megtettem, sokszor erőmön fölül vállaltam, hogy fel tudjam őket nevelni.

Mennyi mindenről le kellett mondanom, amíg kicsik voltak, amíg iskolába jártak. S még azután is, amikor már házasságot kötöttek. Mennyit dolgoztam értük, mennyi mindent tettem értük! Hiábavaló lenne minden erőfeszitésem?

Hányszor kérdezem: miért büntet engem az Isten? Miért? Talán azt bünteti, akit szeret? Annak a vállára tesz annyi terhet, aki elbírja? De én sokszor már nem bírom! Ezek a gondok már meghaladják az erőmet. Hiába próbálok meg mindent, hiába ostromolom az Égieket... mindhiába...

Bürokrácia

LEVELET HOZOTT A POSTÁS. Erről eszembe jut a régebbi, meg az új bürokrácia, de úgy is megfogalmazhatnám, hogy a pazarlás. S mindig volt egy-egy időszak, amikor küzdöttek ellene, de eredménytelenül. Életem folyamán volt szerencsém tapasztalni, hogyan szaporodott el a bürokrácia, s ennek velejárója, az úrlapok, a rengeteg, a kelleténél sokkal több papír felhasználása.

Gyermekkoromban tudom, még takarékoskodtunk mi és mások is. De később is mindig fennen hangoztatták, s ezért én ehhez szoktam hozzá. Az ötvenes évek végén, a hatvanas évek elején is takarékoskodni kellett a papírral és mindennel, de az is lehet, csak a papírhiány miatt. Akkor még (!) az irodában is takarékosan bántunk papírral, írószerrel. Idős kollégám, az egészségügyi osztály vezetője, annyira vitte a takarékoságot, hogy az elrontott vagy régi, már semmire se jó iratokat szétvagdosva, arra írta – kézzel – és küldte el a házön belüli tájékoztatókat, följegyzéseket, leveleket. Ezen még én is mosolyogtam, mert egyik oldalán már használt papírokat kizárólag fogalmazványoknak használtam.

Később viszont azt kellett tapasztalnom, hogy az apparátusba kerülő beosztottak – gyermekeim korosztálya – már nem ismerték magát a takarékoság fogalmát sem. Gyakran lehet-

tem annak tanúja, hogy ifjú kolléganőim bekészítenek az írógépbe (pl. 6 példány) papírt indigóval, leírnak 2-3 sort, s miután elrontanak valamit a szövegben, nem javítják ki, hanem fogják, az egészet kiveszik, összetépik, s papírkosárba dobják. Jobb esetben az indigót kiszedték belőle. Az pedig, hogy a tiszta részét levágják, eszükbe se jutott, amit később rövidebb feljegyzésekre, levélre fel lehetne használni.

Mostanában, a számítógépek általános elterjedésével, még továbbléptünk pazarlás terén, takarékoság szempontjából visszafelé haladva.

Mindig, mindenütt kérdeznak, kíváncsiak ránk, s ezért ha kell, ha nem, ám legyen, de amikor egész oldalas, vagy többoldalas, sokoldalas űrlapokat kell kitöltenie egyeseknek – csak azért, mert abban néhány sort, adatot kell beírnia... Erre azért kitalálhatnák – a különben nagyon okos emberek azt is, hogy többféle űrlapot, kérdőívet szerkeszthetnének: rövid űrlapot, hosszú űrlapot, nemleges űrlapot! S akkor mindenki kiválasztaná a neki éppen megfelelőt. Ez esetben hat oldal helyett talán elég lenne egy oldal – vagy uram bocsá’ – fél oldal, ahová csak a személyi adatait kell beírnia a kérelmezőnek, esetleg aláhúzza, hogy nemleges! De nem! Ez nem jó! Csak a hatoldalas kell, mert lehet, hogy az országba, megyében akadna két ember, vagy néhány ember, akinek mind a hat oldalon akadna kitöltenivalója!

Felhozok néhány példát a pazarlásról.

A Vízművek a lakásban elhelyezett két vízórárt leolvasva, levélben küldi a számlákat. A két számlát – külön a melegvíz, külön a hidegvíz-fogyasztásról – ugyanaznap postázva, két borítékban juttatja el nekem – és még ki tudja hány vízhasználónak! Egyszerre küldik, s én is együtt kapom meg a két borítékot! Nem tudom megérteni, miért nem lehet egy borítékba beletenni a két számlát!? Persze én naiv, azt is el tudnám képzelni, hogy egy lakás két vízóráján mért vízfogyasztást *egyazon számlán közöljék* velem!

De miért takarékoskodnának? A cégnek nem jelent külön költséget, *csak megelőlegezik*, majd beszámítják a víz árába, s mindezt a fogyasztókra hárítják át. Sok kicsi sokra megy, mondja a közmondás. *Érdemes lenne kiszámolni, hogy mindezt mit jelent havonta, évente, 10 évente, – aztán kis városunk, megyénk, s országos viszonylatában is!* Ilyen tekintetben mindegy: nekem vagy a cégnek kell-e megfizetni, de itt a fölösleges pazarlásról van szó, arról az elvről és anyagról, a papírról, amit nálunk aztán még csak nem is hasznosítanak újra!

El se merem hinni! Ezeket még a múlt évben írtam le, s íme! Most föltalálták! Vannak még csodák (!), mert már csak egy számlát kapunk, amire mindkét vízőrán mért fogyasztás ráfér, s még annak az ára, sőt, a benne levő adó is! Ki hitte volna mindezt...?

Ugyancsak nemrég' történt. Az APEH egyszerre két emelt-díjas, térítvényes *ajánlott levelet* küldött. Mi lehet az: bontom fel kíváncsian, mert mint törvénytisztelő állampolgár, mindig időben teszek eleget mindennemű kötelezettségemnek. Véletlenül jó sorrendben bontottam ki a borítékokat. Az elsőben közlik velem, hogy nyilvántartásukban az előző évről 7 forint – *nem tréfa, tényleg hét forint* – tartozásom jelentkezik. – Jó, mondom magamban, majd feladom, hogy ne jelentsen gondot a hivatalnak!

Kibontom a másik borítékot. Abban közlik, hogy nyilvántartásuk szerinti 7 Ft tartozást a vonatkozó – pontosan megjelölve, az ide vonatkozó összes – jogszabály értelmében törlik a nyilvántartásból, mivel a rendelet ilyen és ilyen paragrafusa és bekezdése szerint a 100 (?) Ft alatti tartozást törölni lehet!!! – És ezért, nekik mínuszt jelentő 7 forintért valaki dolgozott bizonyos ideig, fölhasználtak két borítékot – ha már annyira fontos volt velem közölni, miért nem egyet? –, mindkettőben 2-2 A4-es (!) papírt a számítógépből kinyomtatva, és ami nagyon fontos, a semmi indokolására felsorolni a paragra-

fusokat (!), nem beszélve a többiről és a postaköltségről! Egek! Mindennek mi az értelme???

S még nincs vége. Nem is olyan sokára levelek érkeztek a Nyugdíj intézettől: külön-külön három névre, három borítékban, természetesen ajánlott levélként – Hát ez meg micsoda? Magam vagyok nyugdíjas a családban. Az esethez hozzátartozik némi magyarázat. Ezt megelőzően egy közjegyzői esetünk már volt, ahol gyermekeim engem bíztak meg „örökléssel kapcsolatos” ügyük intézésével, azonban a tölem elvált, azóta elhunyt, apjuk halála után lemondtak az örökségükről. Apjuknak lehetett még az életében valamilyen kárpótlása, amit ő vett fel. Időközben újabb rendeletet hoztak, s az összeget kiegészítették. Mivel az érdekelt fél időközben jobblétre szenderült, így gyermekeim – mint örökösök – jogosultak lettek a különbözetre.

A szóról-szóra megegyező levelekben – ahol csak az utónevük más – külön-külön közlik gyermekeimmel, hogy intézkedtek örökségük (*vagyis fejenként 2000 Ft*) átutalásáról. Tették ezt annak ellenére, hogy egyszerűség kedvéért szabályos, hivatalos formában – engem bíztak meg a levelezéssel, sőt, az *örökség* címén járó összegek felvételével is (hogy ők majd osztoznak rajta).

Nemsokára hozta a postás gyermekeim örökségét. Még szerencse, hogy a postás jól ismer engem, tölem nem kért külön hivatalos, postai meghatalmazást, és mint a gyermekeim anyja, anélkül is átvehettem a pénzt.

Gondolom, az összeg az ilyen „takarékos” intézkedések, levelezések, postaköltségek díjára sem bizonyult volna elegendőnek. Nos, ennyit a hivatalok bürokráciájáról! Amikor megmutattam gyermekeimnek a levelet, és tudomást szereztek örökségükről, mindnyájan jót nevtünk az egészen. Csak azt nem tudom, miért nem közölték előre az összeget, (*vagyis fejenként 2000 Ft-ot*) mivel akkor lemondhattak volna róla; ez esetben meg lehetett volna spórolni a levelezés árát.

Az említett esetek sajnos, nem kivételek. Napirenden fordul elő, hogy ezekhez hasonlóan, egyszerre kapunk 2-2 borítékot az önkormányzattól, biztosítótól (ha kétféle biztosítása van valakinek, s ha több, akkor annyival többet), és egyéb helyről ugyanazon időben, ugyanannak a nevére és címére.

Példáimra legjobb, hogy amikor egy magasan kvalifikált számítógépes szakembernek – mai fiatalnak – elmondtam észrevételeimet, azt a választ kaptam tőle, hogy mindez kevesebbe kerül, mintha postázáskor kiválogatnák, és egy borítékba zárva küldenék ugyanannak a címére szóló iratokat! Na, ezt én nem hiszem el, mert ha valaki bemegy némely hivatalba, vagy vállalatba, látni lehet – ha nem is unatkozó, de a munkába igazán *nem belerokkanó* embereket (Természetesen mindig tisztelet a kivételnek!), akik a leveleket kiválogathatják és azonos címre szólókat egy borítékba zárnák, s úgy továbbítanák egy bélyeg árát számítva egy-egy címzettre!

Nekem változatlanul az a meggyőződésem, hogy bármilyen okos is a számítógép, az embernek még okosabbnak kellene lennie. Szerintem igen is, okos, azzal foglalkozó szakemberek be tudnák állítani (megkonstruálni) úgy a gépet, hogy: például, figyelmeztesse a rajta dolgozót, ha két (vagy több) levél-irat megy ugyanarra a címre! Persze, mindenhol csupán saját előnyeiket veszik számításba, mivel nem a cég, hanem a levél címzettjének rovására történik a figyelmetlenség. Miránk, a víz, áram, stb. használójára áthárítják a víz- áram, stb. költségébe beszámítva a pazarló ráfordítás díját!

Gazdag ország vagyunk, ilyen aprósággal már nem kell foglalkozni!

Mérlegen a szeretet

NEMRÉG' NÉVNAPOT ünnepeltünk baráti társaságban. Erről jutott eszembe egy korábban szomszédom és kolléganőm esete, aki szinte mérte a figyelmességet, a szeretet megnyil-

vánulásait. Még csak nem is titkolta: úgy vásárol ajándékot barátoknak, ismerősöknek névnapra, születésnapra, hogy előbb kiértékeli, legutóbb az illetőtől milyen értékű ajándékot kapott. S ha netán az illető bármilyen jó barát vagy ismerős, s véletlenül elfelejtette volna őt köszönteni, megajándékozni, azt most ő is elfelejti! S aki aprósággal ajándékozta meg, ő is apróságot vásárol neki, s ha nagyobb értéket kapott, akkor ő is kitesz magáért!

Azonban rajta kívül több embert tudnék felsorolni ismeret-ségi körömben, akik ezzel szemben azt hiszik, mintha a szeretet, a figyelmesség is egyfajta csere-kereskedelem fogalom-körébe tartozna. Akik azt vallják: csak azt szeretem, csak azzal szemben vagyok figyelmes, csak azzal cselekszem jót, aki viszonzozza, s lehetőleg úgy, hogy busásan visszakapjam tőle. Az ilyen megnyilvánulás, ami nem szeretetből fakad, igazán nem sokat ér. Az ilyen cselekedet inkább cserekereskedelem!

Általában ők kérkednek, ők azok, akik fennen hangoztatják, kivel milyen jót tettek, hogy ők milyen jók és önfeláldozók. Ők azok, akik talán sűrűn járnak a templomba, de amint kilépnek onnan, máris készek felebarátaikat megszólítani, azokról szeretetlenül, gyakran gyűlölettel beszélni.

Példával tudok az ilyen „istenfélő-szeretetről” szolgálni. Régi ismerősöm a közelembé költözött. Ilyenkor mindenkinek jól jön olyan segítség – főleg egyedülálló nő esetében – aki a lakásban bizonyos dolgokat kijavít, felszerel. Nos, mikor szó esett róla, megemlítettem neki, hogy nekem nemrég’ a festés- és különféle szerelési munka idején ajánlottak valakit, aki a könyvespolcokat, akasztókat, mindenfélét szakszerűen felszerelt nekem. Nálam például az ajtóknál-ablakoknál a nagy hézagokat pótolta, felcsavarozta az akasztókat, megerősítette a könyvespolcokat, egyszóval mindent ügyesen elvégzett. Megadtam a címét, telefonját, s úgy gondolom, hogy megelégedésére ott is elvégezte a teendőket.

Később egy alkalommal szóba került, hogy megint szükségem volna valamilyen szerelési munkára, s nem sikerült az

illetőt telefonon megtalálnom. Arra kértem ismerősömet, amennyiben találkozna vele, vagy ha eljön hozzá, szóljon neki, hogy keressen fel. Azonban hiába vártam a mestert, többé nem jött hozzám. Végül kisült, hogy (eddig azt hittem, hogy kedves „barátnőm”) valamilyen politikai pletykát terjesztett rólam, ugyanis nem mindenben egyezik a véleményünk. Ennyit a barátságról, s az emberek kettéosztottságáról...

Egyenlőség?

MÉG AZ ELMÚLT rendszer előtti rendszerben, önálló életre – művészi pályára: festőnek, ruhatervezőnek készültem – volna – érettségi után. Pályámat sajnos, a háború döntötte el. Tehát nekem már akkor más elképzeléseim voltak az életről, a jövőről, sosem akartam mással – például egy férjjel – eltarttatni magam. Önálló akartam lenni. Ez persze nem azt jelentette, hogy ki akarom zárni életemből a házasságot, a gyermeknevelést, de akkor, abban a világban – ha a háború nem változtat meg mindent – megoldható lett volna dupla jövedelemből a háztartási teendők ellátását másra bízni. Elképzelésemet sosem elégítette volna ki, hogy a négy fal közt élve, csupán háztartási munkával legyek elfoglalva, s más jövedelmére szoruljak. Ezt a nézetet viszont, tudom, kevés férfi fogadta el, főleg abban az időben.

Az olyan egyenjogúság, amelyet kiosztottak a háborút követően a nők számára, csak szólam lehetett, nem egyenjogúság. Oda jutottunk, hogy a jövedelemszerzés mellett nyakunkba szakadt a háztartás, gyermeknevelés minden gondjából. Persze, tisztelet a kevés kivételnek, akadtak és akadnak mindig olyan férfiak, akik érzik és teszik a kötelességüket. Azonban nagy általánosságban *a teremtés koronái* elvárták, hogy ugyanúgy ki legyenek szolgálva, mint korábban, amikor a feleségekre csupán a háziasszonyi szerep jutott (tehetősebb, jól kereső férfi mellett még ahhoz is segítséget fogadhatott). Mindent nem lehet teljesen a férfiak számlájára írni, mert a

háború, a szükség, de mondhatnám úgy is, hogy a rossz rendszer hozta magával, hogy a nők rovására sikerült az egyébként helyes elgondolás.

Alaposan kivettem a részem ebből a szemléletből származó igazságtalanságokból. Ugyanis természetemből adódóan bármely munkahelyen lelkiismeretesen, szorgalmasan dolgoztam, de nem túlzok, ha leszögezem, hogy kiemelkedő módon, amit feljebbvalóim elismertek nemcsak szóban, hanem kitüntetésekkel, s jutalomosztáskor sosem maradtam ki, mégis alulmaradtam hasonló beosztású férfikollégáim jövedelmével szemben. Közmondás szerint is általában azt a lovat fogják be leginkább, amelyik mindig jól húz. Pályafutásom alatt én is így jártam. Ezért sorozatosan előfordult, hogy a jobban megfizetett, ennek ellenére lusta, nemtörődöm, de férfi és természetesen párttag kollégáim elfuserált „előterjesztéseit”, „beszámolóit” nekem kellett átírnom, átdolgoznom helyettük, hogy főnökeim ne valljanak szégyent felettes szervek, vagy testületek, és a nagyközönség előtt.

Annak ellenére, hogy szóban már jóval korábban küzdöttek ellene, ez a gyakorlat máig él, hogy a nőknek férfitársaikkal szemben mindig, mindenhol jobban kell bizonyítaniuk! Olvasható a sajtóban, s halljuk nem egyszer rádióban, televízióban. Ezért még ma sem lehet ilyen szempontból nők-férfiak között egyenlőségről, legfőljebb látszat-egyenlőségről beszélni.

Attila élete

NÉMELY EMBER fogyatékossgal jön e világra, – ki tudná megmondani, miért; van, aki azzal születik, vagy élete folyamán kerül hasonló állapotba. Közülük sokan így is, igen értékes tulajdonsággal rendelkeznek, jóindulatúak, egészségesek, egészséges igazságérzetük folytán nem csapják be embertársaikat. Mégis gyakran ők azok, akiket sokan kigúnyolnak, ugratják őket, pedig inkább tisztelni kellene a (esetenként naiv) jóindulatukért.

Attila karácsonykor - a képeivel

Ami a legszomorúbb, hogy nemcsak egyes emberek, de a társadalom is igazságtalan hozzájuk. Ha arra kerül sor, hogy az ilyen ember mások miatt, pl. verekedésbe keveredik, az „értelmesekek” elinalnak, ő rokkantsága vagy szellemi fogyatékosága miatt ott marad a helyszínen, s nem egyszer őt vádolják, s még tanúskodnak is ellene a hatóságok előtt. Kénytelenek szenvedni mások hibájából.

Pedig legtöbbjük békés természetű, jóin-

dulatú. Nekem aztán van tapasztalatom ezen a téren, hiszen engem is megáldottak az Égiek egy hasonló gyermekkel. És sohasem bántam meg. Melegszívű, jóindulatú gyermek. Még a gondolataimat is lesi. Tudja, érzi, mivel szerezhet örömet másoknak.

Csodálom a természetet, növényeket, állatokat. A macskák is olyan szeretettel, gondoskodással veszik körül utódaikat, mint a jóérzésű emberek. Féltő gondnal figyelik első botladozó lépteiket, tisztogatják, szeretgetik őket, amíg szükségük van rá.

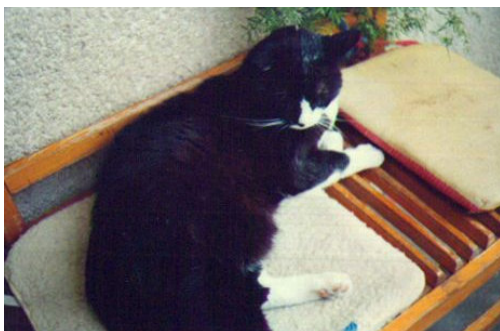
Együtt néztük Attilával – és soha nem felejttem el azt a jelene-
tet, mikor Cirmos cicánk először hozott haza egeret a kiscicának: ahogy figyelte, mutatta neki, hogyan kell bánni, játszani vele. Persze, az már más lapra tartozik, hogy mindez a foglyul ejtett egérke szemszögéből nézve fölér egy modern krimivel (*ennek kapcsán egy később született versemet, alább bemutatom*).

Most három cicával élünk a lakásban. Egyikük – Kormi (ő a macska-főnök), naponta kétszer, reggel és délután ugyanabban az időben megjelenik, és ha a gazdi nem teljesíti pontosan a kötelességét, oda jön, leül elém, mereven, merőn néz rám, mintha beszélne hozzám, le nem veszi rólam a tekintetét. Ha nem figyelek rá, akkor közelebb jön, szép fehérkesztyűs cicakézzelel megérint. Előbb többször finoman, de ha sokáig késlekedem, bizony egyre erősebben, kieresztve a körmét, tapogat addig, amíg elindulok a konyha felé...

Maca a karácsonyi ablakban szemlélődik

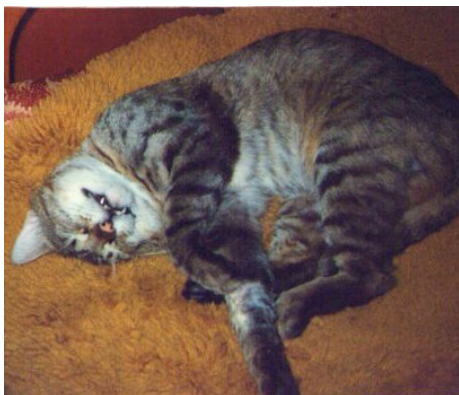
Kormi cica pihen

kifelé, sarkában a kicsit távolabb ülő másik két cicával, amelyek várakozva figyelik a jelenetet.

Kint a konyhában aztán nyugodtan körbeülve tányérjaikat, várják az adagjukat.

Sohasem nyávognak, mindig így jelzik az étkezés idejét. Csupán akkor hallom a nyávogásukat, ha például csirkeboncolás történik, vagy hasonló finomság készül a konyhában, persze, ez

Viszont, ha az első reagálásra elhatározom – még csak gondolatban –, hogy megyek és adok nekik vacsorát, akkor mintha tudná, mire gondoltam, meg sem várja, hogy fölálljak, már fordul és indul

Gigi téli pihenőben

alatt húsféle értendő akár nyers, akár pecsenye formájában. Ilyenkor szörnyű izgalommal keringenek lábam körül, törleszkednek, és nyávogással sürgetik a különleges csemeget.

(A képen Gigi, már nem kicsi, téli pihenése közben az eljövendő tavaszi kandúr-szezontól álmodik.)

(Gigi még kiscica volt, amikor Maca-cica, a mamája egeret hozott neki. Később eszembe jutott és versben emlékeztem meg róla, a címe: Kismacska iskola. Lásd alább.)

Kismacska-iskola

(egér-sors)

Ahogy a kismacsák megszületnek
cicamamák kezdik nevelni őket.
Maca-cica egyik nap kisurran az udvarra,
nagykéménynél figyel, hol az egér lyuka;
nemsokára egérrel a szájában ér vissza.
Kismacskája csodálkozva figyel
– az egeret ő még nem ismeri –
macska-mama a földre elé leteszi.

Kisegér össze-vissza szaladgál,
de elmenekülni nem tud már.
Maca-mama cicájának mutatja,
a kiséget hogy kell mancsaival
jobbrol-balról pofozgatni finoman.
Kismacska csak ámul- és bámul:
– az egeret mindketten figyelik,
eleresztik – de elfutni nem engedik.

Kölyökmacska nagyot ugrik örömébe'
hogy ilyen jó játék hullott az ölébe.
Kisegér ijedtében mozdulni sem bír,
a játéknak mindig a vége, úgy érzi,
el nem engedik, hiába kérne kegyelmet:
a hóhérjai őt kegyetlenül kivégzik.
Mert egér a macskának játéka-eledele;
az egérnek nem játék, hanem végzete.

(2009. május 3.)

Attila hiába kapott kevesebb értelmet is a Teremtőnkől, kedvessége, a természet, a szép iránti igényei, képességei neki is megvannak. Ha meglátja a naplementét, vagy egy szivárványt, csodálattal nézi és odahív, hogy én is nézzem...

Szépérzéke tanúskodik arról is, hogy állandóan rajzol. Főleg filctollal dolgozik. Aprólékos vonalakkal készülnek a képei. Előszedi a könyvszekrényről a Magyar művészet c. nagyméretű színes kiadványt, azt lapozgatja, s kiválaszt belőle egy-egy képet, egy vázát, egy virágszálat, egy tájképet... Ha meglát a TV-ben valamit, azt is lerajzolja, színezi. Aztán kezdi elkészíteni az ő csodálatos látásmódjával, előbb a körvonalat, majd aprólékosan kidolgozza, fáradságot nem kímélve készíti el új, különleges alkotását.

Felhő alkonyatban – Hatás Emese fotója

Elhatároztam, hogy kiállítást rendeztetek Attila filctoll képeiből. Elkezdtem különválogatni a rajzait, és színes kartonokra ragasztom, megjelölve a dátumot, és a kép témáját. Már összegyűlt 22-30 kép, ami elkészült. Nővérénél, Katinál is van néhány, amit majd a kiállításra elhozok, ők már bekereteztettek néhányat, nagyon jól mutatnak a falra akasztva.

Zárszó

Őseink bűneiért...

Többször ért megpróbáltatás, amikor nem tudtam, hogyan tudok kilábolni belőle. Ilyenkor én is hasonlóan éreztem, mint az író:

„Tény és való, régtől, az első gondolatrezdülésemtől fogva tudom, érzem, hogy valamilyen rejtelmes gyalázat tapad a nevemhez, és hogy ezt a gyalázatot valahonnan magammal hoztam, onnan, ahol sohasem voltam, s valamilyen bűnömért hoztam, ami az én bűnöm, bár sosem követtem el, és üldöz egész életem során, mely élet kétségkívül nem az én életem, jóllehet én életem, én szenvedek tőle és én halok majd bele...”¹¹

Én is fölteszem kérdéseimet az író után:

Miért kell nekem is, valakinek, valamelyik ősőmnnek általam ismeretlen bűnéért vezekelnem?

Miért nem bűnhődött az, aki ki tudta, milyen gonosztettet követett el; ezt az örökséget miért én kaptam, miért éppen nekem kellett magammal hoznom az életembe?...

De miért éppen én bűnhődöm, aki ott soha sem voltam, miért hurcoljam magammal azt a bűnt, vagy gyalázatot?, azért a bűnért, amit sohasem követtem el

Miért sújt éppen engem a sorsom azzal, amihez nekem semmi közöm?

Miért szenvedek éppen én valamelyik elődöm helyett?, engem sújt a Teremtő, engem, aki ártatlan mindabban...

Miért? Miért?

Istenem, hány miért jön még az életemben?

Hányszor megjelentek bennem ezek a gondolatok, már gyermekkoromban? De válasz sehonnan nem érkezett, feleletet senkitől nem kaptam rá...

---

¹¹ Kertész Imre: Kaddis, Magvető Kiadó, 1975./119-120. oldal.

Néha, amikor nem érzem Isten közellétét, háborog a lelkem. Bűnnek érzem azokat a gondolatokat, amelyek megfordulnak az agyamban.

Miért engem sújt a sors, ez lenne az isteni gondviselés?

Aztán arra gondolok: hogyan lenne annyi ideje a Teremtőnknek külön-külön mindnyájunk gondjával foglalkozni?, – hiszen már annyian élünk a földön. Mégis – nehéz megérteni, miért engedi meg, hogy azok, akik hisznek Benne, akik igyekeznek jók, igazak lenni, miért sújtja őket? Ugyanakkor gonosz, igaztalan emberek – emberi, materialista szemlélettel nézve – boldogulnak, gondtalanul, vígan élnek világukat...?

Talán gyenge és képtelen az emberi agy mindennek a befogadására? Hogyan érthetem meg véges képességeimmel a végtelent?... Teremtőnk akaratát, azt, mi lehet a célja velem?, hogyan foghatnám föl, mi lehet a célja az én életemmel?

Talán jobb, ha nem látunk bele a jövőnkbe. Ha mindazt a szenvedést, a sok borzalmat előre tudtam volna, amit meg kellett élnem, talán nem is akartam volna élni... S mégis erőt adott hozzá a Teremtőm, hogy elviseljek mindent, talán azért, mert akire nagy terheket ró, annak több erőt oszt az elszenvedéséhez.

Amikor valamiért szomorúnak lát az én kedves beteg gyermekem, odajön hozzám, megsimogat, megcsókol, s megkérdezi, miért vagy szomorú anyukám? Olyankor megszűnnek a nagy gondjaim, elszállnak a kellemetlen gondolataim.

Éppen, amikor sötét gondolatok kavartak bennem, akkor akadt kezembe a jelzett könyv, ebből vettem következő idézetet:

„... aki nem tud letelepedni a pillanat küszöbére, feledve minden múltakat, aki képtelen félelem és szédlés nélkül, a lábát megvetve állni egy ponton, mint egy győzelmi istennő – az sosem fogja tudni, hogy mi a boldogság, és ami még ennél is rosszabb: az sosem tehet boldoggá másokat.”¹²

---

¹² Nietzsche

Milyen igaz, milyen mély gondolat. Annyi bánat, annyi gond, annyi nehéz évek közepette, mégis mindig föl tudtam emelkedni, és tudtam hinni, meglátni a szépet, azt a világ-mindenséget, ami körülvesz bennünket, egy szép tájat, egy gyönyörű virágszálat, a természet harmóniáját, a kivételes emberi alkotásokat, azért tudom csodálni, mert azokban Isten csodálatos művét érzem, amivel bennünket, embereket megajándékozott.

∞ Vége a 12. kötetnek ∞

Következik:

Megyünk Európába!